

Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

288A 9D

LEZECKÝ SLANG

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.

Autorka: Kateřina Antalovská

Bratří Čapků 15, Praha 10 101 00

6. ročník, obor čeština – němčina (2001 – 2007)

Prezenční studium

Dokončení březen 2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury.

V Praze dne 1. března 2007

A rectangular area containing a handwritten signature in dark ink, which is mostly illegible due to blurring. To the left of the signature, there is a small handwritten mark that looks like the number '6'.

ANOTACE

autor: Kateřina Antašlovská

název práce: Lezecký slang, PedF UK, 393 stran

klíčová slova: excerpované články, kopie vypitoměných dotazníků

Diplomová práce se zabývá lezeckým slangem a mapuje jeho vývoj u dvou generací lezců, u generace otců a jejich potomků. Cílem práce je ukázat hlavní znaky lezeckého slangu a na konkrétních příkladech doložit odlišnosti slangu u obou generací.

První část práce se zaměřuje na vývoj výzkumů a teorie slangu v české (a slovenské) bohemistice, druhá část se již zabývá přímo lezeckým slangem, který analyzuje na základě poznatků doložených v první části. Součástí práce je slovník obsahující 533 hesel. Do přílohy práce jsou zahrnuty excerpované články a kopie dotazníků obou generací.

KLÍČOVÁ SLOVA:

lezecká slovníková skupina

světelná skupina

slang, argot, lezecký slang

Za odborné vedení práce děkuji PhDr. Ladislavu Janovcovi, Ph.D.

autor

ANOTACE

autor: Kateřina Antalovská

název práce: Lezecký slang, PedF UK, 393 stran

přílohy: excerpované články, kopie vyplněných dotazníků

Diplomová práce se zabývá lezeckým slangem a mapuje jeho vývoj u dvou generací lezců, u generace otců a jejich potomků. Cílem práce je ukázat hlavní znaky lezeckého slangu a na konkrétních příkladech doložit odlišnosti slangu u obou generací.

První část práce se zaměřuje na vývoj zkoumání a teorie slangu v české (a slovenské) bohemistice, druhá část se již zabývá přímo lezeckým slangem, který analyzuje na základě poznatků doložených v první části. Součástí práce je slovník čítající 535 hesel. Do přílohové části jsou zahrnuty excerpované články a kopie dotazníků obou generací.

Klíčová slova:

mluva sociální skupiny

sociální skupina

slang, argot, lezecký slang

onomaziologické postupy

slovník

OBSAH

Anotace	4
Úvod	9
I. Obecný výklad o slangu	14
1. Definice slangu v odborné literatuře	14
1. 1 <i>Mluvnice češtiny</i>	14
1. 1. 1 Česká mluvnice	14
1. 1. 2 Příruční mluvnice češtiny	16
1. 1. 3 Čeština-řeč a jazyk	17
1. 2 <i>Definice slangu u jednotlivých autorů</i>	18
1. 2. 1 František Oberpfalcer	18
1. 2. 2 Pavel Trost	24
1. 2. 3 František Cuřín	27
1. 2. 4 Václav Křístek	29
1. 2. 5 Josef Václav Bečka	33
1. 2. 6 Přemysl Hauser	36
1. 2. 7 Jaroslav Suk	41
1. 2. 8 Jaroslav Hubáček	45
1. 3 <i>Encyklopedický slovník češtiny</i>	59
1. 4 <i>Profesní mluva, argot</i>	62
1. 4. 1 Profesní mluva	62

1. 4. 2 Argot	64
2. Pojetí slangu v této práci	66
II. Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů	69
1. Postupy transformační	72
1. 1 Odvozování	72
1. 2 Skládání	74
1. 3 Zkracování	77
2. Postupy transformační	78
2. 1 Sémantické tvoření	79
2. 2 Tvoření víceslovných názvů	82
2. 3 Přejímání	84
3. Postupy transformačně-transpoziční	85
3. 1 Mechanické krácení	86
3. 2 Překrucování	86
3. 3 Univerbizace	87
4. Zvláštní případy tvoření slov	88
III. Lezecký slang	90
1. Charakteristika sociálního prostředí	90
2. Charakteristika speciální činnosti	97
3. Charakteristika sociální skupiny	99
4. Sběr materiálu a jeho zpracování	103

5. Lingvistická analýza	109
5. 1 Rovina fonetická a fonologická	109
5. 2 Rovina lexikální	113
5. 2. 1 Expresivita	113
5. 2. 2 Přezdívky	118
5. 2. 2. 1 Charakteristika přezdívek	119
5. 2. 2. 2 Rozdělení slangových přezdívek	121
5. 2. 2. 3 Přezdívky lezců	123
5. 2. 3 Charakteristika slovní zásoby lezeckého slangu ...	126
6. Vyhodnocení dotazníků	139
6. 1 Dotazník pro mladší generaci	139
6. 1. 1 Závěry z první části dotazníku	139
6. 1. 2 Závěry z druhé části dotazníku	141
6. 2 Dotazník pro starší generaci	152
6. 2. 1 Závěry z první části dotazníku	152
6. 2. 2 Závěry z druhé části dotazníku	154
IV. Slovníková část	159
1. Charakteristika slovníku	159
1. 1 Struktura slovníku	160
1. 2 Struktura hesla	161
1. 3 Problémy s grafickou podobou slangových výrazů ..	169
1. 4 Slovník lezeckého slangu	171

I.	Pojmenování chytů	171
II.	Pojmenování lezeckého vybavení	200
III.	Pojmenování lezeckých oblastí	225
IV.	Styly lezení	235
V.	Lezci a lidé kolem Boulder baru	252
VI.	Lezecké trasy a pojmy s tím spojené	257
VII.	Různé	259
V.	Závěr	263
VI.	Použitá literatura, internetové zdroje	268
VII.	Seznam zkratk	277
VIII.	Rejstřík slangových výrazů	278
IX.	Přílohová část	284

ÚVOD

Než přistoupíme k teoretickému výkladu o slangu, pokusíme se vysvětlit, co nás vedlo k napsání této práce. Nejlépe patrné to bude z následující autentické ukázky.

... „Třetí den, že prej nepolezem, ale to MickyF- jako kauč:), nechtěl slyšet takže lezem:))! A zase další nová oblast Figues au cul cesta Les couilles au cul první délka 7a celý 7b+, beru háky a du na to. Spodek nádhera a ten vršek ještě větší mega - lezení 52metrů! Co dodat jen, že poslední hák je trošku dál...:). Po mně de Tuškyn a spodek si rovněž vychutná. Následuje Jára - chrochtá si, ale až nahoru se mu taky nechce. Po něm de Zuzka, trošku zmatkuje, je utahaná a kašle na to (ale její čas teprv přijde:)) Když to vidí Blond'ák, vytahuje tajný zbraně a jde na to. A po zajímavějších lezeckých pózách v koutě řve: „Bacháá šutr!“ Nechápu, kde to ulomil, ale ještě že řval, bylo to těsně.. Nakonec dává a já dávám Magnum, když dá další hák, ale je v takové euforii, že je rád že to má za sebou...:.) Slunce - pauza a přesun za roh. Oblast Dé qué fas aquit plán je jasnej - Philosophe 8a+, ale po dlouhém boji s orientací, kudy vlastně cesta vede a nevede, Jára slejzá ze špatného směru. No a já už jdu snad dobřej. Asi u třetího háku boulder, kterej sem neAF a nechápačka, jak to mohla dát Charlotte Duriff na OS, jde znovu

Jára a jde mu to docela dobře. Boulder nakonec ňák vymyslí, ale v kuse říká že mela. Už začíná bejt pozdě, ale ještě je tu Céčko, co tam poslal Pájka a Jára flash. Tak do toho du, vemu háky a od druhýho háku je to tu. Jsem crash, ale běžim - nášlap, bočák, šicí stroj v pravý ruce v levý noze, chvěju se, ale dávám - nechápu nic, klepu se, sucho v hubě, ale mega...:))“ ...

(www.lezec.cz. Desetiminutovka v Tarnu, autor Majkl, viz Přílohová část, příloha č. 1)

V poslední době (asi deseti let) se začíná lezení na umělých i přírodních stěnách velmi rozmáhat. Popularizaci lezení nejlépe slouží různé závody, (které) jsou pořádány jak pro samotné závodníky, tak i pro diváky, (kteří se) touto cestou seznamují s novým a pro ně atraktivním prostředím. Od toho je už jen malý krůček k návštěvě umělé stěny nebo stěny určené k bouldrování. A právě zde se setkáváme s tímto velmi osobitým slangem lezců, který jsme se pokusili alespoň ve stručnosti představit na počátku úvodu.

Tento úryvek jsme vybrali i s ohledem na vysoký výskyt slangových výrazů, které jsou pro většinu běžných uživatelů jazyka neznámé a nesrozumitelné, pokud se v tomto prostředí častěji nepohybují. Chceme na něm ukázat, jak zajímavý je tento slang a proč jsme se ho rozhodli lexikograficky zpracovat. Zároveň bychom na něm mohli ihned demonstrovat i hlavní aspekty slangu, jako jsou

např. nespisovnost, vysoká expresivita, velký výskyt přezdivek členů sociální skupiny atd. (viz dále).

Při zpracovávání teoretických východisek naší práce jsme narazili na téměř úplnou absenci odborného lexikografického zpracování lezeckého slangu. Krátký slovníček lezeckých pojmů nalzáme u Jar. Hubáčka v jeho publikaci *O českých slanzích* z roku 1979 na straně 70. Novější monotematický příspěvek *Horolezecký slang* uveřejňuje teprve ve Sborníku přednášek z VI. konference o argotu a slangu v Plzni konané 15. - 16. září 1998 Jitka Málková z Plzně. V něm nás pouze seznamuje s tímto slangem, uvádí stručný výběr nejznámějších slangismů a některé hlavní znaky slangu. Bohužel jde o ojedinělou studii a v dalším sborníku z plzeňské konference ani v dalších odborných publikacích nenacházíme ani zmínku o (horo)lezeckém slangu. Teprve v roce 2006 vyšel příspěvek Jána Bauka *Mikroonymá v Sulovských skalách*¹ ve sborníku *Varia*, který se zabývá pojmenováním tamějších (horo)lezeckých cest. I když odborná veřejnost lezecký slang, co se týče lexikografického zpracování, stále neobjevila, můžeme na internetu naléznout několik amatérských slovníků², které se věnují

¹ BAUKO, J. Mikroonymá v Sulovských skalách. In: *Varia XIII*, Bratislava : Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra, 2006, s. 26 - 33

² <http://aka.wz.cz/slovník.php> (česko-anglický slovník)

<http://ssar.unas.cz/?sec=slovníček> (česko-anglický slovník)

<http://www.alpy.net/clankv/cl011227.php> (francouzsko-německo-italsko-anglicko-český slovník)

<http://metodika.sakal.stredozem.cz/zaklpojem.html> (česko-český slovník)

www.mujiweb.cz/sport/Jakub_Turek/ostat/slovník.htm (česko-český slovník)

www.lkp.cz (česko-český slovník)

hlavně sémantické stránce lexikálních jednotek, resp. kladou si za cíl ulehčit českým lezcům pobyt v lezeckých oblastech v zahraničí. Též jsme v poslední době zaznamenali zájem o tento slang mezi studenty PedF UK, konkrétně seminární práci Anny Šulcové (ČJ-FJ) z roku 2005 ze sociolingvistiky, jejíž práce má diachronní zaměření.

V naší práci se nevěnujeme pouze popisu slangu současné mladé lezecké generace, ale též srovnání slangu mladší generace se slangem generace starší, přesněji řečeno srovnáme slangy generace otců a jejich synů a dcer. Tím kombinujeme synchronně-diachronní metody výzkumu (popisujeme nejen stav, ale pokoušíme se i o určité zachycení vývoje této oblasti slovní zásoby).

Chceme rovněž upozornit, že náš slovník je na druhou stranu pevně vymezen geograficky, protože zachycuje pouze slovní zásobu úzké skupiny lezců z pražské bouldrové stěny Boulder bar v ulici V Jámě 6 a jejich otců. Proto mohou být některé slangismy jiným lezcům neznámé, popř. je mohou užívat s jinými významy. I to je jeden z typických rysů slangové slovní zásoby.

V průběhu zpracovávání naší diplomové práce byla bouldrová stěna Boulder bar V Jámě 6 v únoru 2006 zrušena a přesunuta do Holešovic. Přesto jsme byli se členy místní zájmové skupiny v neustálém kontaktu na dalších lezeckých stěnách, a to na bouldrové stěně Lokal blok a na umělé stěně na Ruzyni. Zrušení Boulder baru

se promítlo i do slovníku naší zájmové skupiny. Členové naší skupiny se museli vypořádat s novými chyty, s novými profily apod.

V průběhu roku 2007 ale očekáváme otevření nové bouldrové stěny Boulder bar.

Na závěr musíme poznamenat, že členové této zkoumané skupiny nejsou vysokohorští lezci, tedy horolezci, ale lezci na skalách, resp. bouldristi.

I. OBECNÝ VÝKLAD O SLANGU

První část naší práce věnujeme objasnění pojmu slang, jeho zařazení v systému jazyka, jeho podmínkám vzniku apod. Na pomoc si vezmeme několik odborných monografií věnovaných buď přímo slangu, nebo zaměřených na obecné výklady o vrstvách slovní zásoby češtiny a též různé statě se slangovou problematikou ze sborníků a jazykovědných časopisů.

V následujícím přehledu názorů na slang se pokusíme ukázat a zároveň okomentovat, jak veliká variabilita existuje v pohledech na tuto nespisovnou vrstvu národního jazyka. V závěru kapitoly si vymezíme vlastní charakteristiku slangu, ze které budeme ve zbytku práce vycházet.

1. Definice slangu v odborné literatuře

1. 1 Mluvnice češtiny

1. 1. 1 Česká mluvnice

Havránek a Jedlička se ve své mluvnici (dále ČM), poprvé vydané v roce 1960, omezují pouze na všeobecnou definici slangu: „Kromě příslušné terminologie užívá se v běžném styku mezi členy

*pracovního společenství také jistých speciálních názvů a obrátů; soubor jejich se nazývá slangem a taková slova slangová.*³ Pod speciálními názvy a obraty rozumí pojmenování předmětů a postupů spojených s pracovním prostředím, resp. s určitým oborem.⁴

Touto charakteristikou bychom dnes spíše rozuměli profesní mluvu než slang, protože autoři neuvádějí prostředí zájmových společenství, ve kterých slang vzniká primárně, a nezdůrazňují ani expresivitu. Soubory některých slangových názvů uzavřeného zájmového společenství (např. prostředí studentů, myslivců, sportovců) se podle autorů blíží argotu, tedy *souboru slov, kterých užívají společenské skupiny vyřazenců a která zpravidla slouží k utajení vlastního obsahu.*⁵ V dnešní době je zařazení slangu pod argot překonané, pro většinu sociologů a sociolingvistů téměř nemyslitelné.

V poznámce na s. 8 autoři dále upozorňují, že nelze nazývat *tyto typy speciálních prostředků jazykových (...) nářečímí sociálními nebo profesionálními,*⁶ protože nářečím ani řečí nejsou. Mají totiž pouze zvláštní lexikální prostředky.

Ve 3. vydání ČM z roku 1970 narážíme na pozměněnou definici slangu. K výše uvedené definici přidávají zpřesnění (...), *nazývá se slangem nebo někdy též pracovní (profesní) mluvou, pokud jde o*

³ HAVRÁNEK, B., JEDLIČKA, A. *Česká mluvnice*. I. vyd. Praha : SPN, 1960, s. 350.

⁴ Tamtéž, s. 8

⁵ Tamtéž, s. 350

⁶ Tamtéž, s. 8

názvy blízké termínům (existuje tak např. slang hornický, železničářský, rybníkářský apod.)⁷ Další části charakteristiky jsou stejné jako u prvního vydání. V pozměněné definici můžeme pozorovat posun v chápání termínu slang a jeho zkoumání, a tudíž i posun v chápání rozdílu mezi slangem a profesní mluvou.

Též poznámka na s. 9 je přepracována. Autoři píší: „*Ne dost oprávněně se tyto typy prostředků jazykových nazývaly nářečím, a to ještě méně vhodně sociálními.*“⁸ Nářečím ani řečí nejsou, protože mají pouze zvláštní slovní zásobu, mluvnickou stavbu nebo fonetickou stránku jazyka mají společnou s jinou vrstvou národního jazyka. Je vidět, že Havránek a Jedlička zavrhnou termín „sociální nářečí“, který uvedl Fr. Cuřín ve své publikaci *Vývoj českého jazyka a dialektologie* z roku 1964 (viz dále).

1. 1. 2 Příruční mluvnice češtiny

Zdeňka Hladká (2001) v kapitole *Lexikologie* rozumí slangem *soubor slov a frází užívaných skupinou lidí spjatých stejným zájmem, eventuálně též profesí.*⁹ Slangovou slovní zásobu charakterizuje velkou synonymií, expresivností, metaforičností, jazykovou hrou atd. Typické pro slang jsou dle ní i přejímky z cizích jazyků.

⁷ HAVRÁNEK, B., JEDLIČKA, A. *Česká mluvnice*. 3. vyd. Praha : SPN, 1970, s. 9.

⁸ Tamtéž.

⁹ *Příruční mluvnice češtiny*. 2. vydání, Praha : Nakl. Lidové noviny, 2001, s. 94.

Tím, že uvádí v definici slangu skupinu lidí spjatých stejným zájmem, ale i profesí, je jasné, že chápe slang v širším slova smyslu, tedy že rozlišuje mezi zájmovým slangem a profesní mluvou. O několik řádek dále charakterizuje profesní mluvu (a pracovní slangy) jejich *typickou významovou jednoznačností lexikálních jednotek v daném prostředí a vyjadřovací úsporností*.¹⁰ Jaký je rozdíl mezi profesní mluvou a pracovním slangem už ale neuvádí.

Hladká uvádí jako jeden ze znaků slangové slovní zásoby její velkou synonymii. V definici profesní mluvy (a profesního slangu), kterou též zahrnuje pod slang, ale píše, že slovní zásoba profesní mluvy je významově jednoznačná. Je ale nesprávné se domnívat, že synonymie a významová jednoznačnost si navzájem neodporují. Jak ale víme, absolutní synonymie skoro neexistuje, i samotná synonyma se od sebe odlišují malými, ale podstatnými nuancemi. Proto by bylo vhodnější neuvádět ve všeobecné definici slangu typický znak pro zájmový slang, protože jinak vznikne dojem, že i pro profesní mluvu, resp. profesní slang, je tato synonymie typická.

1. 1. 3 Čeština-řeč a jazyk

Slang, jehož slovní zásoba je charakteristická častými expresivními metaforickými názvy, je dle Čechové a kol. (2000)

¹⁰ Tamtéž.

*nepisovné výrazivo zájmové skupiny*¹¹. V této publikaci se do slangu neřadí mluva pracovníků stejného povolání. Jak píše, *vyčleňuje se tato mluva zvlášť a označuje se jako profesní mluva*.¹² Dále píše, že profesní mluva může stejně jako slang obsahovat expresivní prvky, *srov. názvy pro lokomotivy v železničářské mluvě (slangu)*¹³.

Z výše uvedeného je zřejmé, že autoři zastávají užší pojetí slangu, tedy že chápou zájmový a profesní slang, resp. profesionální mluvu, jako dva samostatné jazykové útvary stojící na stejné úrovni.

Ve výkladové části týkající se slangu a profesní mluvy ale zcela chybí základní rozdíly slovní zásoby těchto nespisovných vrstev národního jazyka. Pokud budeme vycházet pouze z citovaného textu, dojdeme k závěru, že se zájmový slang a profesní mluva navzájem liší pouze místem, kde je slang užíván, tedy že je zájmový slang užíván v rámci nějaké zájmové skupiny a profesní mluva na pracovišti.

¹¹ ČECHOVÁ, M., a kol. *Čeština – řeč a jazyk*. 2. vydání, Praha : ISV, 2000, s. 26.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž.

1. 2 Definice slangu u jednotlivých autorů

1. 2. 1 František Oberpfalcer

První ucelenější obraz slangu a argotu podal v roce 1932 František Oberpfalcer ve své publikaci *Jazykozpyt*, konkrétně v kapitole *Argot a slang* na stranách 26-31. Rozsáhlejší a detailnější práci na stejné téma je stejnojmenná kapitola ve třetím díle *Československé vlastivědy* z roku 1934.

Abychom zachovali posloupnost vývoje myšlenek jednoho autora, budeme se zabývat nejprve první ¹⁴statí z roku 1932. V ní se Oberpfalcer zaměřuje nejprve na vznik a původ tzv. stavovské mluvy, v druhé části na původ argotu a konečně ve třetí části podává přehled základních rysů slangu a argotu.

Stavovská mluva vzniká na základě úzkého kontaktu lidí v určitém pracovním procesu. Jejich mluva má proto společné rysy lišící se od jiných stavů, tedy např. mluva myslivců se liší od mluvy lékařů. Jak autor píše, *je přirozené, že se rozdíl mezi těmito mluvami týká především slovníku a frazeologie*¹⁴. Mluvčí nahrazují všední slova různými novotvory nebo si vypůjčují slova z cizích jazyků. Stavovské mluvy podle Oberpfalcera zachovávají i slova jinak zaniklá, např. *wölfen - rodit* (myslivecká mluva, převzato ze

¹⁴ OBERPFALCER, FR. *Jazykozpyt*. Praha : Jednota českých filologů, 1932, s. 26.

středohornoněmčiny). Každý stav, neboli každý druh práce, má svou typickou mluvu, jak právníci, tak rybáři i myslivci.

Zvláštní skupinou je mluva vojáků, herců, studentů a sportovců. „V každé se projevuje odlišný představovaný svět, daný speciálními zájmy.“¹⁵ Jejich společným rysem je snaha po novosti a nechuť ke všemu, co je všední. Protože se jedná převážně o mluvu mladých lidí, nalezneme zde známky jazykového vtipu, ironie a smělých změn významu slov. Běžné je i velké množství synonym.

*Stavovské mluvy se nazývají souborným jménem slang*¹⁶. Oberpfalcer ho považuje za projev jazykového sportu, pocitu duševní převahy a za výraz jisté hravosti.

Druhou jazykovou oblastí, kterou se autor zabývá, je argot, který je zbraní v boji o život¹⁷ různých tuláků, nevěstek apod. Českým názvem pro mluvu zločinců je hantýrka. Oberpfalcer poukazuje na velkou pestrost v lingvistickém názvosloví týkajícího se této problematiky, a proto navrhuje přijmout jako mezinárodní termín francouzské označení *argot*. V argotu nalezneme mnoho cizích slov, např. z cikánštiny, němčiny, maďarštiny atd.

Protože mají slang a argot mnoho společného jazykového materiálu, nelze je od sebe přísně oddělovat. Jak pro slang, tak pro argot jsou typické významové posuny slov, hlavně metafory, např.

¹⁵ Tamtéž, s. 27

¹⁶ Tamtéž, s. 28

¹⁷ Tamtéž.

*kokos, šiška, makovice - hlava*¹⁸. Typické je též užití elips, jazykové ironie, drastických dysfemismů, zkracování slov. Oblíbené jsou pro slang a argot přípony *-ák (profák, študák), -as (klid'as), -ajzna (re'ajzna - cigareta)*¹⁹ atd. V českém argotu se někdy deformují slova přidáním slabiky *ko*, např. *kozlovo - zloděj, kovšiko - vši*²⁰.

Obsáhlejší a detailnější je Oberpfalcerova stať na stranách 311-375 ve třetím díle Československé jazykovědy. I zde mluví autor o stavovských mluvách, které jsou výsledkem rozlišení národního jazyka podle společenských skupin. Do stavovské mluvy patří dle něj argot, *jazyk zločinných individuí a vůbec lidí žijících na okraji lidské společnosti*²¹, autorem označovaný také jako „*tajný jazyk*“²², a slang, kterým *rozumíme sociální diferencování jazyka mluveného*²³. Místo označení argot se můžeme setkat též s označením ‚hantýrka‘, které považuje Oberpfalcer za staré. Slang a argot nelze od sebe přísně odlišovat, protože argot má společné znaky s mluvami jiných stavů, např. s mluvami umělců, studentů, herců. Na druhé straně i mluvčí slangu rádi přejímají argotismy do své mluvy.

Česká lingvistika užívá pro slang a argot společné označení „zvláštní jazyky, nebo stavovská nářečí“. Ani jeden termín

¹⁸ Tamtéž, s. 30

¹⁹ Tamtéž, s. 31

²⁰ Tamtéž.

²¹ OBERPFALCER, FR. Argot a slang. In: *Československá jazykověda*, díl třetí-Jazyk, Praha : Sfinx Bohumil Janda, 1934, s. 312.

²² Tamtéž, s. 311

²³ Tamtéž, s. 312

Oberpfalcer nepřijímá a argumentuje, že termín **zvláštní jazyky** by mohl vzbuzovat nesprávné představy o jazykových jevech, a ani termín **stavovská nářečí** není vhodný, protože *nářečí může být jediným dorozumívacím prostředkem člověka ve všech situacích jeho života, ale slangy i argot jsou vždy jen druhou podobou jeho jazyka*²⁴.

Sociální rozvrstvení jazyka se dle autora nedemonstruje ve změnách hláskových, ale ve změnách slovní zásoby a ve významu slov. Pro argot a slang je typická bohatá synonymika. Mluvčí argotu znají několik označení pro zloděje, např. *čór, čórka, prstýnkář*²⁵, různá označení peněz rádi přejímají i jiné vrstvy obyvatel, hlavně vojáci a studenti. Společné jsou i některé oblíbené přípony, mezi něž patří např. *-ák* (v argotu *dupák* - četník, *koumák* - chytrák, ve slangu *nalejvák* - domácí učitel, *sporták* - sportovec)²⁶, produktivní je i přípona *-ec* (*katec* - katecheta, *flandec* - kněz, ve slangu *čtyřec* - čtyřka, *pijavec* - piják)²⁷, v argotu je oblíbená přípona *-ař/-ář* (*kasář, boudař* - podvodník, *brankař* - zloděj slepic)²⁸.

Zásadním rozdílem mezi slangem a argotem je fakt, že slang, hlavně slang studentský, chce být vtipný, a proto si hraje se slovy, dává jim nový smysl a novou podobu. Argot je zase založen na

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Tamtéž, s. 316

²⁶ Tamtéž, s. 326

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

vytvoření nesrozumitelných slov pro širší okolí, je to vlastně nástroj mluvčích v boji s ostatní společností.

Slangové prvky se objevují i v těch společenských skupinách, které se vyznačují trvalým povoláním. Oberpfalcer mluví o slangu rybářů, vorařů, miškářů. *Slang je znakem příslušnosti k dané společenské skupině.*²⁹ Velmi často je to též projev jazykového sportu.

Hned na první pohled je zřejmé, že Oberpfalcer nerozlišuje mezi profesním a zájmovým slangem, jak to činí dnešní moderní lingvistika. Přesto ale pozoruje určité odlišnosti i v rámci slangu jako takového. Proto se domníváme, že by to byla pouze otázka času, kdy by sám tyto odlišnosti terminologicky pojmenoval.

Velký posun mezi první a druhou citovanou statí pozorujeme v preferování francouzského termínu argot místo českého označení hantýrka, které považuje v druhé statí již za zastaralé.

I když se jedná o první ucelené studie o slangu a argotu, jsou některé jejich závěry doposavad platné a dá se z nich i dnes vycházet.

²⁹ Tamtéž, s. 374

1. 2. 2 Pavel Trost

Ve shrnutí myšlenek Pavla Trosta vycházíme z jeho dvou článků *Argot a slang*³⁰, uveřejněném v roce 1935 ve *Slovo a slovesnost*, a *O pražském argotizování*, který vyšel v témže roce v druhém čísle *SaS*.³¹

I když se v titulu prvního článku nachází slovo ‚slang‘, pojednává Trost pouze o argotu, resp. reaguje na Oberpfalcerovu stať o slangu a argotu ve svazku *Jazyk, Československá jazykověda III.* z roku 1934. Jak sám píše: „*Oberpfalcerův první shrnující popis českých argotů (...) je vhodným východiskem diskuze o základních otázkách bádání o argotu.*“³² Trost poukazuje na Oberpfalcerovu nedostatečnou charakteristiku argotu a slangu, protože píše, že argot je „zvláštní jazyk zločinců z povolání a individuí jim blízkých“³³ a že *slangy jsou zvláštní jazyky všech ostatních společenských skupin, pokud nejde jen o odborné názvosloví*³⁴. Přesto ale dle Oberpfalcera nalezneme u argotu a slangu společnou vnitřní podstatu, tedy neustálé nahrazování slov jinými, odvážnými výrazy. Proto se Trost domnívá, že *nemá tedy v tomto jeho (rozuměj Oberpfalcerově) pojetí rozlišování argotu a slangů pojmové*

³⁰ TROST, P. Argot a slang. In: *Slovo a slovesnost*. 1935, č. 4, s. 240-242.

³¹ oba články vydány nově In: TORST, P. *Studie o jazycích a literatuře*. přel. a uspořádal Jar.

Povejšil, I. vyd. Praha : TORST, 1995, 518 s.

³² TROST, P. Argot a slang. In: TROST, P. *Studie o jazycích a literatuře*. přel. a uspořádal J. Povejšil, I. vyd. Praha : TORST, 1995, s. 10-13.

³³ Cit. dle TROST, s. 10

³⁴ Tamtéž, s. 10

*závažnosti*³⁵. Místo toho nabízí Jespersenovo dělení zvláštních jazyků na tři typy, tedy na argot (tajný jazyk), slang (mluva subjektivní emancipace z objektivního jaz. řádu) a stavovský jazyk (soubor technických termínů a formulí určitého povolání).³⁶ Dále Trost uvádí, že není vhodné považovat slang a argot za určité druhy stavovské mluvy, jak to činí Oberpfalcer, přiklání se spíše k Dauzatově teorii, že se stavovský jazyk týká určité věcné oblasti, určitého povolání. Stejného názoru jsou I G. Ipsen a W. Porzig.

Trost dále uvádí, že nelze zaměňovat jazyk stavovský s jazykem odborným, protože jazyk stavovský není založen na věcnosti jazyka odborného.

Též nelze zaměňovat archaický typ hantýrky s moderním typem argotu. Hantýrku řadí Trost do středověku, do doby, kdy jí mluvily „nepočestné“ skupiny, např. kati, šumaři, žebráci), argot naproti tomu do moderní doby a na sociální periferii. Dalším odlišným znakem je fakt, že hantýrka tíhne k rituální konzervativnosti (podobně jako stavovské jazyky), podstatou argotu je rozklad. Hantýrka je tedy dle Trosta zvláštní langue, argot zvláštní parole bez zvláštního langue.

Trost polemizuje s Oberpfalcerem též v otázce argotického fonetického plánu. Oberpfalcer tvrdí, že se argot nedotýká plánu fonetického ani morfologického, argot je dle něj pouze diferenční

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Tamtéž.

lexikální formou. Trost naproti tomu tvrdí, že existuje určitá argotická fonetika, nikoli ale argotická fonologie. Argotická fonetika se dle Trosta vyznačuje hlavně afektivně emocionální výslovností.

Další otázkou, kterou se Trost ve svém článku *Argot a slang* zabývá, je etymologický rozbor argotického slovníku. Též Oberpfalcer se jím zabývá, ale dle Trosta podává mylné informace o etymologii některých slov, která řadí do skupiny hebrejských slov v rotwelschu (rozuměj v argotu), např. *šinagle*, což jsou ‚velké boty‘, pocházející z vídeňského Schinakl ‚člunek‘, nebo metaforicky ‚velké boty‘³⁷.

Zcela nakonec upozorňuje Trost na fakt, že některá slova v argotu pocházejí z kruhů bohémy a odpadlé inteligence (např. *brajgl* je odvozeno ze jména pekelného Brueghela³⁸), některá slova pocházejí z tramského argotu.

Ve svém druhém článku, *O pražském argotizování*, vysvětluje Trost důvod tohoto jevu. Argotizování chápe jako používání argotických výrazů společenskými vrstvami, u kterých bychom to nečekali, tedy horní vrstvy. Tato vrstva se chtěla pomocí argotizování odlišit od buržoazie středního stavu, *chtěla se tím emancipovat z tradiční vázanosti maloměstské, maloburžoazní*³⁹.

³⁷ Cit. dle TROST, s. 12

³⁸ Tamtéž.

³⁹ TROST, P. O pražském argotizování. In: TROST, P. *Studie o jazycích a literatuře*. přel. a uspořádal J. Povejšil, 1. vyd. Praha : TORST, 1995, s. 7-9.

V našem komentáři bychom se chtěli pozastavit nad ‚argotem trampů‘, o kterém se Trost zmiňuje ve svém prvním článku na s. 12. Dle dnešních definicí argotu a slangu bychom v žádném případě neřadili jazyk trampů mezi argot, protože provozování trampingu považujeme za zájmovou činnost, a ne za činnost nějaké sociální spodiny, tedy mluvčích argotu. Dnes bychom spíše zařadili trampský slang mezi zájmové slangy. Můžeme zde tedy pozorovat terminologickou neustálenost v oblasti slangu a argotu v 30. letech 20. století.

1. 2. 3 František Cuřín

Fr. Cuřín se definicí a charakteristikou slangu zabývá ve své publikaci *Vývoj českého jazyka a dialektologie* z roku 1964. Slang řadí do tzv. sociálních nářečí, tedy do *souborů výrazových prostředků, které vznikly v souvislosti se společenským, sociálním rozvrstvením nositelů jazyka*.⁴⁰ Užívání těchto sociálních nářečí je omezeno na vzájemný společenský styk. Sociální nářečí mají hlavně specifickou slovní zásobu, jsou to útvary nestrukturní, protože nemají vlastní gramatickou stavbu a jádro slovní zásoby. Jak gramatickou stavbu jazyka, tak i jádro slovní zásoby přebírají z jiných vrstev národního jazyka.

⁴⁰ CUŘÍN, FR. *Vývoj českého jazyka a dialektologie*. 4. vyd. Praha : SPN, 1977, s. 164.

Cuřín řadí do soc. nářečí stavovské jazyky (profesionální nářečí), slang a argot.

Profesionální nářečí je synonymním termínem pro termín ‚profesní mluva‘. Slovní zásoba stavovských jazyků se blíží odborným termínům, typická je pro ni minimální obraznost a nepatrná synonymičnost. Důvodem je hlavně snaha o určitost. Jako příklad Cuřín uvádí jazyk hornický nebo jazyk hutnický.

Slang a argot charakterizuje Cuřín v rámci stejné kapitoly. Jak sám píše, mají *slang a argot některé znaky společné (proto se také často od sebe nerozlišují⁴¹)*. Hlavním společným znakem obou je záměrná deformace lexikálních prostředků, záliba ve významových posunech, hlavně v metafoře. Autor píše, že hlavním důvodem deformace slovní zásoby u slangu je touha po originalitě. U argotu je to zase snaha *utajit obsah promluvy před nečleny vlastní sociální skupiny⁴²*. Jako typický příklad slangu uvádí slang studentský.

V příspěvku⁴³ na 1. konferenci o slangu a argotu v Plzni v roce 1977 žádá Cuřín, aby hranice mezi slangem a argotem byla lépe odborně zpracována, a ne pouze vyhlášena. Uznává, že některé znaky mají slang a argot společné, proto je nutné je od sebe výrazněji oddělit.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž, s. 165

⁴³ CUŘÍN, FR. Několik poznámek k argotu a slangu In: *Sborník přednášek z 1. Konference o slangu a argotu v Plzni 22. – 23. 9 1977*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1978, s. 8.

Jak ve své publikaci *Vývoj českého jazyka a dialektologie*, tak v příspěvku z plzeňské konference o slangu a argotu uvádí Cuřín termín **sociální nářečí**. Sám ale píše, že již v roce 1957 dokázal L. Dvonč a po něm Bř. Koudela v roce 1960, že se o žádná nářečí nejedná, protože *tyto útvary nemají svou vlastní, specifickou strukturu*⁴⁴. Cuřín tedy žádá, aby byla tato vrstva národního jazyka pojmenována nějakým jiným termínem. Přesto ale dál používá termín **sociální nářečí**, i když je z jeho poznámek vidět, že s tímto termínem nesouhlasí.

1.2. 4 Václav Křístek

V roce 1973 uveřejnil Václav Křístek ve *Slovu a slovesnost* článek *Poznámky k problematice argotu a slangů*⁴⁵, v němž shrnul dosavadní poznatky a názory na slangy a argot.

Křístek poukazuje na stále nedostatečnou jednotu v oblasti základní terminologie těchto jazykových útvarů, která vyplývá z velké pestrosti, zejména v oblasti slangů. Autor rozlišuje mezi mluvou užívanou během pracovního procesu, neboli profesní mluvou (např. slang hornický, lékařský), a mluvou v zájmových

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ KŘÍSTEK, V. Poznámky k problematice argotu a slangů. In: *Slovo a slovesnost*, roč. 34, č. 1, 1973, s. 98-103.

skupinách, např. slang vojenský, studentský. V obou těchto oblastech slouží slang jako *specifická forma dorozumívání*⁴⁶.

Pro základní diferenciaci útvarů, tedy slangu, argotu a profesní mluvy, existují dle Křístka dva přístupy. Buď přijmeme *Jespersenovu trichotomii – argot, slang a jazyk stavovský*⁴⁷ (dnes užíváme místo stavovské mluvy termín profesionální mluva), tedy *pojetí užší*⁴⁸, které chápe slang jako dorozumívací útvar zájmových skupin, nebo zahrneme pod pojem slang i profesionální mluvu, tedy budeme rozlišovat argot na straně jedné a slangu na straně druhé. Toto pojetí považujeme za *pojetí širší*⁴⁹. Jak autor píše, v současné době převažuje pojetí širší. Zastánci užšího pojetí argumentují ale tím, že *profesionální mluva je charakterizována souborem technických terminů a formulí určitého povolání*⁵⁰, které se vyznačují věcnou pojmenovací potřebou. Naproti tomu *zájmová mluva se vyznačuje bohatou synonymikou, která je motivována citovým vztahem k jevům skutečnosti, úsilím o stále nové pojmenování jevů, touhou vyjadřovat se vtipně a stále nově*.⁵¹

Sám Křístek se též přiklání k širšímu pojetí, protože jsou *hranice mezi oběma útvary zpravidla plynulé, nikoli ostré*⁵², jak by to vyplývalo z užšího pojetí. Jako důkaz na obhajobu širšího pojetí

⁴⁶ Tamtéž, s. 98

⁴⁷ Tamtéž, s. 99

⁴⁸ Tamtéž, s. 100

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

těchto jazykových útvarů uvádí autor hornickou mluvu, kterou řadíme primárně do profesionální mluvy díky přítomnosti velkého množství lexikálních jednotek terminologické povahy, na druhé straně nemůžeme opomenout ani část slovní zásoby tohoto slangu, která nese známky zájmového slangu, tedy *nevyplývá ze specifických pojmenovacích potřeb věcných*⁵³. Jako druhý příklad uvádí studentský slang, u něhož nemůžeme potvrdit absolutní absenci specifických pojmenovacích jednotek, tedy slov pseudoterminologické povahy. *Stručně řečeno – výrazivo obojí povahy lze najít skoro ve všech těchto útvarech, třebaže v nestejném poměru*⁵⁴.

Dalším tématem článku je argot, jeho znaky a vymezení. Argot je chápán jako mluva společenské spodiny, která neguje platné konvence a rozkládá platné normy. Negování nelze chápat ale jako ignorování. Ignorování normy by znamenalo naprosté odmítání stávající normy. Negování normy spočívá v jejím respektování, i když v negativním slova smyslu. Důležitými znaky argotu jsou absence vlastní mluvnické struktury, je to tedy útvar nestrukturní (tento termín autor ale explicitně neuvádí), vtipnost, překvapivost a smělost ve tvoření slov.

Křístek se domnívá, že není vhodné zahrnovat argot pod termín slang, protože se tím ještě více komplikuje rozsah tohoto termínu.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž, s. 101

Dalším problémem je dle autora nedostatečná jednota v ostatní terminologii týkající se této jazykové oblasti. Uvádí, že se kromě termínů argot a slang užívá i pojem *hantýrka* nebo *žargon*. Slovníky PS a SSJČ ale zčásti chápou hantýrku jako synonymum pro argot. Křístek odmítá pojem ‚hantýrka‘ používat jako termín ekvivalentní pro termín ‚argot‘, protože je s ním spojen *pejorativní - citový přídech*⁵⁵. Podobná situace je v používání pojmu ‚žargon‘, který výše zmíněné slovníky považují za *nespisovný, familiární, popř. nonšalantní způsob vyjadřování*⁵⁶. Pojmy hantýrka a žargon jsou tedy označení ne zařazující, ale hodnotící, a to negativně, a proto by neměly být používány jako termíny.

Jako další mezeru v jazykovědné terminologii uvádí autor chybějící souhrnný název pro slang, argot a profesionální mluvu, tedy útvary patřící do nespisovné vrstvy národního jazyka. Nejsou to ani strukturní útvary, jako je např. nářečí, jsou to spíše *zvláštní lexikální útvary*⁵⁷. Jako jedna z možností, pokud je třeba uvést souhrnné označení, se volí pojem *sociální, společenské nebo vrstvové nářečí*⁵⁸. Toto označení je ale nepřesné (viz rozdíl mezi zeměpisným a sociálním nářečím v kapitole 1. 1, *Encyklopedický slovník češtiny*). Dle Křístka by bylo tedy nejlepší respektovat nynější tradici a zůstat u termínů *slang* a *argot*, tedy respektovat

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

jejich nápadné odlišnosti a nehledat společný termín, který by je setřel.

1.2. 5 Josef Václav Bečka

Bečka chápe slang jako jednu z variant tzv. kolokviální řeči (další varianty jsou zachovalá nářečí), tedy řeči v projevech předem nepřipravených, nestylizovaných a ve větší míře spontánních. Aby mohl slang vzniknout, jsou zapotřebí tři podmínky: 1. speciální prostředí, 2. speciální sdělné potřeby vázané na speciální činnost a 3. speciální kolektiv.⁵⁹

Speciální prostředí musí vytvářet takové podmínky, aby mohly vzniknout specifické sdělné potřeby, tedy potřeba pojmenovat specifickým způsobem různé úkony, předměty apod. Toto prostředí by mělo být stabilní, resp. přechodně stabilní. Přechodně stabilním prostředím rozumíme takové prostředí, ve kterém se příslušníci určité skupiny po určitý delší čas scházejí. Delším časem rozumíme minimálně půl roku. Za tuto dobu se členové skupiny lépe poznají, vytvoří si společné zkušenosti a zážitky, na kterých mohou stavět, stručně řečeno se sžijí.

Za nejdůležitější podmínku pro vznik slangu považuje Bečka speciální druh činnosti, která vyžaduje stabilní kolektiv a speciální

⁵⁹ BEČKA, J. Slangy, podmínky jejich vzniku a vývoje. In: *Sborník přednášek z I. konference o slangu a argotu v Plzni v září 1977*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1978, s. 2.

pracoviště, na kterém je činnost hlavním objektem mluveného projevu členů skupiny scházejících se ve speciálním prostředí. Určitý druh činnosti není vázán pouze na pracovní prostředí, ale i na zájmovou činnost. Slang, který vznikne na základě speciální činnosti, je používán pouze v jednom daném prostředí, mimo něj užívají členové skupiny jinou variantu národního jazyka⁶⁰.

Poslední podmínkou je speciální kolektiv. V něm jsou lidé v neustálém kontaktu, a tím tvoří stabilní skupinu s kontinuitou. Ta je zachována i v případě, pokud někdo ze skupiny odejde a je nahrazen novým členem, resp. do skupiny přibude nový člen. Není proto výjimkou, když starší generace předá svůj „jazyk“ generaci mladší. Hlavními tématy rozhovorů jsou samozřejmě problémy spjaté se speciální činností.

Jedním z dalších typických znaků slangu je slangová nomenklatura⁶¹, která se vytvoří po určité době ve většině stabilnějších kolektivů. Tato nomenklatura se týká činností, zájmů, společných zkušeností a prožitků členů speciální skupiny. Speciální slovní zásoba má převážně praktický ráz, který vyplývá z potřeby rychlého dorozumění. Často v ní nacházíme expresivní výrazy, jako jsou přezdívky, hypokoristika, různá familiární pojmenování činností apod. Složka expresivní, na které ostatně slovní zásoba

⁶⁰ BEČKA, J. Slang a diferenciacie v běžné mluvené řeči. In: *Sborník přednášek ze III. konference o slangu a argotu v Plzni 24. – 27. ledna 1984*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1987, s. 7.

⁶¹ BEČKA, J. Slangy, podmínky jejich vzniku a vývoje. In: *Sborník přednášek z I. konference slangu a argotu v Plzni v září 1977*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1978, s. 4.

stojí, převažuje nad složkou věcně sdělnou. Slangová nomenklatura je velmi dynamická, protože pružně reaguje na vývoj určité činnosti. Proto zanikl klasický vorařský nebo mlynářský slang, protože zanikly i činnosti spojené s těmito slangy. Nápadným znakem je též velká nesrozumitelnost nomenklatury pro laika v daném oboru. To je způsobeno třemi hlavními podmínkami pro vznik slangu, tedy speciálním prostředím, speciálním kolektivem a speciální činností. Pokud laik osobně nezná alespoň jednu z těchto okolností, nemůže slangové slovní zásobě porozumět.

Bečka rozlišuje *slangy profesionální neboli pracovní, jimiž se dohovořují účastníci i při vlastní práci, a slangy zájmové, jimiž se dohovořují účastníci mimo vlastní práci*⁶². Během ní musejí užívat spisovný jazyk a spisovné názvosloví. Do pracovních slangů řadí např. slang hornický a železničářský s příslušným slangovým profesionálním názvoslovím, do zájmového slangu řadí slang studentský a vojenský. Bečka též píše, že se někdy termín slang omezuje pouze na zájmové slangy a že profesní slangy jako slangy označovány nejsou.⁶³ Sám ale zastává stanovisko, že i profesní slangy patří do slangů, protože *mají silně vyvinutou stránku expresivní a tu od stránky profesní nelze oddělovat*⁶⁴. Na III. konferenci o slangu a argotu v Plzni v roce 1984 položil Bečka

⁶² BEČKA, J. V. Slang a diferenciacie v běžně mluvené řeči. In: *Sborník přednášek ze III. konference o slangu a argotu v Plzni 24. – 27. ledna 1984*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1987, s. 6.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž.

nepřímou otázkou, zda můžeme řadit ke slangům i *takové slangy*, jejichž základem není specifická práce v pravém slova smyslu, nýbrž jen zájmová činnost⁶⁵. Jako příklad uvádí kartářský a rybářský slang, u kterých se slangová slovní zásoba neprojevuje v takové míře, v jaké bychom to čekali, členové skupiny mluví mezi sebou běžnou mluvou s příměsí několika slangismů. Bečka pro takovýto typ slangu užívá termín slang pracovní zájmový, do něhož řadí slangy, jejichž základem je specifická práce, ale při níž se musí mluvit spisovně (*slang studentský, vojenský*), o nichž už byla řeč⁶⁶. Zde je tedy vidět, že autor rozlišuje slang skutečně zájmový a slang pracovní zájmový.

1. 2. 6 Přemysl Hauser

Hauser vymezuje ve své publikaci *Nauka o slovní zásobě*⁶⁷ slang jako *nepisovnou slovní zásobu spjatou se sociálním prostředím, a to pracovním nebo zájmovým*⁶⁸. Slang se manifestuje převážně v mluvené podobě, v mluvě příslušníků určitého povolání nebo pracovní skupiny.

Hauser užívá pojmu slang pro označení sociálně diferencované slovní zásoby souhrnně⁶⁹, je tedy zastáncem širšího

⁶⁵ Tamtéž, s. 9

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. 1. vyd. Praha : SPN, 1980, 192 s.

⁶⁸ Tamtéž, s. 23

⁶⁹ Tamtéž.

pojetí slangu. Je si ale vědom, že v odborné literatuře existuje ještě jiný pohled na slang, a to pohled užší, který odlišuje slovní zásobu profesionální (stavovskou) motivovanou vztahem k povolání a slovní zásobu slangovou (slang v užším slova smyslu). Oproti slovní zásobě slangové, která je vázána na projevy zájmových skupin, je profesionální mluva *soubor nespisovných názvů odborných a pojmenování a obrátů rozšířených v daném pracovním okruhu*⁷⁰. Hauser se ale domnívá, že je rozlišování slangu z hlediska jeho nositelů nepřesné, protože odborná literatura řadí ke slangu v užším slova smyslu i slang studentský a vojenský, jehož členové netvoří zájmové skupiny. Proto navrhuje soustředit se na jazykové rozdíly u obou skupin. Hlavním a nejnápadnějším rozdílem je dle něj výrazová obraznost a bohatá synonymičnost. Oba tyto znaky charakterizují slang především v užším slova smyslu. Ale ani toto hledisko neplatí stoprocentně, protože i v rámci profesionální mluvy narazíme na synonymičnost a obraznost. Jako příklad pro bohatou synonymičnost uvádí Hauser hornickou mluvu, např. *šichtmistr, šichtřák, pantáta - směnmistr*⁷¹. Úsilí o nová neotřelá pojmenování, obraznost a synonymičnost nejsou pouze specifickým znakem slangu, jsou to spíše obecné projevy živého mluveného jazyka.

Stejně jako Dvonč a autoři České mluvnice i Hauser odmítá termín ‚sociální nářečí‘ jako synonymní termín pro slang a zároveň

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

jako protějšek termínu nářečí zeměpisná. Použití pojmu ‚nářečí‘ je v tomto případě chybné, protože *slang není strukturní jazykový útvar jako zeměpisná nářečí, nemá svou mluvnickou stavbu ani vlastní úplnou slovní zásobu*⁷². Slang disponuje pouze omezenou slovní zásobou, která je navrstvená na slovní zásobu nářečí nebo obecné češtiny, a samotní mluvčí užívají slangové výrazy pouze v rámci své sociální skupiny mluvící slangem nebo pokud mluví o této skupině.

Podle Hausera je slovní zásoba slangů různě bohatá. Souvisí to hlavně s tradicí slangu a se silnými sociálními vazbami uvnitř sociální skupiny, resp. se zřetelnou diferenciací od skupin jiných. Jako příklad si můžeme uvést slang hornický, myslivecký nebo sportovní. I samotné slangismy pronikají do spisovné slovní zásoby, resp. do hovorové češtiny. *Značný podíl ve slangové lexikální vrstvě představují profesionalismy, nespisovné odborné výrazy*⁷³. Nalezneme je převážně ve slangu z pracovního prostředí, nejsou ale výjimkou ani ve slangu zájmových skupin. Od spisovných termínů se liší tím, že nejsou obecně rozšířeny a normovány. *Mezi profesionalismy a spisovnými termíny není ostrých hranic*⁷⁴. Odborný styl dokonce někdy i čerpá ze slangových pojmenování. Ty

⁷² Tamtéž, s. 24

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž, s. 25

se pak stanou termíny, a tím i součástí spisovné slovní zásoby.

Např. *košíkář, volnostylař, slalomář*⁷⁵.

Co se týče utváření slangových pojmenování, je pro slang typická univerbizace, která někdy i stírá původní motivaci, a tím vznikají homonymní slova, jako např. *cesták - cestovní účet, obchodní účet*⁷⁶. Relativně hojná je i haplogie (redukce slabik nebo hlásek ve slově), např. *'sím - prosím, čenina - čeština*⁷⁷. Slangismy vznikají ale i krácením, hláskovou úpravou nebo opatřováním příponami. Časté jsou i frazeologismy a sousloví, např. *být tasenej, hodit kostrou*⁷⁸. Pomocí metaforizace a metonymizace (sémantické tvoření) vznikají slova s přeneseným významem, např. *betony - chrániče nohou hokejového brankáře*⁷⁹. Ve slovní zásobě slangů nalezneme i přejatá cizí slova, u klasických slangů převážně z němčiny, např. v hornickém či hutnickém slangu, (*vercajk, ponk, valdhorna*⁸⁰), u nových slangů hlavně výpůjčky z angličtiny. Jak jsem uvedli již výše, jsou hlavně pro slang v užším slova smyslu typické synonymní řady, např. ve studentském slangu různá pojmenování pro známky *pětka, kule, flák, bomba*⁸¹ - *pátý stupeň klasifikace, nedostatečná*.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Tamtéž, s. 26

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž.

Ve slangové slovní zásobě narazíme i na již velmi zastaralá pojmenování, která se ale stále zachovávají, např. v hornickém slangu *počva - spodek nádoby*, v rybářském slangu *vatka, nevod - síť*⁸².

Součástí slovní zásoby rozlišené sociálně je i argot, který Hauser definuje jako *zvláštní vrstvu slov v mluvě společenské spodiny*⁸³. Je to mluva zlodějů, kasařů, překupníků atd. Hlavní důvod jeho existence je snaha po utajení obsahu sdělení a zabránění prozrazení. Argot nazýváme též zlodějskou hantýrkou.

Ve slovní zásobě argotu nalezneme sice slova obecně platná, ta získala ale zcela nový význam, jako např. *káča - pokladna*. Mnoho slov je i cizího původu, hlavně z německého Rotwelsch⁸⁴. Díky přítomnosti těchto cizích slov je argot do jisté míry mezinárodně srozumitelný. Výrazným znakem argotu je bohatá synonymičnost. Pokud byl určitý argotismus prozrazen, resp. pocíťován jako opotřebovaný, vznikl brzy nový, který ho nahradil. Vznik nových synonymních výrazů je i projevem citového postoje mluvčího vůči sociální skupině.

Stejně jako pronikají slangismy do spisovné, resp. hovorové slovní zásoby, pronikají i argotismy do slovní zásoby slangu. Tento jev nazýváme argotizování (podrobněji o argotizování pojednáváme v pasáži věnované Trostovi).

⁸² Tamtéž.

⁸³ Tamtéž, s. 27

⁸⁴ das Rotwelsch – zlodějská řeč, hantýrka, argot

Spolu s Přemyslem Hauserem odmítáme používat termín sociální nářečí jako synonymní termín pro slang. Jak uvidíme dále, u některých autorů se tento pojem ale navrácí.

1. 2. 7 Jaroslav Suk

U Jaroslava Suka vycházíme jednak z publikace *Několik slangových slovníků*, vydané poprvé v samizdatu v roce 1973, a z příspěvku prezentovaného na 5. plzeňské konferenci o slangu a argotu v roce 1995 nesoucí název *Skupinová mluva a její výzkum*.

U tohoto autora zaznamenáváme určitý posun v pohledu na slang, jeho strukturaci a na argot, u nějž navrhuje novou definici.

V publikaci *Několik slangových slovníků* charakterizuje Suk slang jako *mluvu skupinovou, mající zvláštní lexikální rejstřík, označující především předměty, osoby, jevy atd. pro život mimo skupinu netypické, sloužící pro komunikaci uvnitř skupiny a často k vydělení dané skupiny od ostatní společnosti, tedy mající funkci integrující*⁸⁵. Jak je vidět, Suk ve své definici vůbec nepočítá s existencí profesionálního (profesního) a zájmového slangu. Sám píše: „Otázku profesionálních slangů nevidím tedy jako nějakou zvláštní otázku.“⁸⁶ Pro profesionální slangy je *výjimečné, že jejich slovní zásoba občas pronikne do psané terminologie, a to zejména u*

⁸⁵ SUK, J. *Několik slangových slovníků*. Praha : Inverze, 1993, s. 8.

⁸⁶ Tamtéž, s. 9

*slov postrádajících expresivitu pro vnějšího pozorovatele*⁸⁷. V příspěvku z plzeňské konference vidíme ale zásadní změnu. Zde Suk přijímá skutečnost, že slang jako takový má více podob. Doslova píše: „*Jako vykonavatelé určitých povolání mluvíme odborným jazykem a profesním slangem, jako příslušníci sociálních a zájmových skupin užíváme příslušné slangové výrazy*“⁸⁸. Suk definuje na této konferenci slang jako *skupinovou mluvu netypického, všeobecně neznámého nebo málo známého prostředí*⁸⁹.

Slovní zásoba slangu se obohacuje jednak přebíráním slov z běžné slovní zásoby, které dostanou nový význam (metaforizací a metonymizací), jednak přetvořením slov z obecné slovní zásoby za pomoci různých přípon, nebo fonetickým přiblížením k jiným slovům. Běžné je i přejímání slov z cizích jazyků a jejich následné přetvoření.

Jaroslav Suk považuje expresivitu, která je hlavně nápadná postrannímu posluchači, za jev přechodný a za prvek nezásadního charakteru. Přechodnost expresivity vysvětluje tím, že funguje hlavně při tvorbě nových slangismů a že je *prvkem hravosti a humoru, nezbytným v kreativním procesu*⁹⁰. Po čase se expresivita pro člena dané sociální skupiny vytrácí a zaznamenává ji pouze nečlen skupin. Její zánik je dán i častým používáním slangismu.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ SUK. J. Skupinová mluva a její výzkum. In: *Sborník příspěvků z V. konference o slangu a argotu v Plzni 7. – 9. 2. 1995*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1995, s. 23.

⁸⁹ Tamtéž, s. 24

⁹⁰ Tamtéž.

Zcela nový pohled nabízí Suk ve výše zmiňované publikaci na argot. Nechápe jej již jako tajnou mluvu spodiny, vězňů apod. Odmítá připisovat argotu v dnešní době aspekt tajnosti a utajení obsahu mluvy před nečleny sociální skupiny. Dnešní vězni, resp. bývalí vězni, nemají tendenci se nějakým způsobem vydělovat od ostatního obyvatelstva. To bylo dříve podle Suka zásadním podnětem pro vytvoření argotu. *Kriminálnictví zdemokratizovalo*⁹¹. Tento názor na argot pochází ze samizdatového vydání. V předmluvě k novému vydání z roku 1993 se Suk vrací zpět k běžně přijímané definici argotu. Píše: *„Pokud budeme trvat na definici argotu jako na mluvě uměle vytvořené za účelem utajení sdělovaného před nezasvěcenými, a já se domnívám, že taková definice svůj účel má, pak zjistíme, že v češtině je takových zvláštních oblastí velmi málo*⁹². Do argotu podle této definice řadí vedle tajných hesel a velmi omezené slovní zásoby i tajnou mluvu dětskou, jejíž slova jsou prokládána určitými slabikami.

V příspěvku z 5. plzeňské konference doporučuje k užívání Suk i dva staronové termíny, ‚žargon‘ a ‚sociální nářečí‘, a své pojmy ‚skupinová mluva‘ a ‚exkluzivní mluva‘. Navrhuje užívat termín *žargon pro mluvu zhusta prokládanou slangovými prvky anebo odbornými termíny, tedy slang pro nezasvěcené*

⁹¹ SUK, J. *Několik slangových slovníků.*, s. 22.

⁹² Tamtéž, s. 9

nesrozumitelný nebo nesrozumitelnosti blízký⁹³. Druhý termín sociální nářečí navrhuje užívat pro mluvu různých sociálních vrstev⁹⁴.

Skupinová mluva je podle Suka *exkluzivní mluva určitého typu, obsahující určitou slovní zásobu a určité paradigma s určitými sémantickými vazbami na reálný či naivně představovaný svět*⁹⁵. Skupina užívající určitý typ mluvy musí mít minimálně dva členy.

Exkluzivní mluva je vlastně skupinová mluva, *jejíž specifičnost nespočívá ve zvláštním, od všeobecné mluvy zcela odlišném výrazivu, je ale typická výběrem různorodých jazykových prostředků, jež jsou víceméně všeobecně dostupné, avšak jejich výběr je záležitostí rutiny a identifikace*⁹⁶. Do exkluzivní mluvy patří dle Suka jazyk moci, ale i mluva lingvistů či jiných odborníků.

V našem komentáři se chceme pozastavit u dvou názorů Jaroslava Suka. Domníváme se, že zařazení dětské tajné mluvy do argotu není na místě, protože jakákoli definice argotu počítá s negativním hodnocením sociální skupiny argotem mluvící.

Druhý problém, na který chceme upozornit, je termín ‚sociální nářečí‘. Suk sice píše, že i jemu samotnému se tento

⁹³ SUK, J. Skupinová mluva a její výzkum. In: *Sborník příspěvků z V. konference o slangu a argotu v Plzni 7. – 9. 2. 1995*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1995, s. 24.

⁹⁴ Tamtéž, s. 25

⁹⁵ Tamtéž, s. 26

⁹⁶ Tamtéž.

termín dlouho příliš nelíbil⁹⁷, přesto v jeho opětovném zavedení vidíme krok zpět v české slangové terminologii. Již Dvonč v roce 1957 odmítá používat termín ‚nářečí‘ ve spojitosti se slangem a argotem. Zeměpisná nářečí mají oproti sociálním nářečím (slangu a argotu) *svůj základní slovní fond a svoji gramatickou stavbu*⁹⁸, jsou to tedy útvary strukturní, zatímco sociální nářečí jsou útvary nestrukturní, které využívají slovní zásobu a gramatickou stavbu jiných vrstev národního jazyka. Dalším argumentem je fakt, že většina mluvčích chápe pojem nářečí pouze ve spojitosti se zeměpisným nářečím.

1. 2. 8 Jaroslav Hubáček

U Jaroslava Hubáčka nalezneme jednu z nejrozsáhlejších literatur zabývajících se převážně otázkami slangu. O jeho názorech na tuto nespisovnou vrstvu národního jazyka čteme již v prvním sborníku z plzeňské konference o slangu a argotu konané v roce 1977 (stať nese název *Aspekty slangu*). Shrnuté myšlenky z příspěvků pronesených na této konferenci nalezneme např. v publikaci *O českých slanzích* vydané poprvé v roce 1979 v Ostravě. Jedním z nejnovějších příspěvků Jar. Hubáčka je stať v *Encyklopedickém slovníku češtiny* z roku 2002 (o ní viz níže),

⁹⁷ Tamtéž, s. 25

⁹⁸ DVONČ, L. K otázce sociálních „nářečí“. In: *Slovo a slovesnost*, 1957, roč. 18, č. 3, s. 181.

v níž sumarizuje dosavadní poznatky o slangu a částečně i o argotu, nebo *Výběrový slovník českých slangů* z roku 2003. V našem shrnutí Hubáčkových názorů na slang budeme převážně vycházet z jeho příspěvků na plzeňské konferenci a z již zmiňované publikace *O českých slanzích*.

I když existuje velmi bohatá teoretická literatura týkající se slangu jak doma, tak ve světě, není podle Hubáčka lehké uvést jednoznačnou definici slangu. Tento fakt komplikuje řada více či méně synonymních pojmů, jako např. *sociální nářečí, společenské nářečí, speciální nářečí, vrstevná nářečí, společenská mluva, pracovní mluva, vrstevná mluva aj*⁹⁹. Dalším nepřímo vyřčeným terminologickým problémem je otázka, zda považovat termín slang za zastřešující termín pro profesionální (profesní) slang a slang zájmový (skupinový), a nebo tyto dva slangy přísně rozlišovat. Hubáček definuje slang jako *svébytnou součást národního jazyka, jež má podobu nespisovné vrstvy speciálních pojmenování realizované v běžném (nejčastěji polooficiálním a neoficiálním) dorozumívacím styku lidí vázaných stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů a sloužící jednak specifickým potřebám jazykové komunikace, jednak jako prostředek vyjádření příslušnosti k prostředí či k zájmové sféře*¹⁰⁰. Jak sám píše, je možné dělení na slang profesionální a slang zájmový pouze naznačeno, *nikoli však*

⁹⁹ HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*. Ostrava : Profil, 1979, s. 9.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 18

zdůrazněno, neboť jednoznačná a praktická kritéria tohoto třídění nebyla doposud dostatečně formulována¹⁰¹. Důvodem pro to je skutečnost, že i v rámci jazykových projevů v pracovním prostředí, kde se mluvčí snaží vyjadřovat co nejúsporněji a nejjednoznačněji, zaznamenáme pojmy motivované jazykovou hrou, která je typická pro zájmový slang, a naopak i v zájmovém slangu existují situace vyžadující úsporné a jednoznačné vyjadřování. V neposlední míře je to i důsledek skutečnosti, že se v současné moderní společnosti stále více stírají hranice a rozdíly mezi činnostmi čistě pracovní na straně jedné a činnostmi „jen“ zájmovou na straně druhé¹⁰².

Abychom mohli o nějaké mluvě prohlásit, že se jedná o slang, a ne např. o nářečí, je nutné si uvědomit dvě základní hlediska, dle kterých můžeme slang charakterizovat. Jedná se o hledisko jazykové a hledisko mimojazykové¹⁰³. Obě hlediska nelze od sebe přísně oddělovat, protože se uplatňují vzájemně.

Do jazykového hlediska řadíme 1) nespisovnost, 2) komunikativní funkčnost, 3) hledisko systémovosti, 4) snahu o pojmovou diferenciaci, 5) stav, propracovanost, přístupnost a stupeň praktického užívání odborného názvosloví, 6) snahu o vyjádření expresivity a konečně 7) snahu vyhovět specifické povaze mluvených jazykových projevů.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ HUBÁČEK, J. Aspekty slangu. In: *Sborník z I. konference o slangu a argotu v Plzni 22. – 23. 9. 1977*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1978, s. 10.

1) *nespisovnost*

Slangová pojmenování fungují jako synonymní pojmenování pro pojmenování spisovná, nejčastěji termíny. Ne všechny slangismy nesou stejnou míru nespisovnosti. Některé jsou silně expresivní, některé až vulgární. Nespisovnost je pro posluchače vedle expresivity nejvýraznější znakem slangu.

2) *komunikativní funkčnost*

*Slangovým názvem se často vyhovuje aktuálním požadavkům jazykového vyjádření výstižného, stručného a zároveň významově jednoznačného*¹⁰⁴. Většinou se jedná o jednoslovné slangismy motivované univerbizací, která je typická pro mluvenou podobu projevu. Univerbizace se uplatňuje primárně *tam, kde je rozpor mezi pojmem a jeho víceslovným označením*¹⁰⁵, sekundárně i v *případě onomaziologických postupů neslovotvorných, transpozičních*¹⁰⁶. Aktuálnost univerbizace dokládá Hubáček minimální existencí slangových sousloví, která se jeví jako nesystémová.

3) *hledisko systémovosti*

Toto hledisko není ve slangu tak nápadné jako ve strukturních útvarech národního jazyka. Přesto se ve slangu vyskytuje. Systémové jsou jednoslovné názvy, slangová sousloví nikoli. V

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 10

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž.

rámci jednoho slangu se systémovost projevuje v tom, že se slangově označují zpravidla nejdůležitější jevy téže třídy, téže významové kategorie, a to i v případě, že názvy spisovné (odborné) vyhovují¹⁰⁷. Systémovost je aktuální i v takových slanzích, ve kterých je silná tendence k jazykové hravosti, např. ve studentském slangu, kde je přímo pravidlem dát nějakému učiteli přezdívku.

4) *snaha o pojmovou diferenciaci*

Snaha o pojmovou diferenciaci je aktuální v případě, kdy je spisovný název nedostatečný, např. železničářský slang si vytvořil specifické názvy *posunovač a zarážkář*¹⁰⁸, aby odlišil různé činnosti pracovníků pracujících s železničními vagóny. Tuto snahu můžeme chápat i jako averzi vůči všemu, co je v oficiálním prostředí časté nebo málo výrazné.

5) *stav, propracovanost, přístupnost a stupeň praktického užívání odborného názvosloví*

Hlavně u tradičních činností, jako je např. hutnictví či hornictví, byla česká terminologie zpětně dotvářena, protože převážná část názvů pocházela z němčiny či z jiných jazyků. V době, kdy se např. hutnická, resp. hornická terminologie utvářela, bylo přejaté cizí názvosloví považováno za citově neutrální. Příznak expresivity se

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 11

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 12

pak projevuje až v době, kdy již existuje česká terminologie. Jsou ale i případy, že se odborné názvosloví obohacuje přejímáním názvů ze slangu¹⁰⁹, a tak ztrácejí slangové názvy svoji nespisovnost a stávají se termíny, tedy spisovnou vrstvou národního jazyka.

6) *snaha o vyjádření expresivity*

Vedle nespisovnosti je expresivita nejnápadnějším znakem slangu, kterého si posluchač všimne. Ve slangu existují vedle sebe výrazy *nocionální*, tedy neexpresivní, které slouží potřebě věcného pojmenování, a výrazy *obsahující různě intenzivní příznak expresivity*¹¹⁰.

7) *snaha vyhovět specifické povaze mluvených jazykových projevů*

Slangové názvy jsou při svém tvoření určovány převážně touto snahou. Nejproduktivnějším onomaziologickým postupem ve slangu je dle Hubáčka odvozování¹¹¹. Slangové názvy jsou dle autora vždy popisné, motivované, nikoli značkové, nemotivované.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 13

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ HUBÁČEK, J. K onomaziologickým postupům ve slovní zásobě slangů. In: *Sborník z II. konference o slangu a argotu v Plzni 23. – 26. 9. 1980*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1983, s. 38.

Mimojazykovými aspekty rozumíme 1) stupeň uzavřenosti prostředí, 2) složení příslušníků slangového prostředí a 3) psychologické aspekty.

1) stupeň uzavřenosti

Stupeň uzavřenosti sociálního prostředí je nestejný. To se projevuje i na charakteru slangové slovní zásoby. Sociální, resp. pracovní prostředí, která jsou během pracovní činnosti uzavřena vlivům veřejnosti (např. hornické prostředí), má slangovou slovní zásobu ustálenější a jeho mluva je touto slovní zásobou více prostoupena. Naproti tomu prostředí jako studentská a motoristická jsou více ovlivněna veřejností, a tím není jejich slovní zásoba tak ustálená. Důsledkem kontaktů s okolím je pronikání slangismů mimo toto prostředí do obecné, resp. hovorové češtiny. *Vliv na tvorbu a užívání slangového výraziva může mít i stáří prostředí či zájmové činnosti, tradice a rychlost rozvoje*¹¹².

2) složení příslušníků slangového prostředí

Každý slang je typický pro určitou věkovou kategorii. Např. slang studentský a vojenský nalezneme u mladých mluvčích. Charakter sociální skupiny je ovlivněn i zájmy jednotlivých členů, jejich vzděláním apod. Jak píše Hubáček, neexistuje přímá souvislost mezi

¹¹² HUBÁČEK, J. Aspekty slangu. In: *Sborník z I. konference o slangu a argotu v Plzni 22. – 23. 9. 1977*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1978, s. 14.

odmítáním slangu a vysokoškolským vzděláním, protože i lékaři mají svůj typický slang.¹¹³

3) faktory psychologické

Psychologické faktory se projevují jednak tím, že se příslušníci určitého sociálního prostředí snaží vyjádřit specifičnost a výjimečnost své zájmové, resp. pracovní činnosti, jednak demonstrací příslušnosti k této skupině tím, že užívají daného slangu i mimo specifické prostředí. Dodejme, že je to charakteristické hlavně pro nové členy skupiny, kteří se často nevyhnou chybnému užití určitého slangismu, a stávají se tak terčem vtipů ostatních členů skupiny.

Ve chvíli, kdy jsme odlišili slang např. od nářečí, je vhodné si všimnout i dalších specifických jevů. Jaroslav Hubáček nám nabízí několik kritérií pro vnitřní diferenciaci slangu, resp. pro diferenciaci slangismů. Mezi základní kritéria patří 1) povaha prostředí a motivace, 2) míra nespisovnosti, 3) stáří skupiny, resp. slangu, 4) expresivita slangismů, 5) forma slangových názvů a 6) pojmenovávací postup a tvoření¹¹⁴.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ HUBÁČEK, J. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava : Profil, 1988, s. 8.

1) povaha prostředí a motivace

Podle povahy prostředí rozlišujeme slangismy na profesionalismy a zájmové slangismy. Profesionalismy rozumíme *slangismy motivované potřebou pojmenování věcného, snahou o výrazovou úspornost a jednoznačnost v pracovním procesu (jde tedy o názvy jen oficiální)*¹¹⁵, zároveň je považujeme jako nespisovné termíny nebo jako názvy stojící na hranici spisovnosti. Jak už sám pojem napovídá, jsou profesionalismy *dány příslušností k určité profesi (...), často spojené s určitým prostředím místním, např. s výrobním podnikem*¹¹⁶. Naproti tomu jsou zájmové slangismy *názvy motivované nejen snahou o výrazovou úspornost a jednoznačnost, ale i jazykovou hrou a emocionalitou*¹¹⁷. Jsou to *názvy, které chápeme jako synonymní příznakové, se zřetelnou konotací (emocionální, expresivní) ve srovnání s názvy neutrálními*¹¹⁸, vyskytující se hlavně v zájmovém prostředí, ve kterém mluvčí pocítují citovou potřebu vyjádřit svoji příslušnost k dané sociální skupině.

Jak sám Hubáček píše, nelze považovat toto rozdělení na profesionalismy a zájmové slangismy za stoprocentní, *protože se v neoficiálních projevech téhož prostředí pracovního často objevují i názvy motivované nejen snahou o výrazovou úspornost a*

¹¹⁵ HUBÁČEK, J. *Výběrový slovník českých slangů*. Ostrava, 2003, s. 4.

¹¹⁶ HUBÁČEK, J. *Malý slovník českých slangů*, s. 8.

¹¹⁷ HUBÁČEK, J. *Výběrový slovník českých slangů*. Ostrava, 2003, s. 4.

¹¹⁸ Tamtéž.

jednoznačnost (názvy profesní), ale i jazykovou hrou a emocionalitou a naopak, oblast zájmové činnosti často vyžaduje i názvy motivované nejen jazykovou hrou¹¹⁹.

Hubáček proto navrhuje soustředit se hlavně na pojmenovávací motivaci slangového názvu, tedy u profesionalismů na *snahu o úspornost, jednoznačnost a „mluvnost“ (kterou rozumíme mobilnost, vhodnost a výhodnost použití v mluvených projevech)*¹²⁰ a u zájmových slangismů na přítomnost synonymních řad, které jsou nápadné svou expresivitou, např. *čundračka, lejdy, skvav - dívka (tramp. slang)*¹²¹. Zároveň doporučuje považovat profesionalismus za *neutrální, bezpříznakový nespisovný termín vedle termínů spisovných, příp. jako neutrální termín v oblastech, kde dosud terminologie nebyla normalizována*¹²². Za profesionalismus považujeme i takový slangový název, který stojí na místě chybějícího oficiálního termínu nebo který nahrazuje neterminologické víceslovné vyjádření, např. *spodák - spodová loutka (div. slang)*¹²³. Zájmový slangismus je ten, který nahrazuje spisovnou předlohu jednoslovnou, např. *bardotka, honda, zamračená - názvy lokomotiv (žel. slang)*¹²⁴, nebo stojí místo

¹¹⁹ HUBÁČEK, J. *Malý slovník českých slangů.*, s. 9.

¹²⁰ Tamtéž, s. 9

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž, s. 10

¹²³ Tamtéž, s. 12

¹²⁴ Tamtéž.

profesionalismu terminologické povahy, např. *medvěd - spečená struska na stěně kotle* (tech. slang)¹²⁵.

Ještě dodejme, že Hubáček považuje toto kritérium za základní při vnitřní diferenciaci slangových názvů.

2) míra nespisovnosti

Míra nespisovnosti koresponduje dle Hubáčka s dělením na profesní a zájmové slangismy a zároveň i s tříděním podle expresivity. Ne všechny slangové názvy nesou stejný stupeň nespisovnosti. Některé stojí na hranici se spisovností, často jsou na přechodu do oficiální terminologie, např. *brutotonáž*, *osobokilometr* (žel. slang), *silničář* (cykl. slang)¹²⁶, některé pocítujeme jako silně nespisovné, expresivní až hantýrkové nebo vulgární, např. *nudle*, *střevo* (žel. slang), *poblivka* (tramp. slang)¹²⁷.

Dodejme ještě, že kritérium ‚míra nespisovnosti‘ stejně jako ‚expresivita slangových názvů‘ patří též do jazykového hlediska (viz výše).

3) stáří slangových názvů

Stáří slangových názvů se projevuje přítomností archaismů, ale i neologismů ve slovní zásobě daného slangu. Na pomyslném středu mezi archaismy a neologismy stojí názvy časově

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Tamtéž.

nepříznakové, které jsou běžně užívané. Archaismy se vyskytují hlavně v prostředí, které má dlouhou tradici, pojmenovaná skutečnost již ale zanikla, např. ve vojenské slangu (*feldkurát*¹²⁸).

4) *expresivita (emocionalita) slangových názvů*

V rámci slangových názvů můžeme vydělit názvy neexpresivní, neboli nocionální, a názvy expresivní nesoucí různou intenzitu expresivity. Neexpresivní názvy nesmíme zaměňovat ale za professionalismismy! Expresivní názvy jsou většinou *motivované potřebou vyjádřit důvěrný citový vztah (kladný i záporný)*¹²⁹ k sociálnímu prostředí, např. *karkulka* (žel. slang), *lesní eróhá* (hud. slang)¹³⁰.

5) *forma slangových názvů*

Slangové názvy jsou nápadné svojí jednoslovností. Víceslovná pojmenování jsou vzácná.

Kritérium ‚formy slangových názvů‘ se shoduje ostatně s hlediskem systémovosti v rámci jazykových hledisek.

6) *pojmenovací postup a tvoření*

Podle Hubáčka je nejproduktivnější transformační postup odvozování a transpoziční postup metaforizace, hlavně co se týče

¹²⁸ Tamtéž, s. 13

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Tamtéž.

sportovního slangu. Jako příklady metaforizace ve sportovním slangu uvádí *kanár*, *kanonýr*, *koničkovat*¹³¹ a další.

S názory Jaroslava Hubáčka na slang se plně ztotožňujeme, hlavně v problematice rozdělení slangových názvů na profesionalismy a zájmové slangismy. I my jsme během naší práce na sběru materiálu pro slovníkovou část narazili na problém, zda některé slangové názvy, hlavně ty, které se vyskytují u obou generací, již nenabýly povahy profesionalismu, a tedy jakým slangem se to zabýváme. Hubáček ale sám píše, že sportovní slang je typickým příkladem propojení slangu profesionálního a zájmového.

Při excerpci slangových výrazů z horolezeckého slangu ve *Výběrovém slovníku českých slangů* jsme ale narazili na několik nesrovnalostí. Hubáček ve svém příspěvku z druhé plzeňské konference o slangu a argotu píše, že hledisko nespisovnosti je jedno z nejdůležitějších a zároveň jedno z nejnápadnějších hledisek každého slangu. Některá lemmata z horolezeckého slangu jsou ale zapsána ve spisovném tvaru, např. *lézt na klíč*, *lézt na stisk*¹³². Jaroslav Suk v kapitole *O sbírání a studiu slangu v praxi*¹³³ píše, že je nutné zaznamenat reálně se vyskytující se tvary¹³⁴, což znamená

¹³¹ Tamtéž, s. 21 - 22

¹³² HUBÁČEK, J. *Výběrový slovník českých slangů*. Ostrava : FF Ostravské univerzity, 2003, s. 110.

¹³³ SUK, J. O sbírání a studiu slangu v praxi. In: MALÍŠ, O., MACHOVÁ, S., SUK, J. *Současný český jazyk-Lexikologie*, Praha : Karolinum, 1997, s. 75-86.

¹³⁴ Tamtéž, s. 80

neuvádět nespisovné slangové názvy ve spisovném tvaru, protože tím vlastně uvádíme neexistující slangismy, které jsou ale ve skutečnosti výhradně nespisovné.

Druhou nesrovnalostí je dle nás místy až zmatené zařazování horolezeckých slangismů buď pod sportovní slang, nebo pod sportovní horolezecký slang, a nebo konečně pod horolezecký slang.

Jako příklad uveďme heslo

*piskař, -e, m. sport., lezec na pískovcových skalách*¹³⁵

Domníváme se, že pokud uvedeme v rámci vysvětlení hesla slovo ‚lezec‘, je vhodnější zařadit toto lemma do horolezeckého slangu a, ne do obecnějšího slangu sportovního. Stejný případ je i heslo

*deskař, -e, m. sport. horol., lezec po tréninkových stěnách, též překližkář*¹³⁶

I v tomto případě by stačilo zařazení pod horolezecký slang.

Určité výhrady máme i k užívání předložek. V již zmíněném hesle ‚deskař‘ píše Hubáček, že je to lezec po tréninkových cestách.

Podobně i v hesle

*bigvolista, -y, m. horol., lezec po velkých stěnách*¹³⁷

V prvním příkladě bychom preferovali předložku ‚na‘, která je spojena též s lokálem jako předložka ‚po‘, je ale v tomto spojení dle našeho názoru přijatelnější, proto ‚lezec na tréninkových stěnách‘.

V druhém příkladě bychom uvedli předložku ‚v‘, která je též

¹³⁵ HUBÁČEK, J. *Výběrový slovník českých slangů*, s. 150.

¹³⁶ Tamtéž, s. 40

¹³⁷ Tamtéž, s. 21

spojena s lokálem, proto ‚lezec ve velkých stěnách‘. Vycházíme ze skutečnosti, že spojení podobného typu jsou téměř frazeologismy, a tudíž by se měla jako taková používat i ve spisovném vysvětlení lemmatu. Druhým argumentem je fakt, že jazykový úzus v lezeckém slangu (tedy v nespisovné vrstvě národního jazyka) je již tak zakotvený, že žádný lezec, i když bude mluvit spisovně, nikdy neřekne ‚lézt po umělých stěnách‘.

1.3 Encyklopedický slovník češtiny

V *Encyklopedickém slovníku češtiny* nalezneme rozsáhlé heslo o slangu, jehož autorem je Jaroslav Hubáček (o jeho pohledu na slang pojednáváme v jedné z ^{hrádek} následujících kapitol). Hubáček zde píše, že slang je *svébytnou součástí národního jazyka, jež má podobu nespisovné nebo hovorové vrstvy speciálních pojmenování*¹³⁸. Tato speciální pojmenování se užívají v polooficiálním a neoficiálním jazykovém styku lidí, kteří se pohybují v jednom pracovním nebo zájmovém prostředí. Hubáček rozděluje slang na slang profesionální, tedy slang pracovníků určitého zaměstnání, a slang skupinový, čímž rozumí slang určité, společensky kladně nebo neutrálně hodnocené skupiny lidí, kteří jsou spojeni jedním určitým zájmem. Dále uvádí autor termín sociální nářečí, který dříve nahrazoval pojem slang, ale který již

¹³⁸ *Encyklopedický slovník češtiny*, 2. vydání, Praha : Nakl. Lidové noviny, 2002, heslo Slang, s. 405.

dříve odmítl Dvonč ve svém článku *K otázce socialnych nářečí ve Slově a slovesnosti* z roku 1957 na stránkách 180 – 183.

Slang jako takový se používá převážně v ústní komunikaci, což se projevuje zvýšenou eliptičností apod. Jedním z hlavních znaků slangu je jeho nespisovnost. Pokud se ve slangové komunikaci objeví spisovnost, je považována za příznakovou.

Při klasifikaci slangu vycházíme z jazykových aspektů (slovo tvorné postupy, vyjadřování expresivity apod.) a z mimojazykových aspektů, např. povaha sociálního prostředí, věkové rozložení členů apod.). Na základě těchto dvou hledisek rozděluje Hubáček lexikální prostředky slangu na profesionalismy a na slangismy. Profesionalismy se vyznačují hlavně snahou o jednoznačnost, o výrazovou úspornost a snahou o minimální synonymičnost. I když se svojí povahou blíží termínům, řadíme je do nespisovné vrstvy slovní zásoby. Slangismy jsou naproti tomu nápadné svou expresivností a příznakovou citovostí. Oproti profesionalismům nalezneme mezi slangismy mnoho synonymních řad. Hubáček píše, že uživatelé jazyka jsou motivováni zvýraznit výjimečnost svého prostředí a též ukázat svůj osobní vztah k němu.

Postupem času některé lexikální jednotky ze slangu zevšeobecňují a ztrácejí vazbu na svůj původní slang, stávají se interslangismy. Hubáček uvádí slova jako dietář, píchačky, klikař apod.

Při tvoření slangismů a profesionalismů se uplatňuje odvozování, skládání, překrucování, metaforické a metonymické přenášení (př. zebra = přechod na silnici), tvoření frazeologismů a přejímání z cizích jazyků (dříve hojně z němčiny, dnes hlavně z angličtiny).

Poslední odstavec hesla věnuje Hubáček argotu, tedy specifické lexikální vrstvě, která je *typická pro neoficiální ústní komunikaci sociálních skupin, které jsou společensky nežádoucí, až škodlivé*.¹³⁹ Jak sám píše, je popis a důkladnější poznání argotu náročnější a obtížnější než u slangu.

Domníváme se, že je nevhodné uvádět termín sociální nářečí jako ekvivalentní termín pro slang, resp. pro argot. Termín ‚sociální nářečí‘ je již více než padesát let překonaný. Jako jeden z prvních se k němu vyjadřuje Lad. Dvonč ve svém příspěvku *K otázce sociálních „nářečí“* uveřejněném ve Slovu a slovesnost v roce 1957 na stránkách 180-183. Dvonč uvádí několik zásadních znaků zeměpisného nářečí, jako např. vlastní slovní zásoba a gramatická stavba, což znamená, že zeměpisné nářečí, nebo pouze nářečí je útvar strukturní. Naproti tomu sociální nářečí (tedy slang a argot) nemá vlastní jádro slovní zásoby ani vlastní gramatickou stavbu jazyka, proto jej označujeme za útvar nestrukturní. Dalším důležitým argumentem, proč nepoužívat termín sociální nářečí, je fakt, že samotné slovo ‚nářečí‘ většina uživatelů chápe jako

¹³⁹ Tamtéž, s. 406

zeměpisné nářečí a v žádném případě si pod ním nepředstaví i sociální nářečí. Dvonč navrhuje pro slang a argot společné pojmenování žargon. Jak dnes víme, jazykověda se přiklonila k užívání termínů slang a argot.

1. 4 Profesní mluva, argot

Aby byl obecný výklad o slangu ucelený, je nutné, abychom uvedli také základní charakteristiku profesní, resp. profesionální mluvy a sumarizaci předešlých názorů na argot.

1. 4. 1 Profesní mluva

Při rozlišování slangu zájmového od slangu profesionálního jsme se setkali se dvěma různými přístupy. Užší pojetí slangu přísně odděluje profesionální, resp. profesní mluvu od slangu zájmového a od argotu, naopak širší pojetí staví do opozice profesionální, resp. profesní mluvu spolu se zájmovým slangem na straně jedné a argot na straně druhé. Již Křístek (viz výše) píše, že pojetí širší je v dnešní době běžnější než pojetí užší, které zastává např. J. Hubáček (viz kap. 1. 2. 3). Pro přehlednost pojetí pohledu na slang uvádíme stručné schéma.

užší pojetí	zájmový slang	profesní slang	argot
širší pojetí	slang (zájmový + profesní)		argot

Oproti slangu, který je charakteristický svou bohatou synonymií, je pro profesionální, resp. profesní mluvu typická snaha po výrazové jednoznačnosti, přesnosti a úspornosti. Lexikální prostředky této nespisovné vrstvy národního jazyka nazýváme profesionalismy. Ty se svou povahou blíží termínům, kterými se po určité době mohou i stát, a tím se stanou součástí spisovné slovní zásoby. Profesionální, resp. profesní mluvou se mluví výhradně na pracovišti, proto je většina profesionalismů spjata s vykonáváním specifické pracovní činnosti.

Hlavní motivací pro vznik profesionalismů je existence víceslovného spisovného termínu, který neodpovídá základním potřebám slangu, tj. ekonomii řeči, popř. spisovný termín zcela chybí.

V odborné literatuře týkající se této problematiky se často vedle sebe uvádějí termíny ‚profesní mluva‘ a ‚profesionální mluva‘ vedle sebe, aniž by byly uvedeny jejich zjevné odlišnosti, proto se domníváme, že ‚profesionální‘ a ‚profesní mluva‘ jsou dva termíny označující tutéž jazykovou vrstvu.

1. 4. 2 Argot

Jak jsme uvedli výše, velmi často mluví autoři ve spojitosti se slangem i o argotu. Většina autorů (Cuřín, Křístek, Hauser, Suk) chápe argot jako mluvu společenské spodiny (zlodějů, prostitutek, žebráků apod.), která se snaží argotickou slovní zásobou utajit obsah svého sdělení. Oproti slangu, který je užíván sociálními skupinami společensky neškodnými, je argot typický pro neoficiální ústní komunikaci společensky závadných sociálních skupiny. Jak pro slangovou, tak i pro argotickou slovní zásobu je charakteristická vysoká míra expresivity a jazyková hra s významy slov, resp. s jejich podobou. Některé argotismy pronikly i do obecné češtiny, Trost tento jev nazývá *argotizování*¹⁴⁰.

Zcela nový pohled na definici argotu nabízel J. Suk v samizdatovém tisku své publikace *Několik slangových slovníků*, vydané v roce 1973. Suk řadí do argotu i tajnou mluvu dětí, přestože je hlavním znakem argotu společenská deklasovanost jeho mluvčích. Hlavním ukazatelem, proč do argotu zařadil i tajnou dětskou mluvu, byl záměr utajení obsahu výpovědi před nečlenem skupiny jak u argotu, tak i u tajné dětské mlvy. Ovšem v nově vydané a rozšířené publikaci *Několik slangových slovníků* z roku 1993 se Suk již vrací k obecně přijímané definici argotu, tedy že

¹⁴⁰ TROST, P. O pražském argotizování. In: TROST, P. *Studie o jazycích a literatuře*. přel. a uspořádal J. Povejšil, 1. vyd. Praha : TORST, 1995, s. 7-9.

argot jako mluva společenské spodiny slouží hl. k utajení obsahu svého sdělení.

Studium argotu je oproti studiu slangu náročnější a obtížnější. I proto se většina nových příspěvků, monografií resp. statí týká slangové slovní zásoby, která je snadněji zachytitelná. O tomto jevu se zmiňuje i L. Klimeš ve svém doslovu ke druhé plzeňské konferenci konané v roce 1980. Větší pozornost argotu byla věnována až na páté konferenci o slangu a argotu v Plzni v roce 1995. Jaklová¹⁴¹ navrhuje možnou změnu tohoto přístupu lingvistů k argotu. Z hlediska lingvistického je potřeba argot nově vymezit, hlavně vzhledem k současné komunikaci, z hlediska sociologického je nutné přehodnotit vazby dnešního argotu na jednotlivé sociální vrstvy v současné společnosti. Sama autorka nabízí možné řešení, a to označovat termínem argot pouze argoty historické, tedy takové argoty, *jejichž popis odpovídá definici argotu ze začátku století (mluva společenské spodiny, jejímž hlavním úkolem je utajit obsah sdělení před okolní společností), pro ostatní mluvy pak užívat označení slang; ten pak přesněji vymezit a snad i diferencovat (studentský slang X vězeňský slang)*¹⁴². Termín argot lze dle Jaklové používat i pro některé současné mluvy za předpokladu, že budou nově definovány sociální skupiny, které jsou uživateli argotu. *V souvislosti s tím je nutno zodpovědět otázku, zda je i dnes tajnost*

¹⁴¹ JAKLOVÁ, A. Budeme argot nově definovat? In: *Slovo a slovesnost*, 1999, roč. 60, č. 4, s. 293 – 300.

¹⁴² Tamtéž, s. 299

*mluvy a ochrana před společností distinktivním rysem argotu*¹⁴³. Touto otázkou se zabýval na druhé plzeňské konferenci o slangu a argotu i Braňo Hochel, který chápe argot jako *tajný jazyk, jehož pomocí není (a nebo nemá být) vytvořená informace srozumitelná nezajímavým*¹⁴⁴. I když je dle autora hlavní funkcí argotu utajit informaci před okolím, nespojuje tuto nespisovnou vrstvu jazyka pouze s deklasovanými společenskými vrstvami. Jako prostředek pro utajení informace může totiž sloužit i jakýkoli cizí jazyk, který je v daném jazykovém společenství nesrozumitelný. S tímto případem se setkáváme např. u rodičů, kteří mluví před svými dětmi cizím jazykem, aby jim ony nerozuměly. I Jar. Bečka upozorňuje na vnitřní vývoj argotu a říká, že *nejde tak o úmyslné zatajování smyslu řeči (úřady a policie znaly argotické výrazy namnoze lépe než jejich uživatelé), nýbrž spíše o změněný způsob hodnocení slov souvisejících s protizákonnou činností. Slova běžně záporně hodnotící, jako je krást, zloděj, podvodník, vražda, lupič, vrah, jsou nahrazována slovy, která nejsou výslovně záporně hodnotící. Zato slova ochránců zákonnosti (zejména slova jako policista, četník) a zařízení s ochranou zákonnosti související dostávají označení značně nelichotivá (např. slova pro dopadení, zatčení, souzení, výslech, vězení)*¹⁴⁵.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ HOCHEL, B. Čo je slang. Slang a iné nespisovné vrstvy jazyka. In: *Sborník přednášek z II. konference o slangu a argotu v Plzni 24. – 27. 1980*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1983, s. 17.

¹⁴⁵ BEČKA, J. V. *Česká stylistika*. Praha : Academia, 1992, s. 11.

2. Pojetí slangu v této práci

V naší práci se přikláníme k širšímu pojetí slangu, tedy chápeme slang jako zastřešující termín pro zájmový slang a profesní, resp. profesionální mluvu. Z hlediska sociální diferenciacce národního jazyka rozlišujeme tedy slangy na jedné straně a argot na straně druhé.

Mezi zájmovým slangem a profesní, resp. profesionální mluvou nečiníme ostré hranice. Přikláníme se tudíž k Hubáčkovi (viz výše), který také nečiní ostré hranice mezi těmito dvěma lexikálními skupinami. Stejně jako Hubáček vidíme v dnešní společnosti, že se mnohým lidem stal zájem zaměstnáním. Druhým důvodem, proč přísně nerozlišujeme zájmový slang a profesní mluvu, je fakt, že zatím nikdo nepředložil přesvědčivé aspekty, dle kterých by bylo možno jasně odlišit obě vrstvy slovní zásoby. Slovní zásoby obou „podslangů“ nesou totiž shodné charakteristiky, např. jazykovou hru a expresivitu, ale i rozdíly, např. tendence k ekonomičnosti ve vyjadřování u profesní mluvy. Nelze ale tvrdit, že ekonomičnost vyjadřování přísluší pouze profesní, resp. profesionální mluvě. Např. v lezeckém slangu, který zpracováváme v naší diplomové práci, je ekonomičnost ve vyjadřování zásadní, protože v určitých chvílích jde o rychlost, stručnost, ale zároveň přesnost výpovědi. Pokud bychom přiřazovali tuto ekonomičnost ve

vyjadřování pouze profesní, resp. profesionální mluvě, patřil by lezecký slang právě mezi profesní mluvy. Lezecký slang je ale většinou užíván v situacích, kdy se mluvčí věnují svému zájmu, a ne nějaké pracovní činnosti, proto ho řadíme do zájmových slangů.

Ve slovní zásobě zájmového slangu vidíme jako dominantní velkou míru synonymity, expresivitu, častou jazykovou hru (jak s významem slov, tak s jejich formou) a samozřejmě nespisovnost, která je pro slangové prostředí bezpříznaková. V lezeckém slangu se ale synonymita projevuje v omezené míře, nalezneme ji hlavně u pojmenování některých chytů a vybavení. Tato skutečnost je dána potřebou rychlého, jasného a explicitního vyjádření, čemuž přítomnost bohaté synonymie brání. Tím se lezecký slang blíží profesní mluvě. Jako přirozenou součást slangové slovní zásoby chápeme i přezdívky členů zájmové skupiny (v rámci naší práce se jim věnujeme v samostatné kapitole, viz kap. *Přezdívky*).

Stejně jako Hauser a Cuřín chápeme slangy (a argot) jako útvary národního jazyka, které mají určitou vlastní slovní zásobu a které využívají mluvnické stavby obecné, resp. spisovné češtiny.

II. ONOMAZIOLOGICKÉ POSTUPY VE SLOVNÍ ZÁSOBĚ SLANGŮ

Protože je slangová slovní zásoba součástí českého národního jazyka, využívá vesměs stejných onomaziologických postupů jako spisovná čeština.

Onomaziologickým postupem rozumíme proces vzniku nových slov na základě slov v jazyce již existujících za pomoci způsobů, postupů a prostředků, které daný jazyk k tomuto účelu má.

Pomocí transformačního (slovotvorného) postupu vznikají přidáním, resp. odebráním nějakého afixu nová slova na základě slov již ve slovní zásobě existujících. Do tohoto onomaziologického postupu řadíme *odvozování* (derivace), *skládání* (kompozice) a *zkracování* (abreviace). Při transpozičním postupu využíváme slov již existujících, přičemž neměníme jejich formu, ale jejich význam. Do tohoto postupu řadíme *sémantické tvoření slov* (metonymizaci a metaforizaci), *tvoření víceslovných názvů* a *přejímání z cizích jazyků*.

Na pomezí transformačního a transpozičního postupu stojí *univerbizace*, postup, při němž vznikne jednoslovné pojmenování na základě víceslovného; a ve shodě s Jar. Hubáčkem¹⁴⁶ sem řadíme též *mechanické krácení*, při kterém nové pojmenování má méně slabik než pojmenování předešlé, a *překrucování*, při němž jsou *výchozí*

¹⁴⁶ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Spisy PedF v Ostravě 17, Praha : SPN, 1971, s. 5.

*pojmenování rozmanitě přetvářena, dotvářena či upravována*¹⁴⁷.

Tyto postupy využívají stejně jako postupy transpoziční již existujících pojmenování, ale na rozdíl od nich mění formu pojmenování, ne jeho význam, jak to činí postupy transformační – původní pojmenování slouží jako zdroj pro slovotvorné procesy.

Oproti Hubáčkovi, který ve své publikaci *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů* chápe univerbizaci jako pouhou motivaci pro tvoření nových pojmenování, jež vznikají pomocí skládání, odvozování a zkracování, chápeme my univerbizaci jako svébytný onomaziologický postup stojící na hranici mezi postupem transformačním a transpozičním. Tento postup je typický hlavně pro slangovou slovní zásobu, která systémově tíhne k jednoslovným pojmenováním, jež jsou jednoduchá, stručná a jasná. V tomto případě je univerbizace realizací jazykové ekonomie. Jedná se např. o univerbizovanou podobu spojení sedací úvazek – *sedák*, prsní úvazek – *prsák*, spodní chyt – *spod'ák*, *spodar*.

Pro spisovnou i nespisovnou vrstvu českého jazyka je nejtypičtější onomaziologický transformační postup odvozování (derivace), kdy je slovotvorný základ za pomoci nějakého afixu rozšířen. Tím vznikne nové slovo s novým, resp. příbuzným významem (např. *boulder* – *bouldrist(a)*, *bouldrova(t)*, *maglajz* – *maglajzova(t)*). Nejproduktivnějším transpozičním postupem je metaforizace, jejíž pomocí dojde k sémantickým posunům, a tak i

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 29

k sémantickému obohacení v rámci národního jazyka. Pro slangovou slovní zásobu je dle Hubáčka¹⁴⁸ typický též slovotvorný postup překrucování, který je motivován snahou zvukově slovo zvýraznit, odlišit nově vzniklé slovo od podobného slova ze spisovné vrstvy jazyka nebo snahou utvořit slovo tak, aby umožňovalo jeho dvojí chápání významu.

Hubáček ve své bohaté literatuře týkající se slangu uvádí několik příčin vzniku slangismů (srovnej výše). Jednou z hlavních motivací je absence výrazu, který by vyhovoval aktuálním požadavkům mluvčích, tedy aby byl stručný, výstižný a zároveň jednoznačný. Dalšími důvody je i potřeba vyjádření expresivity nebo příslušnosti k dané sociální skupině, v neposlední řadě i jazyková hra mluvčích.

Stejně jako termíny jsou slangismy pouze slova plnovýznamová a popisná (motivovaná). Centrální postavení mají substantiva, což je dáno jejich základní onomaziologickou úlohou pojmenovávat substance. Ve slangové slovní zásobě nalezneme i slangová verba, adjektiva, v menší míře adverbia.

Z důvodu potřeby vyhovět ekonomii vyjadřování ve slangu je většina slangismů jednoslovná, v menší míře nalezneme i sousloví. Jednoslovné slangismy jsou oproti víceslovným pojmenováním systémové.

¹⁴⁸ Tamtéž.

V následující části podáme stručný přehled jednotlivých onomaziologických postupů, jako příklady použijeme námi zaznamenaný materiál.

1. Postupy transformační

1.1 Odvozování (derivace)

Odvozování je pro českou slovní zásobu (spisovnou i nespisovnou) nejtypičtější slovotvorný postup. Tento postup využívá slov v jazyce již existujících (domácích i přejatých), jejichž význam pomocí různých slovotvorných formantů pozmění. Tím vznikne ze slova základového (motivujícího) slovo odvozené, derivované (motivované).

V rámci derivace rozlišujeme:

a) **sufixace** (odvozování pomocí přípon)

- při tomto postupu stojí slovotvorný formant, konkrétně sufix (přípona) za základem slova
- př. *bouldr-ova(t)* – lézt bouldr

b) **prefixace** (odvozování pomocí předpon)

- proces tvoření slova, při němž je prefix (předpona) připojen před základové slovo
- př. *vy-vádět* (cestu) – lézt na prvním konci lana

c) **prefixačně-sufixační** postup (odvozování pomocí předpony a přípony zároveň)

- přidáme-li ke slovtvornému základu jak prefix, tak i sufix, mluvíme o prefixačně-sufixačním postupu

- př. *namágo*(*t*) – nanést prášek magnézia na prsty a dlaně, aby neklousaly

d) **konverze** (odvozování koncovkové)

- při konverzi nedochází k přidání slovtvorného formantu k základovému slovu, pouze je změněna jeho koncovka, nebo slovnědruhá charakteristika

- případ konverze jsme v našem nashromážděném materiálu nezaznamenali

V rámci derivace je nejčastější u slangových substantiv sufixace (*hranka* – hrana v lezecké cestě, *imbusák* – typ chytu, resp. stupu), verba jsou převážně odvozována prefixy (př. *vybrat* – vyndat expresky z pevných jištění na skále), ze sufixů u verb je nejčastější -ova- a -i-¹⁴⁹, my přidáváme typický sufix pro lezecký slang –nou- (*AFnout* – vylézt cestu s odsedy (s přestávkami), *flashnout* – vylézt cestu za pomoci rad jiného lezce). V rámci našeho sebraného materiálu jsme narazili i na verba utvořená prefixačně-sufixačním

¹⁴⁹ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Spisy PedF v Ostravě 17, Praha : SPN, 1971, s. 23.

postupem, např. *namágo*(*t*) – nanézt magneziový prášek na dlaně a prsty. Derivovaná adjektiva jsou podle Hubáčka zastoupena velmi málo, většinou to jsou denominativa od slangových konatelských substantiv s formantem –ák, od nichž jsou odvozena pomocí sufixu –ký (např. *dopravácký*, *škodovácký*¹⁵⁰), resp. od konatelských substantiv s formantem –ař/-ář, od nichž je adjektivum odvozeno sufixem –ský (např. *vorařský*, *kolařský*)¹⁵¹. My jsme žádné takovéto derivované adjektivum nezaznamenali.

1. 2 Skládání (kompozice)

Kompozice je oproti derivaci méně častým slovtvorným postupem, při němž motivované slovo vzniká spojením dvou (nejčastěji) a více motivujících slov. Hubáček píše, že některé *složeniny mají zřetelný příznak expresivity*¹⁵², která se vyskytuje převážně u takových kompozit, jež obsahují přejaté, resp. zdomácnělé slovo, např. *fifiháček* - pomůcka pro lezení na laně ve tvaru háčku s držadlem a malým žebříčkem; háček se pověsí do skoby na skále, lezec vloží jednu nohu do žebříčku, a tím udělá krok nahoru.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 25

¹⁵¹ Tamtéž, s. 24

¹⁵² Tamtéž, s. 25

V rámci kompozice rozlišujeme:

a) **složeniny vlastní**, resp. složeniny pravé

- vlastní složenina je taková, kterou nelze *rozložit v samostatná slova beze změny podoby*¹⁵³. Jednotlivé komponenty složeniny jsou nejčastěji spojeny konektem -o-, méně často konekty -e-, -i-, resp. nulovým konektem
- *alespoň jeden (neposlední) člen složeniny není samostatným slovem*¹⁵⁴
- př. *dvojprda, trojprda* – typ chytu pojmenovaný podle možnosti jeho uchopení dvěma, resp. třemi prsty

b) **složeniny nevlastní**, resp. složeniny nepravé, spřežky

- taková složenina, kterou lze (...) *bez formální změny členů složeniny rozložit ve všech mluvnických tvarech v samostatná slova (tzn. oba členy samostatně přizvukovat a psát je odděleně)*¹⁵⁵
- Hubáček¹⁵⁶ píše, že ve slangové slovní zásobě na nevlastní složeniny nenarazíme, my jsme ale několik takovýchto případů zaznamenali
- např. *maglajzpytlík, maglajzpytel* – váček s magnéziem, který má lezec přivázaný okolo pasu na zádech

¹⁵³ *Encyklopedický slovník češtiny*, Praha : Nakl. Lidové noviny, 2002, heslo Složenina vlastní, s. 429.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Tamtéž, heslo Složenina nevlastní, s. 428

¹⁵⁶ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Spisy PedF v Ostravě 17, Praha : SPN, 1971, s. 25.

c) hybridní složeniny

- hybridní složeninou nazýváme takovou složeninu, jejíž alespoň jeden komponent je cizího původu
- podle Hubáčka¹⁵⁷ jsou hybridní složeniny na přechodu k termínům, protože využívají mezinárodních slovních základů
- Hubáček dále tvrdí, že vznik hybridních složenin je motivován univerbizační a internacionalizační motivací (k univerbizační motivaci se vyjádříme později)

př. *fifiháček* – pomůcka pro lezení na laně ve tvaru háčku s držadlem a malým žebříčkem; háček se pověší do skoby na skále, lezec vloží jednu nohu do žebříčku, a tím udělá krok nahoru

bouldermatka – typ matrace tlumící dopad při bouldrování

pendltraverz - styl lezení na skále, při kterém se využívá

kyvadlový traverz

Hubáček ve své publikaci *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů* píše, že kompozice je motivována univerbizační snahou, jež se projevuje i u jiných onomaziologických postupů, např. u derivace . Jak jsme uvedli výše, nepovažujeme univerbizaci za pouhou motivaci, ale za samostatný onomaziologický postup stojící na pomezí transformačního a transpozičního postupu, při němž univerbizace využívá postupů transformačních.

¹⁵⁷ Tamtéž.

1. 3 Zkracování (abreviace)

Pomocí tohoto onomaziologického postupu vznikají nová pojmenování na základě víceslovných pojmenování. Podle toho, která část, resp. které části víceslovného pojmenování jsou použity, rozlišujeme:

a) iniciálové zkratky

- iniciálové zkratky jsou takové zkratky, které vznikají z počátečních písmen jednotlivých členů víceslovného pojmenování
- Hubáček píše, že *pokud (...) je hláskový sklad podobný některému slovnímu typu, užívá se zkratka jako ohebné slovo*¹⁵⁸
- př. *ČHS – Český horolezecký svaz*

BB – Boulder bar

b) zkratková slova, resp. slabičné zkratky

- zkratková slova vznikají použitím počátečních slabik nebo hlásek jednotlivých elementů víceslovného pojmenování
- *v hovorovém jazyce vznikají někdy z iniciálových zkratk příponou zkratkového slova*¹⁵⁹
- Hubáček píše, že zkratková slova vznikají s cílem imitovat skutečná slova

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 27

¹⁵⁹ *Encyklopedický slovník češtiny*, Praha : Nakl. Lidové noviny, 2002, heslo Zkracování, s. 565

- př. *skutr* – podle *zkurvený trpaslík*, což znamená ‚malý člověk‘

2. Postupy transpoziční

Hned na začátku této části kapitoly musíme upozornit na dvojí chápání pojmu transpozice u Miloše Dokulila a Hubáčka.

Miloš Dokulil a autoři na něj navazující rozlišují v rámci onomaziologických kategorií kategorii mutační (*obsah výchozího pojmu se podstatně mění*¹⁶⁰), kategorii modifikační, která *obsah základového pojmu (...) podstatně nemění, přidává k němu pouze nějaký dodatečný příznak*¹⁶¹, a kategorii transpoziční, do které řadí *takové slovotvorné derivační procesy, při nichž se mění pouze syntaktická (větněčlenská) funkce výchozího slova, zatímco jeho lexikální obsah zůstává nedotčen, a tedy v plném rozsahu zachován*¹⁶².

Hubáček chápe transpozici jako pojmenovovací postupy, *při nichž se využívá pojmenování (názvů) již hotových, existujících*¹⁶³.

Mezi tyto postupy řadí sémantické tvoření (metaforizaci a metonymizaci), tvoření víceslovných pojmenování a přejímání slov.

Stručně řečeno je podle Miloše Dokulila transpozice pojmenovací kategorií, podle Jaroslava Hubáčka slovotvorným postupem.

¹⁶⁰ ČECHOVÁ, M., aj. *Čeština – řeč a jazyk*. 2. vydání, Praha : ISV, 2000, s. 102.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² DOKULIL, M. K otázce slovnědruhových převodů a přechodů, zvl. transpozice. In: *Slovo a slovesnost*, 1982, roč. XLIII, č. 4, s. 258.

¹⁶³ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Spisy PedF v Ostravě 17, Praha . SPN, 1971, s. 5.

Ve shodě s Hubáčkem chápeme v naší práci termín *univerbizace* ve významu slovotvorného postupu.

2. 1 Sémantické tvoření

Hubáček řadí do sémantického tvoření metaforizaci, metonymizaci, tvoření víceslovných pojmenování, jako jsou sousloví a frazeologismy, a konečně přejímání z cizích jazyků. Na rozdíl od Hubáčka radíme ve shodě s PMČ¹⁶⁴ do sémantického tvoření ještě specifikaci a generalizaci významu.

Sémantické tvoření rozmnožuje podle Hubáčka počet významů užitých pojmenovávacích jednotek, protože dochází k sémantickým posunům a zároveň k sémantickému obohacování uvnitř domácích nebo zdomácnělých slov¹⁶⁵.

Metaforizace

Metaforizace využívá jako ostatní transpoziční postupy pojmenování, která v jazyce již existují, pouze mění jejich význam, ne formu. Motivací je podle Hubáčka *potřeba označit nové pojmy, u nichž si mluvčí uvědomuje podobnost s pojmem jiným, už existujícím¹⁶⁶*. Aby došlo k metaforizaci, musí mluvčí pociťovat nějakou podobnost již existujícího předmětu s předmětem nově

¹⁶⁴ *Příruční mluvnice češtiny*, 2. vydání. Praha : Nakl. Lidové noviny, 2001, s. 97.

¹⁶⁵ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Spisy PedF v Ostravě 17, Praha : SPN, 1971, s. 30.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 30

pojmenováním v celkovém vzhledu, určitém nápadném znaku, barvě, velikosti, tvaru apod. Metaforizace se též uplatňuje tam, kde je potřeba doplnit nedostatečné odborné názvosloví, tam, kde je termín příliš obecný a nenázorný, nebo tam, kde je potřeba vyjadřovat pojem opisem. Pokud byla motivací potřeba citového vyjádření, není souvislost, resp. podobnost příliš zřetelná.

V lezeckém slangu je metaforizace jedním z hlavních sémantických postupů. Uplatňuje se v největší míře při pojmenování chytů, které mluvčí označují rozličnými jmény. Motivací je většinou tvar chytu, způsob úchopu chytu, někdy i barva chytu. Např. *mlha*, *mozek*, *glóbus*, *zrno*, *banán*, *najk*, (motivace tvarem), *bekhend*, *sokolík*, *stisk* (motivace úchopem), *ten modrej*, *ten červenej*, *ten flekatej* (motivace barvou a s ní související aspekty).

Hubáček¹⁶⁷ ve své publikaci *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangu* píše, že slang často s oblibou využívá názvů z živočišné říše. K záměně jednotlivých předmětů nemůže dojít, protože jednotlivá pojmenování jsou vázána na určité slangové prostředí. Tím je zaručena i významová jednoznačnost těchto pojmenování. I my jsme zaznamenali ve větší míře oblibu ve využívání názvů nejenom z živočišné říše, ale i z rostlinné. Jedná se o názvy chytů, které většinou svým tvarem motivovaly mluvčí k jejich pojmenování. Např. názvy z živočišné říše *kačenka*, *sloní ucho*, *had*, *hádek*, př. názvů z rostlinné říše (*kávové*) *zrno*, *banán*.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 34

Mluvčí lezeckého slangu rádi využívají i pojmenování jednotlivých částí lidského těla, a to jak pojmenování neutrálních, tak i pojmenování expresivních, jako např. *prsa, koza, kozy, čůro, frnda, pysky*.

Metonymizace

Metonymizace je ve slangové slovní zásobě méně častá než výše popsaná metaforizace. *Metonymie vzniká přenesením pojmenování na skutečnost, která je s původní skutečností spjata nějakou prostorovou, časovou, kvalitativní, funkční, příčinnou a jinou souvislostí, či soumezností*¹⁶⁸. Při přenosu pojmenování může mít nové pojmenování podle Hubáčka¹⁶⁹ ještě obecnější význam než pojmenování výchozí. V sebraném materiálu jsme zaznamenali několik případů metonymie - pojmenování chytů, která jsou motivována jménem, resp. názvem výrobce chytu. Např. *ajkso, lapis, pilka, makak, rad'ous*.

Specifikace

Specifikace, nebo též specializace významu je založená na tom, že *obecná slova nabývají významu užšího, přesnějšího (přidávají se jim znaky, takže obsah roste, rozsah se zmenšuje)*¹⁷⁰.

¹⁶⁸ *Příruční mluvnice češtiny*. 2. vydání, Praha : Nakl. Lidové noviny, 2001, s. 98.

¹⁶⁹ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Spisy PedF v Ostravě 17, Praha : SPN, 1971, s. 35.

¹⁷⁰ ŠMILAUER, VL. *Zásoba slovní a význam slov*. Praha : SPN, 1953, s. 43.

Z lezeckého slangu jde například o *průvodce*, což je publikace s náčrty, resp. s fotografiemi skalních masivů, resp. kamenů a přístupových cest k nim vedoucích a lezeckých cest, které na těchto masivech, resp. kamenech vedou, nebo slovesa (někoho) *přelízt*, které vyjadřuje skutečnost, že jeden lezec došel v cestě, resp. v bouldru dál než jiný lezec, a *vybrat* (expresky) – vyndat expresky z pevných jištění na skále.

Generalizace

Generalizace je významová změna, při níž dochází ke zvětšení významového rozsahu, tj. rozšíření třídy předmětů a jevů, k jejichž označení lze jazykového výrazu na základě jeho významových rysů užit¹⁷¹. Šmilauer uvádí jako příklad generalizace *limonádu*¹⁷², tedy nápoj původně citrónové chuti, dnes jakákoli ovocná šťáva. V lezeckém slangu je to například *édl* – označení starší generace lezců pro jakékoli lano před rokem 1989.

2. 2 Tvoření víceslovných názvů

Tvoření víceslovných pojmenování je postupem, jehož východisky jsou různé názvy, které v pojmenování víceslovném dávají význam nový, specifikovaný¹⁷³. Tímto postupem vznikají

¹⁷¹ *Encyklopedický slovník češtiny*. 2. vydání, Praha : Nakl. Lidové noviny, s. 151.

¹⁷² ŠMILAUER, VL. *Zásoba slovní a význam slov*. Praha : SPN, 1953, s. 46.

¹⁷³ Tamtéž, s. 37

sousloví, neboli sdružená pojmenování, a frazeologismy, resp. frazeologická spojení.

Sousloví

Sdružená pojmenování jsou ve slangové slovní zásobě zastoupena poměrně málo. Tento fakt je dán tím, že slang tíhne k jednoznačnosti, jednoduchosti, zřetelnosti a v neposlední řadě i k ekonomii a rychlosti vyjadřování. Zvláště v lezeckém slangu je ekonomie a rychlost vyjadřování zásadní.

Menší počet sousloví je dán i systémovostí slangové slovní zásoby, která tíhne k jednoslovným výrazům.

Příklady z lezeckého slangu:

prstová spára – spára, která je široká jako výška prstů

spára na klíč – větší spára na skále, která se leze pomocí zaklíněného ramene a kolene

spára na pěst – spára na skále, do které vloží lezec celou pěst a vzpříčí ji

spára na žábu – spára na skále, do které lezec vloží celou ruku a hřbet dlaně zapře o jednu stranu a prsty o druhou stranu spáry

šikmá svine – obtížně lezitelná šikmá spára na skále

Frazeologismy

Frazeologismy chápeme jako *vazebná spojení slov, v nichž zpravidla aspoň jedno slovo ztrácí svůj vlastní význam anebo nabývá významu nového (často přeneseného)*¹⁷⁴. Součástí frazeologismu musí být podle Hubáčka vždy sloveso ve funkci řídicího členu. Ve slangovém prostředí má frazeologismus úkol pojmenovávat jednoznačně nějakou specifickou činnost.

Z lezeckého prostředí uvedeme jako příklad:

lízt na on sajt – lézt cestu, aniž by lezec před tím někoho viděl tuto cestu lézt

lízt ruka noha – styl lezení bouldru, kdy se držený chyt stává následně stupem

jistit na rybu – typ jištění spolulezce, který **leze na druhym**

vybrat cestu – vyndat expresky z lezecké cesty

2. 3 Přejímání

Při přejímání dochází k využití již existujícího cizojazyčného materiálu, který je následně přizpůsoben domácímu jazyku, resp. českému jazyku většinou v grafické, fonetické a morfologické oblasti. Důvodem je podle Hubáčka¹⁷⁵ většinou chybějící ekvivalent v domácí terminologii, snaha po zachování specifických pojmů pro

¹⁷⁴ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Spisy PedF v Ostravě 17, Praha : SPN, 1971, s. 38.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 39

dané prostředí, snaha po odlišnosti vyjádření, pokud je domácí ekvivalent víceslovný nebo méně výrazný, atd.

Hubáček byl nejprve toho názoru, že je přejímání *jako pojmenovací postup (...) ve slanzích omezeně produktivní*¹⁷⁶, i když nalezneme hojně dokladů, ve své stati v *Encyklopedickém slovníku češtiny* ale přejímání jako produktivní postup nakonec uznal. V našem sebraném materiálu jsme zaznamenali velkou část přejatých slov, a to jak z němčiny (tato pojmenování patří převážně do doby, kdy lezení jako sport vznikalo, např. *sajle* – lano, *lajsna* – chyt ve tvaru lišty), tak i z angličtiny. Z angličtiny jsou přejímána slova hlavně v poslední době, označující převážně lezecké vybavení, u něhož jsme často nezaznamenali český ekvivalent. Např. *haul-beg* – velký batoh, *big wall* – velká vícedélková stěna, *sky-hooh* – typ skoby, *(dát na) on sajt* – vylézt cestu, aniž by lezec v ní viděl někoho před tím lézt.

3. Postupy transformačně-transpoziční

Transformačně-transpoziční postupy, jak sám název napovídá, stojí na hranici mezi transformačním, resp. slovotvorným, a transpozičním postupem. Stejně jako slovotvorné postupy mění formu slova, význam zůstává stejný jako u transpozičních postupů, které využívají již existujících pojmenování.

¹⁷⁶ Tamtéž.

Do těchto postupů řadíme stejně jako Hubáček¹⁷⁷ mechanické krácení, překrucování, na rozdíl od něj přidáváme i univerbizaci, která je podle Hubáčka pouhou motivací, ne samostatným postupem.

3. 1 Mechanické krácení

Mechanické krácení je podle Hubáčka¹⁷⁸ typické právě pro slangy. Jeho motivací je snaha po kratším a zvukově jednodušším pojmenování. Tuto snahu považujeme též za projev snahy po ekonomii vyjadřování.

Nově vzniklá pojmenování se vyznačují menším počtem slabik oproti původnímu pojmenování, někdy jsou zjednodušeny i souhláskové skupiny.

V našem nashromážděném materiálu jsme narazili na mnoho realizací tohoto postupu, jako např. *bandy* – bandasky, nateklé předloktí, *édl* – édlvajska, lano, *fajfky* – fajfteny, typ lezecké obuvi.

3. 2 Překrucování

Stejně jako mechanické krácení je i překrucování typické pro slangovou slovní zásobu. Motivací je snaha po zvukovém zvýraznění, po odlišení od spisovného pojmenování, ale i snaha o vytvoření takové formy, která umožňuje dvojí chápání slova¹⁷⁹. Jak

¹⁷⁷ HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Spisy PedF v Ostravě 17, Praha : SPN, 1971, s. 5.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 28

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 29

název postupu napovídá, projevuje se překrucování rozmanitým přetvářením, dotvářením či upravováním původní formální stránky slova.

V našem sebraném materiálu jsme nezaznamenali žádnou manifestaci tohoto postupu.

3. 3 Univerbizace

Univerbizace je dle Zdeňky Hladké *vznik jednoslovného pojmenování (lexému) motivovaného synonymním pojmenováním víceslovným (obv. víceslovným lexémem¹⁸⁰)*. Hubáček, jak uvádíme výše, považuje univerbizaci za pouhou motivaci pro vznik kratších a jednodušších pojmenování, která vznikají za pomoci výše zmíněných slovtvorných postupů.

Hronek¹⁸¹ rozlišuje v rámci univerbizace tři typy:

1) derivační univerbizaci

Jednoslovné pojmenování vzniklé derivační univerbizací *je tvořeno často ze stejného základu sufixem, většinou od adjektivního členu souslovi¹⁸²*. Z lezeckého slangu uveďme jako příklad *sedací úvazek - sedák*

prsni úvazek - prsák

boční chyt - bočák, bočar

spodní chyt - spodák, spodar

¹⁸⁰ *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha : Nakl. Lidové noviny, 2002, heslo Univerbizace, s. 505.

¹⁸¹ HRONEK, J. *Obecná čeština*. Praha : UK, 1972, s. 81 – 82.

¹⁸² Tamtéž, s. 81

Labské pískovce - *Labák*

Hrubá skála - *Hrubice*

šroubovací karabina - *šroubovačka*

2) sjednocení dvou nebo více slov v jedno

U tohoto typu univerbizace *jde o jistý druh složených slov, která obsahují více než jeden slovní základ – spřežky*¹⁸³. My jsme tento postup zahrnuli do slovotvorného postupu kompozice (viz výše).

3) dekompozici

Dekompozicí rozumí Hronek *zkracování, osamostatnění části složeného slova, např. biák – biograf*¹⁸⁴. Z našeho nashromážděného materiálu uvedeme jako příklad:

preso, preska – expreska

karáble - karabina

4. Zvláštní případy grafické podoby slov

Zvláštními případy grafické podoby slov rozumíme spojení písmene s číslovkou, a to buď s číslovkou z latinky nebo z římské abecedy. Jedná se většinou o zkratky, resp. značky výrobců lezeckého vybavení. Mezi takovéto případy patří *a. 9, AIX a 2d* (významy jednotlivých spojení viz kap. *Charakteristika slovní*

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ Tamtéž.

zásoby lezeckého slangu). Za každým spojením písmene a číslovky se skrývá většinou nějaká událost, či něco, co přímo charakterizuje jeho nositele.

Tento typ se v poslední době značně rozmáhá, neboť na trhu s outdoorovým vybavením nyní existuje mnoho firem užívajících ve svém logu spojení písmene a číslovky, např. E9, A5, S7.

III. LEZECKÝ SLANG

V následující kapitole se budeme věnovat bližší charakteristice lezeckého slangu, k čemuž využijeme hlavní znaky slangu, o nichž mluví Hubáček (viz kap. 1. 2. 8 *Jaroslav Hubáček*).

1. Charakteristika sociálního prostředí

V této kapitole se zaměříme na charakteristiku slangového sociálního prostředí, které Bečka¹⁸⁵ řadí spolu se speciálním kolektivem a speciální činností do tří základních podmínek pro vznik slangu.

Z definice slangu, kterou jsme uvedli v kapitole *Obecný výklad* při charakteristice přístupu Jar. Hubáčka, je zřejmé, že je sociální prostředí hlavním faktorem, které ovlivňuje mluvu jedince. V našem případě se jedná o zájmové prostředí, z obecného pohledu o sportovní prostředí, konkrétněji o prostředí lezeckém. Řadit lezecké prostředí výhradně do zájmového prostředí by nebylo zcela přené. Jak jsme uvedli v kap. *Charakteristika sociální skupiny*, pracuje několik členů sledované skupiny v oboru lezeckém jako výrobci chytů a lezeckých stěn, resp. prodává v obchodě s lezeckým vybavením. Tato skutečnost je názorným příkladem, že omezit nějaké slangové sociální prostředí na čistě pracovní, resp. zájmové

¹⁸⁵ BEČKA, J. V. Slangy, podmínky jejich vzniku a vývoje. In: *Sborník přednášek z I. konference o slangu a argotu v Plzni 22. – 23. 9. 1977*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1978, s. 2.

není lehké. To konstatuje i J. Hubáček v některých svých statích¹⁸⁶.

Při snaze definovat pojem sociální prostředí jako termín jsme narazili na fakt, že ani některé sociologické výkladové slovníky¹⁸⁷ neuvádějí přesvědčivou a jasnou definici. Po zralé úvaze jsme se přiklonili k definici Jiřího Nekvapila¹⁸⁸, který pod pojmem **sociální prostředí** chápe specifický prostor se specifickými sociálními skupin^{am}y, které vykonávají v tomto prostoru specifickou činnost. Pokud budeme mluvit konkrétně o lezeckém slangu, je specifickým prostorem umělá lezecká stěna, umělá bouldrová stěna, resp. skalní a bouldrové oblasti v přírodě, specifickou sociální skupinou je skupina minimálně čtyř lezců, kteří vykonávají specifickou činnost, a to lezení, resp. bouldrování.

Minimální počet čtyř členů skupiny jsme zvolili právě s ohledem na specifickou činnost, která vyžaduje, aby během lezení na umělé lezecké stěně s lanem byli vždy spolu dva lezci, kteří se navzájem jistí. Číslo čtyři odpovídá i základní podmínce pro rozlišení sociálních skupin podle počtu členů na malé, střední a velké skupiny. V kapitole *Charakteristika sociální skupiny* jsme definovali naši výchozí sledovanou skupinu jako malou skupiny, která čítá cca 30 stálých členů.

¹⁸⁶ HUBÁČEK, J. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava : Profil, 1988, s. 9.

HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*. Ostrava : Profil, 1979, s. 18.

¹⁸⁷ např. *Sociologický slovník*, Praha : Victoria Publishing, 1992, s. 648, nebo *Velký sociologický slovník*, Praha : Karolinum, 1996, 2. díl, s. 869 – 870.

¹⁸⁸ NEKVAPIL, J. Některé sociolingvistické aspekty výzkumu slangů. In: *Sborník z konference o slangu a argotu v Plzni 24. – 27. 1. 1984*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1987, s. 28.

Ve shodě s Jiřím Nekvapilem¹⁸⁹ rozlišujeme sociální prostředí obligatorní, tedy taková, kterými jedinec musí projít během svého života, např. rodina, škola, pracovní prostředí, a sociální prostředí fakultativní, tedy prostředí, které si jedinec volí sám, dobrovolně. V rámci obou výše jmenovaných prostředí vznikají typické slangy, které ovlivňují mluvu jedince i mimo tato prostředí. Jak sám Nekvapil píše, je *z různých důvodů poměrně vlivný i slang kriminálnický*¹⁹⁰, který je fakultativní. Pokud mluvíme o lezeckém prostředí, mluvíme o fakultativním prostředí.

Nekvapil ve svém příspěvku zmiňuje, že většina jedinců přijde se stejným obligatorním sociálním prostředím do kontaktu dvakrát za svůj život. Jednou jako přímý účastník, např. jako žák ve škole, podruhé zprostředkovaně jako rodič žáka. Tato vlastnost obligatorního slangu podle Nekvapila podporuje jeho vliv na mluvu jedince.

V rámci obsahového zaměření naší práce jsme zkoumali i tuto skutečnost, resp. jestli se mluva otců nějakým způsobem odrazila v mluvě jejich synů, popř. dcer a naopak. Došli jsme k závěru, že jádro lezeckého slangu je ve své podstatě společné jak pro generaci otců, tak pro generaci mladší. Podstatnější rozdíly jsme našli ve specifické činnosti a jejím pojmenování, ale ani zde nelze mluvit o

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 30

¹⁹⁰ Tamtéž.

zásadních rozdílech (viz kap. *Charakteristika slovní zásoby lezeckého slangu*).

Dalším mimojazykovým aspektem slangu podle Hubáčka je stupeň „uzavřenosti“ (výjimečnosti) určitého prostředí, jeho stáří, tradice a rychlost rozvoje¹⁹¹. Právě stupeň uzavřenosti a výjimečnosti lezeckého prostředí se v poslední době znatelně změnil. V době, kdy bylo naší sledované první generaci 20 až 30 let, bylo lezení spíše méně známým sportem a vzhledem ke stavu vývoje lezeckého vybavení i sportem nebezpečným. V neposlední řadě bylo lezení i určitou filozofií. V dnešní době se stává sportovní lezení atraktivním sportem. Díky nejnovějšímu lezeckému vybavení, různým propagačním akcím a lezeckým kurzům pro veřejnost se stalo dříve uzavřené a pro někoho i výjimečné prostředí zcela přístupným odvětvím sportu, což ne všichni lezci z obou našich sledovaných skupin nesou s libostí. Obě sledované skupiny chápou lezení hlavně jako možnost útěku z města do přírody, oproti jedincům, kteří považují lezení za pouhý sport, který je nyní tak zvaně „in“ a který provozují většinou pouze na umělých lezeckých stěnách, jež jsou pro naše respondenty spíše jakousi „přípravnou“ pro lezení na skalách venku. Tyto „nepravé“ lezce označuje naše mladší generace pojmem „niemand“ (nikdo), který chápou až jako nadávku.

¹⁹¹ HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*. Ostrava : Profil, 1979, s. 25.

Lezecký slang má v lezeckém sociálním prostředí dvě hlavní funkce, a to funkci komunikační a funkci integrující. Díky komunikační funkci se člen skupiny domluví s ostatními členy téže skupiny za podmínky, že tento slang aktivně ovládá. Integrační funkce jakéhokoli slangu má na psychiku jedince větší dopad než funkce komunikační. Dalo by se říci, že samotná integrace do skupiny je důležitější než pouhá komunikace v této skupině. Obě funkce spolu ale úzce souvisejí. Jak píše ve svém příspěvku Krčmová, *slouží slang zájmové skupiny především k rozvíjení sociálních vazeb uvnitř skupiny*¹⁹². Rozvíjení vazeb jde ale ruku v ruce se vzájemnou komunikací. Jakýkoli slang, hlavně u nováčků v kterékoli sociální skupině, plní úlohu demonstrace příslušnosti k té dané sociální skupině. V počáteční fázi integrace jedince do skupiny proto často vznikají situace, kdy jedinec chybně užije nějaký výraz, jen aby ukázal svoje členství k té dané skupině.

Lezecký slang, resp. jakýkoli slang, používají mluvčí výhradně ve specifickém sociálním prostředí při vykonávání dané specifické činnosti, resp. při konverzaci o dané specifické činnosti. Samotná specifická činnost, v našem případě lezení, je pak prosycena lezeckým slangem, kterému nečlen skupiny nemusí vůbec rozumět.

¹⁹² KRČMOVÁ, M. Funkce slangu. In: *Sborník z konference o slangu a argotu konané v Plzni 9. – 12. 2. 1988*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1989, s. 89.

Pro většinu zájmových skupin a jejich slang je typické užívání přezdivek. Podobně jako v jiných sociálních prostředí, znají lezci většinou jedince pouze pod jeho přezdívkou. Přezdívkám v lezeckém slangu se věnujeme v samostatné kapitole, proto zde uvedeme nejzákladnější poznatky.

Přezdívky ve sledované lezecké skupině jsou většinou utvořeny od příjmení, resp. křestních jmen, např. *Oliváč* od Oliva, *Klapík* od Klap, *Ivoš* od Ivo, zaznamenali jsme ale i somatické přezdívky, např. podle barvy vlasů *Zrzek* a *Blondák*, podle tělesné konzistence *Rocky Balboa* (tato přezdívka je inspirován stejnojmennou postavou z filmu *Rocky*).

Typickou demonstrací členství k jakékoli sociální skupině je oblečení. Tento fakt není specifický jen pro lezecký sport, ale je typický pro jakoukoli zájmovou, ale i profesní činnost.

Protože lezci tráví určitý čas v přírodě, potřebují ke svému pobytu kvalitní, nepromokavé, tzv. outdoorové oblečení. Stejně jako např. kulturista nosí oblečení od firem vyrábějících oblečení výhradně pro tento sport, preferují lezci oblečení od firem zaměřujících se právě na lezení, jako např. firmy Prana, Mamut, E9 apod. Pro nelezce jsou tyto značky většinou neznámé. I proto je někdy možné identifikovat nějakého neznámého člověka na ulici jako lezce, který se lezení věnuje jako hlavnímu koníčku.

V neposlední řadě se zmíníme o způsobu oslovování. Všichni jedinci, ať už členové či nečlenové sledované skupiny, si tykají, i když se vidí poprvé a lépe se neznají. Tykání ve sportovním prostředí je bezpříznakové a všichni ho považují za samozřejmé. Vykání přijímají hlavně starší respondenti negativně, jako příliš velký sociální odstup mluvčího od jejich osoby a částečně i jako narážku na jejich věk.

2. Charakteristika speciální činnosti

Podle Bečky¹⁹³ je speciální činnost jednou ze tří podmínek (speciální kolektiv, speciální prostředí, speciální činnost), aby vznikl nějaký slang, ať už pracovní, či zájmový. Doslova říká, že *základní podmínkou pro vznik slangu je potřeba sdělování pro specializovaný druh práce*¹⁹⁴. Řečeno terminologií Ferdinanda de Saussura pokud neexistuje signifiké, nemůže existovat ani signifiant.

Speciální činnost vyžaduje znalost názvů předmětů, různých dějů a úkonů, které příslušníci určité skupiny vykonávají a se kterými přicházejí do styku. Tři výše zmíněné podmínky jsou spolu úzce provázány. *Jestliže speciálnost pracoviště nebo kolektivu je slabá, nevýrazná, netvoří se slang ve své úplnosti, nýbrž jen náběh k němu*¹⁹⁵.

Pokud mluvíme v našem případě o speciální činnosti, mluvíme o sportovním lezení a boulderingu.

Sportovním lezením rozumíme lezení na jedno- až vícedélkových skalách v přírodě, nebo na umělé stěně s pomocí lana. Musíme zde upozornit, že je dle našeho názoru nevhodné označovat lezce na skalách jako horolezce. Horolezci se věnují

¹⁹³ BEČKA, J. V. Slangy, podmínky jejich vzniku a vývoje. In: *Sborník přednášek z I. konference o slangu a argotu v Plzni 22. – 23. 9. 1977*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1978, s. 2.

¹⁹⁴ BEČKA, J. V. Co je slang a co není slang. In: *Sborník přednášek z II. konference o slangu a argotu v Plzni 23. – 26. 9. 1980*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1983, s. 5.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 6

výstupům ve vysokých horách, přičemž ale samotný výstup kombinují s lezením na laně, popř. s lezením po ledových plochách.

Bouldering je jakási odnož sportovního lezení. Je mnohem náročnější na sílu, techniku a celkovou výkonnost lezce. Bouldering probíhá, stejně jako lezení, v přírodě na středně velkých kamenech, nebo na umělé stěně, která je k tomu speciálně uzpůsobená. Stěna je přibližně 7 metrů vysoká, s různými sklony stěn, čím položenější je, tím silovější je bouldrování. Pod každou stěnou se nachází matrace, která tlumí pády bouldristů.

Během speciální činnosti, ať už je to lezení, nebo bouldering, probíhají diskuse o stylu lezení té dané cesty, resp. bouldru, většinou doprovázené pohyby rukou a nohou, která připomíná gestikulaci. Většinou si lezci, resp. bouldristi, vzájemně sdělují své zážitky z víkendového lezení v přírodě, sdělují si, jak určitý úsek na skále, resp. bouldru, lezou, kde spadli apod.

3. Charakteristika sociální skupiny

Nyní přistoupíme k charakteristikám zkoumaných sociálních skupin.

1) Mladší generace lezců

Za zdrojovou skupinu jsme zvolili členy BB klanu a ŽBT (Ženský bouldrový tým), tedy lezce a lezkyně z bouldrové stěny Boulder bar z ulice V Jámě 6 v Praze 1. Členové skupiny se pravidelněji setkávají po dobu 6 let, tj. od roku 2001.

Jak píšeme v úvodu, byl Boulder bar v únoru 2006 zrušen. Členové sledované skupiny se přesunuli na jiné stěny, konkrétně do Lokal bloku na Andělu a na umělou stěnu v Ruzyni.

Podle počtu členů můžeme tuto skupinu charakterizovat jako malou. Přesný počet nelze zjistit, protože stálí členové přivedou členy nové, kteří se stanou součástí skupiny, po chvíli ale zase odejdou. Přesto je skupina relativně stabilní. V nynější době čítá cca 30 lidí, z toho 7 žen (včetně autorky práce).

Úplně původní skupina byla poloviční a scházela se na jiné stěně, konkrétně na stěně Brumlovka. Odtud pak přešla do Boulder baru.

Průměrný věk se pohybuje okolo 28 let, někteří členové jsou ale i starší a mají už děti.

Všichni členové mají přinejmenším středoškolské vzdělání, někteří i vysokoškolské.

Několik členů skupiny pracuje též v oboru lezectví. Buď vyrábějí chyty na lezení a staví lezecké stěny, nebo prodávají v obchodě s lezeckou výbavou (Boulder shop), který patří k Boulder baru.

Frekvence tréninků závisí na výkonnosti lezce. Ti, kteří se účastní závodů v bouldrování, resp. závodů na obtížnost¹⁹⁶, trénují minimálně čtyřikrát týdně. Rekreační lezci lezou dvakrát až třikrát týdně.

2) Starší generace lezců

Výběr členů starší generace probíhal odlišně oproti výběru členů zdrojové skupiny. Na počátku sběru slangového materiálu této generace jsme si stanovili několik podmínek. Jako určující byl pro nás věk respondentů, kteří se museli narodit v padesátých až šedesátých letech 20. století. Další důležitou podmínkou byla provázanost mladší a starší generace. Naprosto ideální stav nastal, když otec přivedl své dítě k lezení. Bohužel jsme tuto provázanost zaznamenali pouze ve třech případech. Proto jsme zahrnuli do starší generace lezce, kteří byli, resp. jsou kamarády otců mladší generace a stále se alespoň minimálně stýkají. Abychom docílili alespoň

¹⁹⁶ Lezení na obtížnost – lezení na laně na vysoké umělé stěně s jištěním

počtu deseti respondentů, zahrnuli jsme do 1. generace i ty lezce, kteří odpovídají věkové podmínce a se kterými jsme se osobně seznámili na umělých lezeckých stěnách Ruzyně a Gutofka.

Oproti 2. generaci čítá skupina respondentů 1. generace 10 členů (pouze muži). Je to dáno faktem, že se ve věku okolo padesáti let věnuje lezeckému sportu velmi málo lezců aktivně a pravidelně.

V rámci 1. generace můžeme zaznamenat dvě podskupiny, což se projevilo i na jejich slangovém slovníku. Jedna skupina lezců navštěvuje jak umělé lezecké stěny, tak leze i na skalách venku, a proto zná např. nejběžnější pojmenování pro umělé chyty nebo pojmenování nového lezeckého vybavení. Do této podskupiny patří většina našich respondentů z 1. generace. Do druhé podskupiny spadá pouze jeden respondent, který leze pouze na skalách, nezná nejnovější lezecké pojmy spojené s umělou lezeckou stěnou, a tudíž není jeho slang neobsahuje přejímkami z angličtiny. Nové názvy chytů a vybavení zná pasivně, nebo je schopen jejich význam, resp. tvar, odvodit. Existenci dvou podskupin v rámci 1. generace zaznamenáváme graficky i v rámci slovníkového materiálu, a to uzávorkováním čísla 1. generace. Pokud je číslo v závorce, neznají, resp. aktivně nepoužívají, pojem všichni členové 1. generace.

Většina respondentů má vysokoškolské vzdělání a je zaměstnaná.

4.8 Frekvence tréninků našich respondentů se pohybuje většinou okolo tří tréninků týdně plus víkendy na skalách buď v naší republice, nebo v Německu, v Itálii, resp. ve Francii.

Většina respondentů navštěvuje největší lezecké stěny v Praze, a to umělou lezeckou stěnu Ruzyň a venkovní lezeckou stěnu Gutoffka ve Strašnicích. Před uzavřením Boulder baru v roce 2006 trénovala část starší generace i na této bouldrové stěně.

4. Sběr materiálu a jeho zpracování.

Při sbírání a zpracování lezeckého slangu jsme postupovali dle doporučení Jar. Suka¹⁹⁷. Fáze sběru probíhaly ale v jiném pořadí, než Suk doporučuje.

Jako první uvádí Suk *přípravné studium*, ve kterém se sběratel seznamuje s teoretickou literaturou o daném slangu, který bude zkoumat, dále se seznamuje s obecnou teoretickou literaturou o slangu, argotu, profesní mluvě atd. a v neposlední řadě i s doposud existujícími slovníky daného slangu. Jazykové znalosti a zájem o výzkum jazyka jsou samozřejmostí.

Druhou fází je *práce v terénu*. Suk doporučuje pořídit si malý diktafon, v horším případě se vybavit dobrou pamětí. Sběratel pronikne do slangového prostředí a snaží se navázat přátelské vztahy s jednotlivými členy. Nejdůležitější je nevzbudit podezření ostatních členů, aby sběratele nemystifikovali a nebavili se na jeho účet. Nejideálnější je stav, kdy je zkoumaný slang vázán na lingvistovu osobní zálibu a kdy je mu slangové prostředí důvěrně známé¹⁹⁸. Důležitá je též znalost sociálního prostředí, jeho zvyků, rituálů apod. Pokud chce sběratel „splynout“ s prostředím, musí ho

¹⁹⁷ SUK, J. O sbírání a studiu slangu v praxi. In: *Současný český jazyk, Lexikologie*, Praha : Karolinum, 1997, s. 75 – 86.

¹⁹⁸ HUBÁČEK, J. K metodologii zkoumání slangů. In: *Sborník přednášek ze IV. konference o slangu a argotu v Plzni 9. – 12. února 1988*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1989, s. 5 – 13.

dokonale znát a přizpůsobit se jeho hlavním aspektům, to se týká i stylu oblékání, mluvy, míst trávení volného času atd.

Sběratel by se neměl soustředit pouze na shromažďování substantiv, která jsou nejnápadnější, pozornost by měl obrátit i na méně nápadné jevy, jako je např. valence sloves. Každý jev zachycuje jako reálně se vyskytující tvar. Pokud se substantivum neužívá běžně i v plurálu, nelze tento tvar slangové jednotce uměle přisoudit. Při zachycování jazykových projevů je nutné zaznamenat si informaci o dané jazykové situaci, o nositeli sdělení, tedy věk, pohlaví, sociální zařazení atd. I takovéto informace jsou důležité. Při zkoumání frekventovanosti výrazů u mladší, resp. starší generace mohou totiž přispět k pochopení vývoje slangu. Význam zachyceného slova se snaží buď opsat, vysvětlit nebo přeložit, pokud existuje ekvivalent ve spisovné češtině. V případě, že může melodie proneseného slova změnit jeho význam, je nutno zachytit i tento fakt. Suk neopomíjí ani metajazykové projevy, tedy mimiku a gestiku, které mohou význam slova velmi ovlivnit, protože (tyto projevy) *mohou stát zcela samostatně a řeč nahrazovat nebo ji mohou doprovázet, a to povinně či nepovinně*¹⁹⁹. Jako nutné dokreslení celkového koloritu slangu vidí Suk v přísloví, ustálených spojeních nebo typických písních. Při sběru neopomíjíme ani onomastickou stránku slangu, tj. přezdívky, hypokoristika apod.

¹⁹⁹ SUK, J. *O sbírání a studiu slangu v praxi*, s. 80.

Excerptce je třetí fází práce sběratele, který se neomezuje pouze na písemný materiál, ale svou pozornost obrací převážně na ústní projev, ze kterého může zachytit fonetickou stránku výrazu.

S excerptcí úzce souvisí *etické problémy*. Sběratel by neměl uvádět cizí výsledky bez udání autora a díla, ve kterém se tyto výsledky nacházejí. Jinak řečeno, neměl by se stát plagiátorem. Jedním ze závažným problémů je zachování soukromí respondentů. Sběratel musí sám usoudit, který údaj uveřejnit a který ne, aby nenarušil toto soukromí.

Předposlední fází je *zpracování materiálu*. V této fázi slangista přepisuje nesystematicky zaznamenané výrazy včetně údajů o základních gramatických kategoriích, poznámkách o výslovnosti, kontextu užití výrazu, překladu, resp. opisu výrazu, může přidat i synonyma, antonyma a etymologii slova.

Poslední fází je samotné *sestavení slovníku*. Při tvorbě slovníku je třeba si uvědomit, komu bude určen, jak reprezentativní je sebraný materiál, jakou bude mít funkci atd. Při řazení hesel lze postupovat abecedně spolu s hnízdováním hesel, nebo striktně abecedně. Suk doporučuje pro slangové slovníky tematické řazení s abecedním řazením v rámci každé tematické skupiny. Konečná podoba hesla neobsahuje všechny údaje a poznámky z kartiček. Struktura hesla, zaměření slovníku, adresáti slovníku, jeho funkce a celková charakteristika slovníku je obsažena v úvodní stati

samotného slovníku. Ta může obsahovat i stručnou charakteristiku sociálního prostředí, ve kterém sběr slangového materiálu probíhal.

Sběr a zpracování slovní zásoby lezeckého slangu

a) Sběr materiálu

Sběr materiálu probíhal přibližně čtyři roky, v letech 2003–2006. Část slangových výrazů uveřejněných v této práci byla použita již v ročníkové práci v roce 2003 pod názvem *Lezecký slang* (vedoucí práce L. Janovec).

Jak jsme uvedli na počátku této kapitoly, postupovali jsme při sběru materiálu odlišně, než jak doporučuje Suk. Jak píše Hubáček²⁰⁰, bývá lingvista v současné době nejprve z vnějšku upoután atraktivitou slangu, což vyvolává postupnou potřebu dodatečného bližšího seznámení se s prostředím nebo se zájmovou sférou. My jsme se nejprve, zcela nezáměrně, stali součástí zájmové sociální skupiny lezců (2. fáze, dle Suka), a až poté jsme se rozhodli pro teoretické zpracování slangu tohoto prostředí (1. fáze, dle Suka). Zcela prvním impulzem byl fakt, že jsme většinu slangových výrazů nerozuměli. I dnes, ve fázi zpracování nasbíraného materiálu, se musíme ptát členů sledované skupiny na významy určitých výrazů (např. *háky* v úvodním úryvku). Nejvíce nás na počátku nadchla hravost a vynalézavost lezeckého slangu.

²⁰⁰ HUBÁČEK, J. *K metodologii zkoumání slangu*, s. 8.

Metody sběru materiálu se lišily v závislosti na generaci. U mladší generace jsme zvolili jako dominantní metodu pozorování, jako sekundární metodu sociolingvistický dotazník, ve kterém jsme si spíše ověřovali platnost zjištěného materiálu, jeho frekvenci, synonymii apod. Vzor dotazníku pro mladší generaci je v oddílu příloh pod číslem šest. Doplnkovou metodou bylo nepřímé zkoumání²⁰¹, konkrétně excerpce písemných materiálů, převážně z internetové adresy www.lezec.cz, na které někteří členové sledované zájmové skupiny uveřejňují své příspěvky. Excerpované texty jsou v oddíle příloh pod číslem jedna až čtyři.

U starší generace jsme za dominantní metodu zvolili dotazníkovou metodu. Vzor tohoto dotazníku je též v oddíle příloh pod číslem pět. Doplnkovou metodou byl rozhovor s některými respondenty z této skupiny, ve kterém jsme se snažili zachytit další slangové výrazy.

b) Metody zpracování materiálu

Hubáček²⁰² uvádí dvě možnosti zpracování hesla. Buď *beletristicky*²⁰³, jak to učinila např. Jitka Málková ve svém příspěvku *Horolezecký slang*, který přednesla na konferenci o

²⁰¹ Tamtéž, s. 10

²⁰² Tamtéž, s. 11

²⁰³ „Nejdříve se podívejme, co skrývá horolezecký batoh. Říká se mu **kletr**, **bágl** nebo **tlumič**. Bývá velmi těžký, a proto i vlastnímu majiteli nesympatický. Zřejmě odtud nepřilíš lichotivý název **mrcha**.“, cit. dle MÁLKOVÁ, J. *Horolezecký slang*. In: *Sborník přednášek z VI. konference o slangu a argotu v Plzni 15.-16. září 1998*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1998, s. 106.

slangu a argotu v Plzni konané 15. – 16. září 1998, nebo lexikograficky, tj. v heslech uspořádaných abecedně, popř. i tematicky.

Beletristická varianta se dle Hubáčka²⁰⁴ hodí pro lokální slang, který není příliš bohatý, a nebo pro slang s velmi bohatou synonymií (zde můžeme pak ukázat výskyt různých variant). I s ohledem na čtenáře je beletristické zpracování populárnější a přístupnější.

Lexikografická varianta nabízí zase možnost tematického členění slangového materiálu, zaznamenání dalších (lexikografických) údajů a informací o kontextové exemplifikaci, o synonymii, onomaziologických postupech apod.

V naší práci jsme zvolili druhou možnost, tedy variantu lexikografickou. Domníváme se, že tato varianta umožňuje důkladnější poznání slangu, jeho onomaziologických postupů a celkově pestrosti užití slangových výrazů, protože beletristická varianta zprostředkuje pouze jednu konkrétní situaci, ve které je výraz užíván.

Charakteristiku hesla uvádíme na počátku slovníkové části,

²⁰⁴ HUBÁČEK, J. *K metodologie zkoumání slangu*. s. 12.

5. Lingvistická analýza lezeckého slangu

5.1 Roviny fonetická a fonologická

Podle Romportla patří k obecně přijímaným tezím, že zvuková stránka nepatří k oněm složkám, které jsou charakteristické pro slang, spíše naopak: v slangových projevech se přejímá zvuková podoba z příslušné oblasti, resp. v příslušné oblasti běžně užívané formy jazyka (tedy obecné češtiny, oblastního dialektu resp. interdialektu). To, co charakterizuje slang především, je slovník a frazeologie²⁰⁵. I my můžeme říci, že fonetická stránka lezeckého slangu sledované skupiny pražských lezců okolo Boulder Baru je silně ovlivněn obecnou češtinou, což odpovídá výše zmíněné tezi M. Romportla.

Výslovnost jednotlivých hlásek je (...) ve většině slov v obecné češtině v podstatě shodná se spisovnou češtinou, nebo je ovlivňována stejnými tendencemi v souvislosti s tzv. nedbalou výslovností, rychlejším tempem řeči apod.²⁰⁶ Neformální komunikace mezi pražskými lezci probíhá na bázi obecné češtiny, proto jsou fonetické jevy charakteristické pro obecnou češtinu stejné i pro pražský lezecký slang.

²⁰⁵ ROMPORTL, M. Poznámky k zvukové stránce projevů v slangu a v profesionální mluvě. In: Sborník přednášek z II. konference o slangu a argotu v Plzni 23. – 26. 9. 1980, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1983, s. 31.

²⁰⁶ HRONEK, J. *Obecná čeština*. Praha : Universita Karlova, 1972, s. 28.

Nejenom pro lezecký slang, ale i pro obecnou češtinu je typická koncovka –ej místo –ý u adjektiv v absolutním konci slova, tj. v nominativu a akuzativu singuláru maskulin, např. *červenej*, *flekatej*, *velkej* (chyt), *volezenej* (chyt), *voslizlej* (chyt), *voklouzanej* (chyt).

Na posledních třech výše uvedených příkladech adjektiv si ukážeme další typický příklad pro obecnou češtinu, tudíž i pro pražský lezecký slang, a to protetické v- u adjektiv a verb (*vochcat*, *vomaglazovat*) začínajících na o-. Podle Hronka²⁰⁷ je výskyt protetického v- v obecné češtině méně častým jevem než koncovka adjektiv ej- místo ý-. My jsme tento jev zaznamenali u každého adjektiva začínajícího na o-.

Hláskovým jevem, který je v lezeckém slangu nápadný, je též krácení í/ý v poslední slabice slova, např. *lízt na druhym*, *lízt na prvnim*.

Jak pro obecnou češtinu, tak pro lezecký slang pražských slangů je typické úžení é > í uprostřed slova, jak je vidět na posledních dvou uvedených příkladech. V zaznamenaném materiálu jsme zaznamenali i slovo s opačným průběhem změny, tedy í/ý > é, *niemand* [ni:mand], psáno též *nýmand* > *némand*, *némo*. Tato varianta pochází od lezce z Hodonína, proto se domníváme, že považoval původní variantu *niemand* [ni:mant], psáno též *nýmand* za nespisovnou. Hronek píše, že úžení uprostřed slova je *rozšířeno i*

²⁰⁷ Tamtéž, s. 26

v nářečích téměř po celém území (s výjimkou moravskoslovenského a lašského)²⁰⁸, což potvrzuje naši domněnku.

Při výslovnosti přejatých slov z cizích jazyků, hlavně z němčiny a angličtiny, jsme nezaznamenali zásadní odchylky od jejich běžné adaptace výslovnosti v češtině.

Slova přejatá z němčiny již ale prošla výraznější asimilací českému jazyku nejen po stránce fonetické, ale i grafické a morfologické. Jedná se např. o *sajle* – lano, *lajsna* – lišta, *borhák* – pevný jistící bod na skále, *stand* – místo na skále pro jištění ve vícedélkové cestě, a *niemand* [ni:mant], *nýmand*, *némand* – nováček v lezení. Jak vidíme, dostaly výše uvedené lexikální jednotky deklinační koncovky podle českého systému, a tím byly zařazeny do patřičného deklinačního paradigmatu. U prvního příkladu, *sajle*, se česká výslovnost odchyluje od normované německé (das Seil [zail]). Česká podoba je částečně inspirována grafickou podobou slova, co se týče počátečního S, které je vyslovováno jako [s] na místo normovaného německého [z], a částečně německou výslovností, co se týče výslovnosti diftongu [ai].

Jak si můžeme všimnout u posledního příkladu, *niemand*, *nýmand*, *némand*, přizpůsobuje se toto slovo i českému grafickému systému, resp. české ortoepii. Co se týče přizpůsobení českému grafickému systému, zadrželo 14 respondentů ve svém dotazníku jako užívanou počeštěnou podobu slova *niemand*, tedy *nýmand*.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 23

Předpokládáme, že ti, kteří zaškrtili německou podobu tohoto slova, ovládají němčinu alespoň na úrovni začátečníka. Poslední výše uvedená varianta německého slova niemand je jeho pseudospisovná podoba, ve které nedochází k úženi é > í. K tomuto slangovému označení nováčka v lezení ještě uvedeme, že i když někteří respondenti neznají přesný výklad slova niemand, používají ho ve správném kontextu.

Výslovnost přejatých slov z angličtiny se shoduje s běžnou adaptací anglické výslovnosti. Stejně jako přejímky z němčiny se zařadily i anglické přejímky k patřičným paradigmátům. Jedná se např. o *crashpad* [krešped] – matrace používaná při bouldrování, *bouldrovat* [boldrovat] – lízt na větších kamenech, *flash* [fleš], psáno též *fleš* – styl lezení na skále, *flashnout* [flešnout], psáno též *flešnout* – vylézt cestu na skále pomocí rad jiného lezce, *vyonsajtovat* – vylézt cestu na první pokus bez rad jiného lezce a *sejfovat* – zajišťovat bezpečnost druhého lezce. I zde si můžeme všimnout různých stupňů adaptace slov českému systému. Zatímco se 8 respondentů přiklánělo u slova *on sight* k jeho anglické podobě, u odvozeného slovesa *vyonsajtovat* dávali přednost počeštěné grafické podobě variantě.

5. 2 Rovina lexikální

5. 2. 1 Expresivita

Jedním z hlavních znaků slovní zásoby zájmových slangů je přítomnost expresivních slov.

Expresivní výraz má za úkol vyjádřit city, postoje a volní vztah mluvčího ke skutečnosti. Proti expresivu stojí pojem, zcela neutrální výraz bez jakéhokoli subjektivního zabarvení. Součástí významu expresivního slova je nejenom složka citová, ale i složka pojmová.

Expresiva dělíme do dvou skupin. První skupinu tvoří kladně zabarvená slova, jako např. deminutiva, eufemismy, familiární slova, hypokoristika, do druhé skupiny řadíme slova záporně zabarvená, a to pejorativa, augmentativa, vulgarismy a dysfemismy.

J. Zima²⁰⁹ rozlišuje trojí druh expresivity, a to expresivitu inherentní, adherentní a expresivitu kontextovou. U prvních dvou expresivit se jedná o expresivitu lexikalizovanou, tedy takovou expresivitu, která je součástí systému jazyka, u expresivity kontextové se jedná pouze o stylistický jev, slovo je zde použito v jiné stylistické vrstvě, než do které primárně patří, přičemž se jeho význam nemění.

²⁰⁹ ZIMA, J. *Expresivita slova v současné češtině*. Praha : Nakl. ČSAV, 1961, s. 10 – 11.

Při charakteristice slovní zásoby lezeckého slangu z expresivního hlediska využijeme výše zmíněné dělení slov do tří skupin.

1) výraz je expresivní bez kontextu (expresivita inherentní)

Inherentní expresivita může být signalizována různými prostředky, např. hláskovou skladbou, ale i další, např. *frnda* – *větší dvoudílný chyt*, *vochcat* – *vylézt cestu jiným způsobem, většinou lehčím, než ostatní lezci*, *čůro* – *dutý podlouhlý umělý chyt připomínající penis*, *cajky* – *lezecké vybavení*, *hajtra*, *mrcha* – *velký batoh*, *němoš*, *němo* – *označení pro úplného začátečníka v lezení*, *maglajz* – *prášek magnézia*) nebo morfematickou skladbou, kdy slovotvorný formant nějakým způsobem modifikuje původní význam fundujícího slova, např. *kartáček* – *malý kartáč používaný na očištění skály od trávy, mechu apod.*, *kobereček* – *část bouldermatky sloužící na očištění lezecké obuvi*, *maglajzpytlík* – *sáček na prášek magnézia*; nápadná jsou i jména nositelů vlastností končící na *-ák* odvozená od adjektivního členu syntagmatu, např. *sedák* – *sedací úvazek*, *prsák* – *prsí úvazek*, *bočák* – *boční chyt*, *spod'ák* – *spodní chyt*.

Jako další příklady z lezeckého slangu spadající do tohoto druhu expresivity uvedeme *bejčit* – *pořádně zabrat*, *vojebat* (něco) – *vylézt cestu jiným způsobem, většinou lehčím, než ostatní lezci*.

2) výraz se stává expresivním v posunutém významu (expresivita adherentní)

Adherentní expresivita *dodává (...) slovu s ustáleným významem význam nový, jenž není vždy výrazem nové skutečnosti, nýbrž skutečnosti již existující v nociónálním plánu jazyka, ale doprovázené příznakem osobního zaujetí*²¹⁰. U takovýchto slov dochází k významovému větvení slova, kdy k významu nociónálnímu přibývá význam expresivní. Často můžeme zaznamenat i volní úsilí mluvčího po neobvyklém a překvapivém výrazu, jehož pomocí si udržuje pozornost posluchače, resp. čtenáře. *Podstatou expresivity adherentní (...) je jistý protiklad, zde mezi slovem vyjadřujícím představu označovanou (základní) a slovem pro představu označující*²¹¹. Důležitou podmínkou pro vznik tohoto jevu *jsou jisté znaky podobnosti mezi skutečností základní, kterou jinak pojmenováváme, a skutečností, jejíž dosavadní pojmenování přejímáme*²¹². Dominantním znakem adherentní expresivity je nápadnost a intenzifikace výrazu.

Z lezeckého slangu uvedeme sloveso *skousnout se*, které znamená přibližně překonat sám sebe. Společným znakem obou skutečností, tedy skutečnosti výchozí a skutečnosti nové je skousnutí, zatnutí zubů, které je u nové skutečnosti pouze jakýmsi doprovodným znakem, u skutečnosti původní je znakem

²¹⁰ Tamtéž, s. 45

²¹¹ Tamtéž, s. 53

²¹² Tamtéž, s. 54

dominantním, přesto názorně vyjadřuje průběh činnosti. Nápadně zde působí i reflexivnost slovesa, která způsobuje fakt, že *patiens* je shodný s *agentem* (Petr skousnul sebe/Petra), přičemž v původním, základním významu bez reflexivizace nelze tyto dva participanty ztotožňovat.

Jako další příklad uvedeme sloveso *valit* používané většinou v imperativu jako pobídka pro lezce, (který právě leze. Společným znakem skutečnosti výchozí a skutečnosti nové je pohyb vpřed. U výchozí skutečnosti je ale přítomen ještě znak koulení oblého předmětu, přičemž u skutečnosti nové tento znak chybí. Dalším společným znakem, (který) motivoval užití tohoto slovesa jako pobídky pro lezce, (který) překonává obtížně lezitelná místa, je zřejmě fakt, že valený, koulený předmět též překoná/obtížná místa na své dráze stejně jako lezec.

3) kontextová expresivita

Kontextová expresivita způsobuje, že slovo je *expresivní i tím, že se nápadně odlišuje od svého okolí, aniž se jeho význam pozměňuje*²¹³. Velmi často stojí vedle sebe výrazy z rozdílných stylistických vrstev, jako např. *v ústřety jim přihopsala teta Kateřina*²¹⁴. Stejně jako u adherentní expresivity je i zde nápadné volní úsilí po nevšedním, neobvyklém vyjádření. Prostředky pro

²¹³ Tamtéž, s. 84

²¹⁴ Tamtéž, s. 90

vyjádření tohoto druhu expresivity jsou podle Zimy²¹⁵ např. básnické metafory, oxymóron, paradoxon atd.

Oproti inherentní a adherentní expresivitě, kterými se zabývá lexikologie, zabývá se kontextovou expresivitou stylistika.

²¹⁵ Tamtéž, s. 87

5. 2. 2 Přezdívky

Pokud chce jedinec přináležet k určité sociální skupině, přijímá mezi prvními znaky její interní jazyk, její slang, kterým se snaží identifikovat s ostatními. To je ale první stadium, kdy jedinec není ještě skutečným členem skupiny. Určitých sociálních skupin, nejenom lezeckých se stává členem teprve tehdy, když mu ostatní přiřadí přezdívku.

Každý z nás dostane při narození dvě jména. Jméno křestní, které je většinou nedědičné, a příjmení, které je dědičné. V průběhu života dostává člověk další jména, hypokoristika, která jsou většinou odvozená od jména křestního. Čtvrtým typem jména je přezdívka, *pojmenování dané někomu místo nebo vedle náležitého jména,*²¹⁶ která je závislá na nějaké sociální skupině, většinou zájmové. Neznamená to ale, že má člověk pouze jednu přezdívku, kterou ho oslovují i členové jiné sociální skupiny, než té, která mu přezdívku dala. Někdy přijmou členové nové skupiny přezdívku z jiné skupiny, pokud jim připadá vhodná a vystihující, někdy si vytvoří vlastní, nebo pozmění stávající.

Příklad takovéto pozměněné přezdívky je několik přezdívek autorky práce. První přezdívkou byla ATKA, která vznikla odloučením počátečního K od jména Katka. Důvodem vzniku byla

²¹⁶ Cit. dle DRŠATOVÁ, J., LOUŽENSKÁ, A. Vztah přezdívek a hypokoristik. In: *Sborník přednášek z V. konference o argotu a slangu v Plzni 7. – 9. února 1995*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1995, s. 60 – 66.

přítomnost několika Kateřin v softbalovém klubu. Ještě v tomto klubu byla Atka pozměněna na ATULI. Další změna nastala ve vodáckém klubu, jehož někteří členové se inspirovali hypokoristikem Kát'a a z Atule vytvořili KAŤULI. Všechny tyto varianty jsou živé, nejvíce užívaná je první varianta, ke které se přiřadila ještě varianta AŤULE.

5. 2. 2. 1 Charakteristika přezdívek

Přezdívka vzniká většinou ve věku, kdy se jedinec stává členem jedné a více různých sociálních skupin, školou počínaje a zájmovými kroužky konče. Velmi často je motivována původními oficiálními jmény, vzezřením, povahou nebo některým z nápadných znaků. Beneš²¹⁷ charakterizuje přezdívku jako „*narážku na nějakou nápadnost nebo neobvyklost v podobě, povaze, na vadu, oděv, majetek či na nějakou činnost apod.*“ Spolu s křestními jmény, přízvisky, tovaryšskými jmény je řadí k nedědičným pojmenování osob. Hauser naproti tomu zjistil přezdívku *Čertik*²¹⁸, která se dědí v hornické rodině již po dobu čtyř generací. I v našem slangovém materiálu jsme narazili na přezdívku, kterou zdédila členka mladší generace po svém otci, příslušníkovi starší generace lezců (viz dále)

²¹⁷ BENEŠ, J.: *O českých příjmení*, Nakl. ČSAV Praha 1962, s. 8.

²¹⁸ HAUSER, P.: Přezdívky jako součást slangu. In: *Sborník přednášek z III. konference o argotu a slangu v Plzni 24. - 27. I. 1984*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1987, s. 81.

Funkce přezdivek je stejná jako u křestního jména či příjmení. Jednou z hlavních funkcí je funkce nominační²¹⁹. Dalšími důležitými funkcemi je funkce sociální a charakterizační. Sociální funkcí rozumíme příslušnost jedince k určité sociální skupiny, s níž se identifikuje, charakterizační (deskriptivní) funkci chápeme jako schopnost jména nějakým způsobem popsat jedince. Pastyřík považuje právě tuto funkci za nejdůležitější, protože odlišuje přezdívku od jiných antroponym (křestní jména, příjmení, hypokoristika).

Jak píše Pastyřík, zaznamenaly přezdívky v poslední době veliký posun v užívání. Beneš²²⁰ uvádí, že tento typ antroponym dostal člověk většinou za svými zády a že se po čase s ním sžil. Dnes můžeme říci, že je většina příslušníků některé sociální skupiny pyšná na svou přezdívku, protože jí signalizují příslušnost k této skupině. Domníváme se, že to platí i o přezdívkách se záporným vyzněním (např. *Séňa* podle toho, že zapomíná; zachyceno v jednom pražském vodáckém oddíle), protože je to zcela individuální, netypické jméno.

²¹⁹ PASTYŘÍK, SV.: K současným přezdívám a jejich třídění. In: *Sborník přednášek z VII. konference o argotu a slangu v Plzni 24. - 25. září 2003*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 2005, s. 123-126.

²²⁰ BENEŠ, *O českých příjmeních*, s. 8.

5. 2. 2. 2 Rozdělení slangových přezdivek

Dle Spala²²¹ musí slangová přezdívka splňovat dva znaky, musí být *vlastním jménem a musí být složkou slangu*²²², jinak řečeno musí odpovídat charakteru slangu. Slangové vlastní jméno charakterizuje jako *jedinečný pojem z kolektivního prostředí a způsobu života charakterizovaného slangem*²²³. Jako příklad uvádí přezdívku Buňka jistého profesora biologie. Ta je dle něj slangová, protože nevyjadřuje žádný obecný tělesný ani duševní rys. Naproti tomu přezdívku Prcek jiného profesora nepovažuje za slangovou, protože je to dle něj obecně expresivní pojmenování člověka malé postavy. Stručně shrnuto, slangová přezdívka musí dle Spala odrážet prostředí, ve kterém ji člověk dostal.

Takto striktní charakteristiku nezastává Přemysl Hauser ani Jitka Dršatová a Alena Louženská. Hauser²²⁴ rozděluje slangové přezdívky na dva typy dle motivace vzniku. Prvním typem je *přezdívka vycházející z různých znaků osoby, včetně jejích projevů*. Pokud za znak osobnosti považujeme i velikost jedince, je přezdívka Prcek výše zmíněného profesora regulérní přezdívkou. Druhým typem jsou přezdívky vzniklé z příjmení. Hauser ale nepovažuje za přezdívku obměnu či deformaci příjmení, jako např.

²²¹ SPAL, J.: Slangová vlastní jména. In: *Sborník přednášek z II. konference o argotu a slangu v Plzni* 23. - 26. září 1980, s. 63

²²² Tamtéž.

²²³ Tamtéž.

²²⁴ HAUSER, P. *Přezdívky jako součást slangu*. s. 77

*Káfoňa z Káfoněk*²²⁵. Přeřdívka z příjmení musí podle Hausera obsahovat ještě jistou motivaci, jako např. *zdrobnělé příjmení Tesárek z Tesař je výrazem toho, že nositel je malé postavy*²²⁶. S tímto tvrzením se ale neztotožňujeme. Námi zachycené přeřdívky tohoto typu jsou jediná jména, která lezci ve svém kolektivu mají a v jiném je neužívají (pokud víme), příjmení přeřdívaného většinou ve skupině neznají a v osobním i písemném kontaktu oslovují, resp. on se podepisuje pouze svou přeřdívkou. Jako příklad uvedeme Sládič od Sládek, Oliwáč od Oliva, Kuldovka od Kulihrachová, Klapík od Klap.

Jitka Dršatová a Alena Louženská ve svém článku²²⁷ uvádějí přeřdívky Felča, která vznikla z příjmení Fellingner, a Klábos z příjmení Klazan. I ony považují tedy obměnu příjmení za regulérní přeřdívkou. Též Knappová uvádí, že je *stále velmi produktivní odvozování přeřdívek vycházející z výrazové stránky oficiálních podob příjmení*²²⁸. Naproti tomu Utěšený neřadí takovéto přeřdívky do jádrové oblasti přeřdívek, ale do *širokého přechodného pásma případů, kdy vzniká deformací jména původního zcela nové jméno*²²⁹.

V naší práci považujeme za přeřdívkou v lezecké zájmové skupině jméno, které odráží nějaký typický znak nositele, zachycuje

²²⁵ Tamtéž, s. 81

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ DRŠATOVÁ, J., LOUŽENSKÁ, A. *Vztah přeřdívek a hypokoristik*. s. 61.

²²⁸ KNAPPOVÁ, M.: O přeřdívkách v současné češtině. In: *Přednášky z XLI. Běhu LSSS, UK Praha 1998*, s. 49.

²²⁹ UTĚŠENÝ, S.: K dnešním žakovským přeřdívkám. In: *ZMK*, 21, 1980, s. 699.

situaci, ve které se jedinec nějakým specifickým způsobem projevil, ale i obměnu příjmení či křestního jména. U přezdívky z křestního jména si klademe podmínku, aby byla tato přezdívka užívána pouze v lezecké slupině a aby členové této skupiny nositele přezdívky pod jiným jménem neznali.

5. 2. 2. 3 Přezdívky lezců

V námi sledované lezecké skupině můžeme vydělit tři typy přezdívek. K prvnímu typu řadíme přezdívky dle nápadného znaku nositele, druhým typem je obměna příjmení a křestního jména, jako třetí typ zařazujeme zděděné přezdívky. První a druhý typ se shoduje s dělením přezdívek u Hausera (viz výše).

1. Výrazné znaky nositele přezdívky

Do prvního typu můžeme zařadit přezdívku *Monroe* [*monrou*], lezce, který je svým účesem podoben Marilyn Monroe, *Blond'ák* podle blond'atých vlasů (Monroe a Blond'ák je jeden člověk), *Zrzek* dle zrzavých vlasů, *Rocky Balboa*, *Balboáč*, *Jarda Balboa* dle podobnosti muskulatury a síly s filmovou postavou Rocky, kterou ztvárnil Silvestr Stallone.

Do prvního typu řadí Hauser jako podtyp i přezdívky motivované zaměstnáním. V našem zkoumaném materiálu jsme

zachytili pouze jednu takovouto přezdívku, a to *Zákon Chosé*, která je motivována povoláním policisty. Tuto přezdívku vytvořil někdo ze sledované skupiny, ani sám nositel přezdívky neví, kdo to byl. Frekventovanější je ale samotný Chosé.

2. Pozměněná příjmení a křestní jména

Do druhého typu patří většina přezdívek lezců, např. *Sládič* (Sládek), *Oliváč*, *Oliwero*, *Oliweros* (sám se píše s W) (Oliva), *Chrdlič* (Chrdle), *Příba* (Přibil), *Koutňák* (Koutný), *Černoch* (Černý) atd. Časté jsou i přezdívky z křestních jmen. Takovouto přezdívkou je *Rad'ouz* (Radek), *Leňucha*, *Lenora* (Lenka), *Jirous* (Jiří), *Ajka* (Alena), *Majkl* (Michal), *Chosé* (španělská výslovnost jména Josef), *Chorché* (španělská výslovnost jména Jiří), *Andrejko* (Andrej), atd. Stejně jako Hauser²³⁰ radíme sem i *Vildu* (Vilém), *Fílu* (Filip), *Lénu* (Lenka) a *Ivoše* (Ivo). Tato na první pohled hypokoristika se užívají v sociální skupině stejně často jako domácím prostředí.

Zajímavou přezdívkou je *Frlos*. Tento člen sice nepatří do úzké skupiny našich lezců, ale v době, kdy jsme sbírali většinu materiálu pro náš slovník, se často vyskytoval na stěně a lezci ze zkoumané skupiny jej zčásti považovali za svého člena. Tato přezdívka vznikla spojením jména František a příjmení Los, jde

²³⁰ HAUSER, P. *Přezdívky jako součást slangu*. s. 81.

tedy o kontaminaci motivovanou jak křestním jménem, tak příjmením.

Spojení obou typů vykazuje i přezdívka *MickyF*, užívaná většinou v písemném kontaktu. První část je jméno Michal, písmeno F značí příjmení Fischer.

3. Zděděné přezdívky

Hauserovo rozdělení přezdívek rozšíříme ještě o třetí typ, který vyplynul z tématu naší diplomové práce. Jsou to přezdívky, které se dědí z člena generace otců na generaci synů, resp. dcer. Takovouto přezdívkou je *Kuldovka*, která patří do mladší generace. Její přezdívka je ženská varianta od *Kulda*, jejího otce. Na další takovouto variantu jsme bohužel zatím nenarazili.

Na závěr této kapitoly uvedeme ještě několik dalších přezdívek, u kterých si nejsme jisti jejich zařazením. Je to *Píd'a*, *Pídis* (zřejmě od křestního jména Petr) a *Black Mamba*. Přezdívku *Píd'a* nalézáme též u Slavomíra Utěšeného²³¹, který ji řadí do skupiny deapelativních přezdívek, resp. do podskupiny realisticky popisných personálních charakteristik s podskupinou tělesné vlastnosti.

²³¹ UTĚŠENÝ, S.: K dnešním žakovským přezdívkám. In: *ZMK*, 21, 1980, s. 703.

5. 2. 3 Charakteristika slovní zásoby lezeckého slangu

Jak jsme uvedli v kapitole *Obecný výklad*, je slang (a argot) jeden z útvarů národního jazyka, který má svoji určitou slovní zásobu a který využívá mluvnické stavby obecné, resp. spisovné češtiny. Slovní zásoba slangů je i hlavním tématem většiny příruček a příspěvků o této nespisovné vrstvě češtiny. Ani naše práce není výjimkou, i my se zde zaměříme hlavně na slangovou slovní zásobu a její charakteristiku.

V této kapitole se zaměříme na tři nejnápadnější okruhy lezecké slovní zásoby, a to na názvy chytů, názvy lezeckého vybavení a na přejímky z cizích jazyků. O dalším okruhu lezecké slovní zásoby, o přezdívkách, pojednáváme v samostatné, stejnojmenné kapitole.

A) Názvy chytů

Názvy chytů, jak na umělé stěně, tak na skalách v přírodě, tvoří vedle názvů lezeckého vybavení největší část lezecké slovní zásoby. Samotné názvy chytů můžeme dále dělit do skupin podle výrobce, barvy, tvaru a stylu úchopu.

V následujícím prvním pododdíle (oddíl aa) se budeme věnovat chytům určeným výhradně pro umělé, resp. bouldrové stěny. Do dalších dvou pododdílů (oddíl ab a ac) zahrneme i názvy chytů

užívané na skalách v přírodě a ukážeme, jak se některé názvy liší u uživatelů obou sledovaných generací.

aa) Názvy chytů podle výrobce

Chyty pro umělé lezecké, resp. bouldrové stěny vyrábějí většinou samotní lezci, kteří jsou díky svým dřívějším úspěchům v lezení známi u nás i na Slovensku. Totéž platí i o slovenských výrobcích, kteří jsou známi u nás. Chyt, který by byl pojmenován po slovenském výrobcí, jsme ale nezaznamenali.

Na trhu s českými umělými chyty jsou nejznámější tyto značky – **AIX** (dříve **a.9**), **2d** a **K**.

AIX, resp. a.9, je značka výrobce Andreje Chrastiny, pocházejícího ze Slovenska, trvale žijícího v Praze. Toto logo jsou zašifrované iniciály výrobce, kdy **a**, resp. **A**, znamená **A**ndrej a **9**, resp. **IX** (v římských číslicích), je deváté místo písmena **CH** (**Ch**rastina) v abecedě. Obě značky znamenají to samé, jen **a.9** [a:devjet] je starší. Značka **AIX** [ajks] existuje od roku 2002, kdy byl změněn materiál chytů.

Většina pražských lezců druhé generace zná tohoto výrobce osobně, proto se vžilo též pojmenování chytů *andrejův* (chyt), *ádevítka* nebo *ajkso*. Pokud lezec výrobce osobně nezná, nazývá chyt nejčastěji *a9* [a:devjet], nebo *AIX* [aiks].

Chyty této značky jsou na našem trhu již od roku 1996, kdy začínaly se značkou a.9. V této době byla většina chytů vyráběna z epoxidového materiálu, od roku 2002 z polyesteru. I tato skutečnost se odrazila v upřesňujícím pojmenování chytů. Chyty vyrobené v letech 1996 až 2002 dostaly shrnující označení *starej a9*, resp. *starej aix*, protože jsou vyrobeny z epoxidu. Uživatelé ale přísně nepřirazují epoxidový chyt k logu a.9 a polyesterový chyt, který je vyráběn od roku 2002, ke značce AIX. Pro polyesterový chyt se často užívá označení *novej aix*. Pro tento typ chytu neexistuje označení *novej a9*, jako je tomu u epoxidového chytu.

Dalšími velmi často užívanými chyty jsou chyty od firmy 2d. Tato značka znamená dva (2) debilové, jak se sami nazvali výrobci těchto chytů.

Stejně jako u chytů značky a.9, resp. AIX, i zde zná většina lezců sledované skupiny výrobce osobně. Od jeho přezdívky (Rad'ous) jsou odvozeny dva názvy chytů, a to *rad'ous* nebo *rad'ousův* (chyt). Ostatní lezci nazývají tyto chyty většinou *2d* (chyt) [dvjede:]. Oproti značce a.9, resp. AIX, uživatelé nereflektují materiál, z něhož je chyt vyroben.

Poslední nejběžnější značkou umělých chytů na našich lezeckých stěnách jsou chyty s vyraženým písmenem K. Na základě

tohoto písmena se vžilo pojmenování *káčkovej* (chyt), *káčko*. Písmeno K je logo firmy Kameny. I takto někteří lezci chyty této firmy nazývají.

Podobně jako u chytů značky a.9, resp. AIX, a 2d i zde se někteří lezci znají s výrobcem (Pilkou) osobně. Mezi nimi se vžily názvy *starej pilka*, *novej pilka* a *pilkin*. Názvy chytů *starej* a *novej pilka* reflektují, stejně jako u firmy a.9, resp. AIX, materiál, z něhož jsou chyty vyrobeny.

ab) Názvy chytů podle tvaru

V tomto a následujícím pododdíle se budeme věnovat chytům jak na umělých stěnách, tak na skalách v přírodě.

Výrobci chytů se snaží své chyty většinou vytvarovat tak, aby napodobili chyty na skalách v přírodě. Nejtypičtějším tvarem je lišta^f o různé délce a hloubce úchopu. Takovýto chyt se nazývá *lišta*, *lajsna* (hlavně mezi staršími lezci). Lišta, kterou lze uchopit pouze na necelý poslední článek prstu, se (většinou na skalách) nazývá *nechták* nebo *mikro lišta*. Obě pojmenování používají aktivně obě sledované skupiny lezců.

Dalším oblíbeným tvarem chytu je *had* a *hádek*; liší se pouze velikostí. Na umělé stěně se těmito svisle umístěnými chytami simulují vertikální útvary přírodních skal. Na přírodních skalách, občas i na umělých stěnách se takovýto typ chytu nazývá *stisk* nebo

stiskáč. Oba poslední názvy chytů jsou odvozeny od úchopu rukou, tedy jsou to metonymická přenesení významu.

Protože starší generace lezců lezla ve věku mezi 20 až 40 lety pouze na skalách venku, obsahuje její slovní zásoba i názvy chytů, které dnešní, mladší generace téměř nezná. Mezi takovéto názvy patří např. *krajka, rejže, hroťák, kantna, kyzy, list, lístek, mulda, odštěp, okap, prasečák, přílep, rampouch, rysovka, sopl, širočina, škvíra, škrabka, šupina, oslí ucho* a *voština* (vše viz Slovníková část, kap. I.). Většina starších lezců stále leze a navštěvuje i některé umělé lezecké stěny. Proto nalezneme v jejich slovní zásobě společné názvy chytů s generací mladší.

Výrobci chytů se neinspirují jenom chyty na skalách. Proto nalezneme na umělých stěnách i chyty ve tvaru housenky (*housenka*), malé kachny (*kachnička*), vrtule (*vrtule, vrtulka*), lidského mozku (*mozek*), některých částí lidského těla (*čůro, koza, kozy, frnda*), některých písmen abecedy (*iksko, esíčko*) nebo chyty inspirované rostlinnou říší (*kávové zrno, banán*).

ac) Názvy chytů podle jejich úchopu

Chyty jak na skále, tak na umělé stěně se velmi často pojmenovávají i podle toho, jak je možné je uchopit. I zde se starší generace mírně odchyľuje od generace mladší.

Pokud lze chyt uchopit zespoda, je to *spod'ák* (mladší generace) nebo *spodar* (někteří členové starší generace). Chyt, který lze uchopit z boku, se nazývá *bočák* (mladší generace), někteří členové starší generace jej nazývají *bočar*. Bočák, který uchopíme pravou rukou na jeho levé straně, a naopak levou rukou na pravé straně chytu, nazýváme *backhand*, *bekhend*, resp. *bek*. Poslední možný úchop chytu je stisk. Na základě toho nazýváme takovýto chyt *stisk* nebo *stiskáč*. Jak píšeme v oddíle ab), nazývají lezci takovýto chyt i *had*, resp. *hádek*, pokud je ve svislé poloze. Všechna uvedená označení se užívají jak pro chyty na umělé, resp. bouldrové stěně, tak pro chyty na skalách.

Na skále se setkáme též s různými dírkami, do kterých je možno vložit jeden až tři prsty. Obě generace pojmenovávají tyto chyty *dirka*, *d'urka*, *jednoprda*, *jednodíra*, *dvouprstovka*, *dvoudíra*, *trojprda*, mladší generace nazývá díрку, do které je možné vložit pouze jeden prst, též *fakovka* podle toho, že se většinou ^{20.} prostředníčkem.

Další skupinou chytů podle stylu úchopu jsou různé spáry. Spára na skále může být různě široká a různě dlouhá. Podle toho rozeznává převážně starší generace lezců *spáru na klíč*, *spáru na pěst*, *spáru na žábu*, *svini šikmou* (vše viz Slovníková část, kap. I.). Obě generace pak spáru, která je široká jako šířka prstu, nazývají *prstová spára*.

Pro zajímavost uvedeme ještě několik názvů chytů, převážně z venkovního lezení, které užívá hlavně starší generace lezců. Je to např. *solivec*, *soliváč*, *smýkavec*, *smrták*, *slizoun*, *slizák*, *kyselá ryba*. Až na první dva příklady jsou všechny zbylé chyty oklouzané, resp. velmi hladké.

B) Názvy lezeckého vybavení

Názvy lezeckého vybavení obou generací se příliš neliší. Liší se ale samotný souhrnný název pro toto vybavení. Starší generace jej nazývá *cajky*, mladší *hardware*, obě pak shodně česky *matroš*.

U obou generací nalezneme sedací úvazek neboli *sedák*, lezecké lano neboli *špagát*, *špageta*, *špágo*, jistící pomůcku ve tvaru čísla osm neboli *osmu* a lezeckou obuv neboli *lezečky*, resp. *lezačky*, někdy i *lezajdy*.

Starší generace nazývala lezecké lano též *dužina*, *édl*, *édlvajska*, *konopák*, *licner* a první pravou lezeckou obuv *íbička*, nebo jednoduše *kecky*. V dnešní době je na trhu velké množství značek a typů lezecké obuvi. Podle výrobce rozeznáváme *sportivy*, *borealky* a *fajfky*, resp. *fajfteny*. Podle typu rozeznáváme *mjury*, *kobry*, *nazouvačky* a *šněrovačky*. Pro starší generaci jsou nejméně známé výrazy *kobry*, *fajfky*, *fajfteny*.

Odlišnosti jsou i v názvech pevných, resp. dočasných jistících bodů umístěných na skále. Starší generace používala *bong-bong*,

resp. *bongovou skobu, dřeváky, čoky, fichtle, jedničku, kovárnu, planžetu, stoper, téčko, titanku*. V dnešní době jsou nejběžnější tyto pevné, resp. dočasné jisticí body: *borhák, friend, hex, nejt, sky-hook, šroub, včko, vejvrtka, vklínělec*. Názvy těchto jisticích bodů používají aktivně obě lezecké generace. Jak je vidět, spolu se zaniklým denotátem zmizí z aktivního užívání i jeho pojmenování.

Bílý prášek, kterým si lezci poprašují dlaně, aby jim neklouzaly na chytech, nazývala starší generace *křída, mouka*, dnes se nejčastěji používají názvy *máčo, mágo* a *maglajz*.

V námi sledované výchozí skupině se začíná v poslední době prosazovat nový název pro jisticí pomůcku složenou ze dvou karabin nazývanou *expreska*. Obě generace tuto pomůcku znají jako *preso* nebo *expresku*. Relativně novým názvem je *hák*, který je znám pouze mladší generaci.

C) Přejímky z cizích jazyků

Jak jsme si mohli výše všimnout, nalezneme v lezecké slovní zásobě i přejímky z cizích jazyků. Dvěma hlavními cizími jazyky jsou němčina a angličtina. Podle původního jazyka, ze kterého bylo slovo do lezeckého slangu přejato, můžeme určit přibližné stáří přejímky. Pokud nese slovo známky německého jazyka, je starší než přejímka z anglického jazyka. Slova z němčiny přejímala generace starší a přejímky z angličtiny přejímá v dnešní době generace

mladší. Tato skutečnost je dána i dobou, ve které sportovní lezení (lezení na skalách) vzniklo (50. léta 20. století) a kdy se začalo se více rozvíjet (70. léta 20. století) a popularizovat (90. léta 20. století).

V té době existoval pouze zlomek vybavení, které známe dnes. Lezecká vybavení, se kterými se naši lezci setkali, jako např. jistící pomůcka *háemeska* nebo lana, se vyráběla ve Velké Británii a v německy mluvících zemích. Čeští lezci jezdili i do německých lezeckých oblastí, kde se dostávali do kontaktu s německy mluvícími lezci. Proto nalezneme ve slovní zásobě starší generace přejímky z němčiny jako *sajle* – lano, *lajsna* – lišta, *borhák* – pevný jistící bod zavrtaný do skály, *háemeska* – karabina se šroubovací pojistkou, *kocher* – vaříč, *pikl* – cepín, *dach* – vysoký převis, *rajbuňk*, resp. *rajbák*, resp. *rajbas* – téměř hladké místo na skále, *šstand* – místo pro jištění ve vícedélkové cestě. Některé tyto přejímky převzala mladší generace lezců, jako např. *borhák*, *háemeska*, *pikl*, *dach*, *rajbas*, *šstand*.

Naproti tomu jsou pro slovní zásobu mladší generace typické přejímky z angličtiny, protože většina nových typů vybavení přichází právě z anglicky mluvících zemí. Názorným příkladem je malá skládací matrace používaná při boulderingu nazývaná *crashpad*, pro kterou existuje i český ekvivalent *boulder matka*, což je univerbizovaná podoba spojení *karimatka na bouldrování*. Typ

lezení - *bouldering* je odvozen z anglického slova *boulder* – kámen. Cesta na větším kameni se nazývá *bouldr*. Náplast, kterou si lezec zafixuje šlachy na prstech a někdy i na loktech, se nazývá *tejpka*, resp. *tejpovačka*. Dočasná jisticí pomůcka vkládaná do spár je *friend*. Tento název je znám oběma generacím. Do vícedélkových skal se používá batoh s odnímatelnými popruhy neboli *haul-bag*. Starší generace takovýto batoh nazývá většinou *svině*, *mrcha*, *tahačák* nebo *mrtvola*.

Jak jsme uvedli výše, používá mladší generace pro veškeré lezecké vybavení shrnující název *hardware* (ang.), přičemž starší generace *cajky* (nj.). Společný název obou generací pro lezecké vybavení je též *matroš*. Pro lezeckou obuv značky 5.10 se vžil název *fajfteny* (ang.), od kterého je odvozen název *fajfky*. Oba názvy jsou známé spíše mladší generaci lezců.

Jako poslední příklad přejímek z němčiny, resp. z angličtiny, zmíníme různé způsoby výstupy na skalách s jištěním. Oběma generacím je znám způsob *AF* neboli *alles frei*, resp. *all free*, během něhož může lezec odpočívat přímo na skále. Od tohoto stylu lezení je odvozeno sloveso *afnout*, resp. *AFnout*. Název, resp. zkratka *AF*, je znám též většině respondentů starší generace. Pokud lezec vyleze cestu v kuse, aniž v ní před tím někoho vyděl lézt, resp. znal popis klíčových kroků, nazýváme tento styl výstupu *on sight* [onsajt], zapisováno též *on-sight*, resp. *onsajt*. Tento styl lezení má, stejně

jako lezení stylu *alles frei*, svou zkratku, a to *OS*, kterou ve své mluvě mladší lezci někdy používají (*dal jsem tu cestu na OS*). Stejně jako u prvního zmíněného stylu existuje v lezecké slovní zásobě sloveso odvozené od názvu stylu, a to *vyonsajtovat*. Třetím způsobem lezení, které je známo té části starší generace, je lezení na skalách s příslušníky mladší generace, je lezení na *flash* [fleš], psáno též *fleš*, při kterém má lezec k dispozici informace o cestě na skále, ve které ještě nejsou zacvakány expresky. Podobně jako od AF a OS je i od tohoto stylu odvozeno sloveso, a to *flashnout* [flešnout], psáno též *flešnout*.

Jak si můžeme všimnout, přejímky z angličtiny se začínají adaptovat i po grafické stránce českému pravopisu, o čemž svědčí nerozhodnost členů mladší generace, jak určité přejímky napsat. Tuto skutečnost máme potvrzenou i v našem dotazníku, který jsme předložili většině členů mladší generace. V jedné části dotazníku se měli respondenti vyjádřit, která z nabídnutých grafických podob je dle nich ta nejsprávnější. Výsledky zjištění u grafických podob uvádíme v přehledné tabulce. Dotazník zodpovědělo celkem 16 osob.

dát na on sajt	3
dát na on sight	8
dát na on-sight	4
dát na On Sight	2
dát na OS [o:es] (uvedl sám respondent)	1
dát na on šicht (uvedl sám respondent)	1

flash	13
fleš	3
flashnout	12
flešnout	4

niemand	4
nýmand	12

Z uvedených výsledků vyplývá, že u stylu lezení, při němž lezec leze cestu poprvé, převládá anglická varianta *dát na on sight* (8 respondentů), 4 respondenti se přiklonili k anglické variantě *dát na on-sight*, 3 respondenti k počestěné variantě *dát na on sajt*.

U stylu lezení na *flash* převládá stále anglická grafická podoba slova, totéž platí i pro odvozené sloveso *flashnout*. Jeden z respondentů se ale přiklání k počeštěné variantě slovesa, „proto nesouhlasí počet u anglických a počeštěných variant.“

*Me rozhodl os
ju*

U označení nováčka v lezení převažuje počeštěná varianta *nýmand* (12 respondentů), zřejmě i proto, že je toto označení v naší nespisovné slovní zásobě poměrně dlouho.

Kopie vyplněných dotazníků mladší generace viz *Přílohová část*, přílohy číslo patnáct až třicet.

6. Vyhodnocení dotazníků

V následující kapitole vyhodnotíme dotazníky, které byly zadány oběma generacím lezců. Nejprve se soustředíme na generaci mladší, tedy na 2. generaci, pak na generaci starší, tedy na 1. generaci.

6.1 Dotazník pro mladší generaci

Dotazník pro mladší generaci měl ověřovací charakter. Byl zadán 20 osobám sledované skupiny, z nichž 4 dotazník neodevzdal zpět. Z celkového počtu šestnácti respondentů bylo dvanáct mužů a čtyři ženy.

6.1.1 Závěry z první části dotazníku

Dotazník se skládal ze dvou částí, první část se zaměřovala na všeobecné informace, tj. věk, pohlaví, vzdělání, zaměstnání, místo původu, délka pobytu v Praze, jak dlouho se respondent lezení věnuje, jak často leze, zda leze pravidelně, kam nejvíce chodí v Praze lézt, zda lezl i v jiných městech než v Praze, zda má stálou skupinu přátel, se kterými chodí lézt, kolik členů tato skupina čítá, jaký je její věkový průměr, kolik je ve skupině mužů a žen, zda má

respondent nějakou přezdívku a z čeho vznikla a konečně kdo respondenta k lezení přivedl. Průměrný věk celé skupiny je 24 let. Osm respondentů má ukončené středoškolské vzdělání, osm vzdělání vysokoškolské. Třináct respondentů pochází z Prahy, zbylí tři se narodili mimo Prahu (Žatec, Příbram, Turnov), ale až na jednu respondentku žijí v hlavním městě od dvou, resp. tří let, zmíněná respondentka bydlí trvale v Praze 3 roky. Všichni respondenti jsou zaměstnaní, lezení se věnují v průměru deset let dvakrát až pětkrát týdně. Až na pět respondentů trénují všichni pravidelně. Mezi nejnavštěvovanější pražské umělé stěny patří (podle četnosti od nejnavštěvovanější po nejméně navštěvované) Boulder bar, Ruzyň, Lokal blok, Mamut, několik respondentů uvedlo skály v přírodě, a to Hlubočepy a skály v Prokopském údolí. Všichni respondenti lezou na umělých stěnách pouze v Praze, jeden respondent uvedl, že rok žil a lezl v Minneapolis v USA, a další respondent, že byl týden v Ostravě. I když ne všichni respondenti pravidelně trénují, mají svoji stálou skupinu přátel, se kterými chodí lézt. Počet členů těchto skupin se pohybuje mezi dvěma až dvaceti členy, většinou se jedná o muže. Průměrný věk stálých skupin přátel je 25 let. Deset respondentů tvrdí, že nemá přezdívku, kterou by používali v okruhu lezců, my jsme ale zjistili, že většina členů sledované skupiny přezdívku má (viz kap. 5. 2. 2 Přezdívky). Pět respondentů přivedl k lezení otec, dalších pět kamarádi, dvě

respondentky přítel, jednu respondentku spolužáci, jednoho respondenta bratr, dva respondenti se dostali k lezení sami, protože je zajímalo.

6. 1. 2 Závěry z druhé části dotazníku

Ve druhé části, kterou jsme rozdělili do dalších dvou pomyslných pododdílů, jsme žádali respondenty o uvedení co nejvíce názvů chytů a lezeckého vybavení (1. pododdíl) a v druhém pododdíle o vysvětlení některých pojmů, resp. slovních spojení. Na základě toho jsme pak doplnili a rozšířili shromážděný materiál, který jsme poprvé použili v roce 2004 v ročníkové práci na téma Lezecký slang.

V prvním pododdíle uváděli respondenti vesměs shodná označení chytů a vybavení, což jsme očekávali. V druhém pododdíle jsme již narazili na odchylky v chápání některých pojmů.

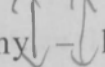
Na otázku „*Jak nazýváte nováčky v lezení?*“ jsme očekávali odpověď *niemandi*, psáno též *nýmandi*. Z celkem 16 respondentů uvedlo toto označení 7 lezců. Jeden lezec nazývá je *kokoty – kokotama*, *normální lidi – nováčkama*²³², jedna respondentka rozlišuje začátečníky v lezení podle jejich chování na stěně, a to nebezpečně se chovajícího lezec nazývá *niemandem*, lezce respektujícího bezpečnostní pravidla lezení *nováčkem*. Z dotazníku

²³² Přílohová část, dotazník mladší generace, příloha č. 28

vyplýnulo, že označení *niemand*, psáno též *nýmand*, *nýmoš* je respondenty chápáno spíše v neutrálním smyslu než v pejorativním. Jako další možnost označení uváděli respondenti označení *začátečník* nebo *nováček*. Jeden uživatel nazývá začátečníky v lezení *paka*, někteří lezci (3 respondenti) začátečníky v lezení nijak nenazývají.

Druhá otázka „*Co rozumíte pod spojením „To je sociál“*“ vykazovala téměř shodné odpovědi. Většinou se jedná o lezce, který nemá finance na nákup vlastního vybavení, využívá ostatní a leze v potrhaném oblečení. Jeden respondent uvedl, že se jedná o kamaráda. My jsme ale toto spojení zachytili i jako pochvalu pro lezce, který dolezl v bouldru dál než ostatní. Takovéto užití je ale velmi sporadické, o čemž vypovídají i odpovědi respondentů.

Třetí otázka byla rozdělena podle pohlaví respondentů. Mužů (12) jsme se ptali, jak nazývají hezké slečny. I zde uváděli respondenti několik označení, nejvíce manifestací, celkem 9, bylo *roštěnka*, třikrát bylo uvedeno *kočka* a *roští*. Mezi další příklady patří *kus* (2 manifestace) a *baba*, *bábovka*, *kost*, *gazela*, *buchta*, *kuna*, *holčička*, *lízátko*, *zrcátko*, *princezna* (vše uvedeno pouze jednou). U této otázky jsme očekávali nejvíce dva příklady označení hezké slečny, a to *roštěnka* a *roští*, což se nám i potvrdilo.

Pro ženy *lezkyně* zněla otázka podobně „*Jak nazýváte atraktivní muže?*“. Zde jsme nepředpokládali, že by respondentky

nějaké označení uvedly, protože ani my jsme žádné při sběru materiálu v terénu nezachytili. Pouze jedna respondentka uvedla *borec* a *gepoš*. Protože předpokládáme, že jsou to označení, která užívá pouze tato jedna lezkyně, nepovažujeme je za charakteristické pro celou sledovanou lezeckou skupinu, ale pro její idiolekt.

Další otázky se již týkaly samotného lezení. Na otázku „*Co je to koza?*“ uváděli někteří respondenti dvě možnosti. Buď je to vtočené koleno, nebo velký oblý chyt nazývaný *koza*. My jsme očekávali, že respondenti uvedou vždy obě vysvětlení pojmu. Obě možnosti uvedly ale pouze dvě respondentky. Celkem 8 respondentů uvedlo pouze chyt, šest respondentů vtočené koleno.

Následující otázka se zabývala zvládnutou technikou lezení. Respondenti měli vysvětlit, co je to *ladit* a *ladička*. Všichni shodně odpověděli, že se jedná o pomalé lezení s vyvažováním těla. Na základě toho usuzujeme, že jsou to všeobecně rozšířené pojmy pro technicky náročnější lezení.

Na otázku „*Co jsou to zbraně? (v lezecké mluvě)*“ odpovědělo devět respondentů, že se jedná o cepíny, jeden respondent uvedl, že je to lezecká obuv, jeden tento pojem neznal, dva lezci uvedli, že se jedná o veškerou výbavu pro lezení v ledu, což je chybné vysvětlení. Zbývá tři respondenti, z nichž si jeden respondent není jistý, zda se i lezecká obuv nazývá zbraně, chápou pod zbraněmi jak cepíny, tak lezeckou obuv. Touto otázkou jsme si chtěli ověřit, zda

pod pojmem *zbraně* rozumí lezci i lezeckou obuv. Jak je ale vidět, primárně většina lezců rozumí pod tímto pojmem cepín.

Další otázka se týkala stylu lezení na laně *AF* neboli *alles frei*. Pokud lezec cestu *AFnul*, psáno též *afnul*, vylezl ji s odsedy u pevných jisticích bodů. Takto odpovědělo 14 lezců, jeden tento styl neznal, další respondentka si nebyla jistá, zda ho dobře zná. Zde jsme si chtěli ověřit, zda uživatelé aktivně znají sloveso odvozené od zkratky *AF*, což se nám potvrdilo.

Následující otázkou jsme chtěli zjistit, zda respondenti znají pod spojením *šicí stroj* i něco jiného než skutečný šicí stroj. Pouze jeden respondent neuvedl, že se takto označuje třes v noze. Místo toho uvedl, že se jedná o skutečný šicí stroj.

Pojmy v dalších dvou otázkách spolu úzce souvisí. Zajímalo nás, zda všichni lezci vědí, který boulder je *morfo*, v další otázce jsme se ptali „*Co, nebo kdo je to skutr?*“. Pět respondentů, z toho jedna žena, charakterizovalo boulder, který je *morfo*, jako obtížný boulder, dalších šest respondentů uvedlo, že se jedná o boulder, který je obtížný pro menší lezce. Jedna respondentka vysvětluje *morfo* boulder jako velmi obtížný boulder, nebo jako boulder, který nelze vylézt. Čtyři respondenti, z toho dvě ženy, takovýto boulder neznali. Na základě výsledků této otázky usuzujeme, že ty respondentky, které tento druh bouldru znaly, lezou častěji s mužskou částí mladší generace lezců, která pojem *morfo* boulder

aktivně používá. Opak platí pro dva respondenty a dvě respondentky, kteří *morfo* boulder neznali. Zároveň zde můžeme pozorovat určitý významový posun. *Morfo* boulder byl nejprve obtížný pouze pro menší lezce, jak uvedlo pět respondentů, dalších šest zná tento boulder jako všeobecně obtížný boulder bez specifikace velikosti lezce. U jedné respondentky vidíme, že lze *morfo* boulder vysvětlovat dvěma významy.

S *morfo* bouldrem je spojen *skutr* neboli skurvený trpaslík (ve skupině psáno *skurvený*), což je člověk malého vzrůstu. Jak jsme očekávali, označení *skutr* znalo již méně respondentů (pouze 6), protože není tak běžně užíváno. Sedm lezců toto označení neznalo vůbec, tři uvedli špatná vysvětlení (jeden lezec uvedl, že se jedná o malou motorku, další, že je to špatně napsané jméno zpěváka Scootra, třetí respondent uvedl, že se jedná jak o malou motorku, tak o zpěváka). Je zajímavé, že mezi respondenty, kteří toto označení neznali, patří i respondentka, která ale znala význam *morfo* bouldru. Z toho usuzujeme, že v době, kdy tato obě označení (*morfo* boulder, *skutr*) vznikla, nebyla v kontaktu s lezci, kteří vysvětlují *morfo* boulder jako boulder obtížný pro menšího lezce, tedy pro *skutra*, a tedy že se k ní označení pro takovýto druh bouldru dostalo až v pozdější době, kdy prodělalo výše zmíněný významový posun bez specifikace výšky lezce. Podobný případ je u tří lezců, kteří znali význam *morfo* bouldru (dva jej znali jako těžký

bouldr, jeden jako obtížný bouldr pro menšího lezce), resp. uváděli chybná vysvětlení *skutra*. U jednoho z těchto tří respondentů jsme ani neočekávali chybné vysvětlení výrazu *skutr*, protože v době vzniku obou označení pravidelně navštěvoval bouldrovou stěnu Boulder bar a pravidelně lezl s tvůrcem obou slov.

V poslední otázce jsme se ptali na rozdíl mezi lezečky a lezačky. U některých respondentů jsme již věděli, jakou odpověď uvedou, protože se k tomuto problému vícekrát vyjadřovali. Tito lezci obhajovali podobu slova lezečky, protože je (dle nich) odvozeno od slovesa *lézt*, a ne od slovesa *lezat*, což by odpovídalo podobě slova lezačky. Takovéto vysvětlení uvedlo sedm lezců, šest lezců nevidělo žádný rozdíl, dva lezci se přikláněli k variantě s A, protože se to prý lépe vyslovuje, jeden lezec chápe variantu s A jako modernější. Touto naší poslední otázkou jsme chtěli zjistit distribuci obou variant ve sledované skupině. Obě varianty jsme totiž zachytili nejenom u lezců z Boulder Baru, ale i u jiných lezců na jiných stěnách, a proto nás zajímal stav ve sledované skupině. Nutno dodat, že se někdy v mluvě u jednoho lezce vyskytují obě varianty, jak varianta s E, tak varianta s A.

Na konci dotazníku jsme žádali lezce, aby zaškrtnli (dle nich) správnou grafickou podobu. O výsledcích této části dotazníku

pojednááme v kap. 5. 2. 3 *Charakteristika slovní zásoby lezeckého slangu.*

Pro rekapitulaci odpovědí všech respondentů na jednotlivé otázky uvádíme tabulku, ve které je v levém sloupci přezdívka, resp. křestní jméno respondenta a v horním řádku znění otázky z druhé části, druhého pododdílu. Kopie vyplněných dotazníků mladší generace jsou přiloženy v *Přílohové části* na s. 342 – 393.

	Jak nazýváte nováčky v lezení?	Co rozumíte pod spojením "To je sociál".	Jak nazýváte hezké slečny/at raktivní muže?	Co je to "koza" (v lezecké mluvě)	Vysvětlete te pojem "ladit", "laditka".	Co jsou to "zbraně" (v lezecké mluvě)	Co znamená AFnout?	Co se Vám vybaví pod spojením "šicí stroj"?	Vysvětlete te "morfo" boulder.	Co, nebo kdo je to "skutr"?	Čím se die Vás říší pojily "lezečky" a "lezačky".
Píďa	nýmoš	nemá moc peněz (ve smyslu soc. případ)	rošičky	typ chytu	lezecký problém technické typu	cepiny, mačky	vylézt s odsedáma, ale čistě (bez technických pomůcek)	když se ti začne klepat noha	nestejný pro různé typy postav	malá motorka	to samý, ale v druhým případě je to blbě česky
Sauli	nevím, asi začátek-ník	má málo peněz	rošičky	vykrouce ná noha	cesta, kde není radno moc rychle hejhat tělem a vyžaduje trochu vyvažování	cepín	odsedět	klepající se noha	dlouhý krok, téměř nedošitelný	skurvenej trpaslík	první je modernější
Majkl	paka	to co ty	rošiči	noha do pravého vinglu na druhou stranu	technické vejmrđ	lezečky	dostat se nahoru	to se mi klepe pravá noha a levá ruka	čím delší, tím větší výhoda ho dát	skurvenej trpaslík	lezačky používají sociálové
Má a	nijak	socka-nemá výbavu, pjučuje si	holčička, kuna, kus	tupější holčičina; chyt	polehouch ku, v klidu piflizt	výbava k lezení, např. v ledu (kladiva, cepiny, šrouby)	odjištění kjištění	křeč nohy, pokud není zatížená	?	?	obojie sou boty, některým vykladacům vadí lezačky-prej se nleza, ale leze

	Jak nazýváte nováčky v lezení?	Co rozumíte pod spojením „To je sociál“.	Jak nazýváte hezké slečny/at raktivní muže?	Co je to „koza“ (v lezecké mluvě)	Vysvětlte pojem „ladit“, „aditka“.	Co jsou to „zbraně“ (v lezecké mluvě)	Co znamená Afnout?	Co se Vám vybaví pod spojením „šící stroji“?	Vysvětlte te „morfo“ boulder.	Co, nebo kdo je to „skutř“?	Čin se dle Vás liší „lezečky“ a „lezačky“?
Chosé	nijak, občas nýmoš	beznadějnej případ, závislejš na nějaké podpoře (jakékoli)	roštěnký, pašitky, přcátko, lizátko, kočička, rošti, princezna	to netušim (zbytek viz příloha viz část, dotazníky mladší generace, příloha č. 19	plívat, piplat, poštekovat se v bouldru ... poladit nohy	... lezečky, ... cepíny a železa	all free (vše lezeno volně) po pádu může lezec pokračovat dál posledního jištění	Šící stroji	fakt hustej boulder, kurevsky těžkej, až nesmysl	loňská cena v ČP v boulderingu (pozn. skůtr), taky by skureněj trpaslík	jednou je to s E a u druhého s A – pro mě se to liší jen v písmenkách
Wilda	podle toho jak se chovaj, niemandi, začátečníci	no to nevím	oblý, velký chyt tvaru prsa	technicky s tím pohrát	různé – lezečky, cepíny	vylézt s odse-dem (y)	vibrace nohou, těla vysoko nad kruhem	dlouhý skok nebo nátah	?	?	lezačky jsou pro dementy
Léňa	nováček	sociálně slabý jedinec	„vykazit obrátit nohy	soustředit se na kroky, vychytat je	myslím, že vybava, jako cepin, mačky, možná i karabiny	odkrojovat cestu	rozklepaná noha	?	?	?	používám lezečky, je to od slova lezení, lezačky je zkromolený termín
Tereza	niemand ale pouze, když se nezdopovídá, pokud se tak nechová, tak nijak	nemá dost peněz na nové vybavení, hl. oblečení a lezačky	nijak zvlášť druh chytů	ladit – vymyslet důležité malčkosti, ... nevím, ale asi cesta, kt. se nedá bez ladění vylézt	nikdy jsem neslyšela	?	klepání svalů v nohách	?	?	?	Nitím. Lezečky jsou ofic. spis. název, lezačky slangový, sepe se vyslovuje ...

	Jak nazýváte nováčky v lezení?	Co rozumíte pod spojením „To je sociál“.	Jak nazýváte hezké slečny/at raktivní muže?	Co je to „koza“ (v lezecké mluvě)	Vysvětlete te pojem „ladit, ladička“.	Co jsou to „zbraně“? (v lezecké mluvě)	Co znamená AFnout?	Co se Vám vybaví pod spojením „šticí stroj“?	Vysvětlete te „morfo“ boulder.	Co, nebo kdo je to „skur“?	Čím se dle Vás liší „lezačky“ a „lezačky“.
Černoch	niemand	ten, co většinou nic nemá, nebo má staré věci	kočička, roštěnka, buchta	oblý chyt připomínající ženské poprsí různé velikosti, teda jedno	technické lezení	cepiny	lézt volně, sedim u jištění	drnění nohy	těžký boulder	?	lezačky jsou správně gramaticky
Ajka	ten nověj	člověk v nějakým až moc jetým a špinavým ohozu	borec, gpeoš	chyt nebo postoj nohou ...	technické kroky v cestě	cepiny, mačky	nevím jestli cesta vylezené s odedem nebo s hornim	křeč v končeti ně	kruté těžký	?	lezačky je dle kořene slova asi dobře, ale lezačky jsou supr
Kuldovk a	nýmandi	nepoužívám, nevím	nijak	při lezení - noha je kolennem dovnitř, nebo oblý chyt	musí se dobře stát nohama. většinou v kolnym, na pisku „laditš nohama“	cepiny	přesedět cestu, ale dolézt až do konce	klepe se ti noha	nejde vylézt, je hodně těžkej	člověk menšího vzrůstu, zkurvene j trpaslík	nijak, jedno z toho je správně
Jirous	nýmandi	prostě sočka, tepláky s gumami dole, tlustý ponožky v lezečkach	roštěnky, kosti, gazelky	oblina nebo prso	technický lezení v komým nebo v rajbase	pikle, čarlety, predátot, grively	sedět v cestě při přelezu na prvnim konci lana	pořádná klepečka v noze	ten, kde má člověk menšího vzrůstu problémy ...	skurvene j trpaslík	lezačky jsou pro lazce co lazou na skalách ...

	Jak nazýváte nováčky v lezení?	Co rozumíte pod spojením „To je sociál“.	Jak nazýváte hezké slečny/at raktivní muže?	Co je to „koza“ (v lezecké mluvě)	Vysvětle te pojem „ladit, ladička“.	Co jsou to „zbraně“? (v lezecké mluvě)	Co znamená AFnout?	Co se Vám vybaví pod spojením „šicj stroj“?	Vysvětle te „morfo“ boulder.	Co, nebo kdo je to „skutr“?	Čím se ale Vás liší pojmy „lezečky“ a „lezačky“.
Kuba	začátečníci	to jsem nikdy neslyšel	bábovka, roštěnka	kráva	cesta, kde hodně záleží na dobré technice lezení	cepiny	odkrokovat	třes v noze	uvedená obtížnost je pro vyšší lidi	?	lezečky – spisovně, lezačky – používat vám
Zrzek	kokoty – kokotama, normální lidi – nováčka-ma	kamarád	roštěnky	chyt ve tvaru kozy	prostě se to musí poladit ... na cvičit, resp. technický bouldery či kroky	cepiny	vylézt stylem AF, ve smyslu RP, akorát odkrokovat	klepatůrka nohy (hou)	hustej	dopravní prostědek, muzikant	nijak
Wolfik	nijak (lezci)	někdo v ourháních a špinavých hadrech	to je baba, to je kus, ta je pěkná	viz Příloha 29	nacvičovat cestu, nebo „ladit“ kroky v tech. cestě	??boby??, nebo možná cepiny	vylézt s odsedem	křeč v noze při lezení	těžký	špatně napsané slovo scooter	chybou v písmenu (v lezečkách se nelaze)
Chrdlič	nováčky	ten co vypadá jako houmles	roštěnky, kočky	zalomený koleno	pomalý opatrný lezení s maximálním soustředěním	cepiny	vylézt s odsedama	klepající se nohy, popř. celej člověk	?	zkurvenej trpaslík	že by A a E

6. 2 Dotazník pro starší generaci

Dotazník pro starší generaci byl zadán deseti lezcům, osm jich dotazník vrátilo vyplněný. Respondenti byli pouze mužského pohlaví, což odpovídá skutečnosti, že v době, kdy oni sami začínali lézt, byl tento sport považovaný za příliš nebezpečný a psychicky náročný, a proto se mu věnovali převážně muži.

6. 2. 1 Závěry z první části dotazníku

Stejně jako u mladší generace sestával dotazník pro starší generaci ze dvou částí. První část byla zaměřena na obecné údaje (věk, pohlaví, bydliště, jak dlouho lezec leze atd.). Oproti dotazníku pro druhou generaci byla do tohoto zahrnuta i otázka, zda respondent chodí lézt se svým synem, resp. dcerou. Touto otázkou jsme si chtěli potvrdit naši domněnku o souvýskytu některých lexikálních jednotek u otců a synů, resp. dcer. Členové starší generace většinou své děti k lezení přivedli, v poslední době se lezení věnuje každý samostatně, tři lezci uvedli, že někdy chodí lézt i se svými dcerami.

Průměrný věk členů starší generace lezců je 50 let, pět má vysokoškolské vzdělání, tři středoškolské, všichni jsou zaměstnaní. Čtyři respondenti pocházejí z Prahy, jeden z Příbrami, kde i čtyři

roky lezl, než přišel do Prahy, jeden respondent je ze severních Čech, zde lezl deset let v Liberci, čtyři roky v Jičíně a Lomnici, zbylí dva respondenti jsou z Opavy a ze střední Moravy. Mimopražští respondenti až na jednoho žijí v Praze více než třicet let. Lezení se věnují v průměru dvacet pět let, pokud pravidelně trénují, lezou dvakrát až čtyřikrát týdně, pokud se lezení věnují sporadicky, jezdí na skály jednou měsíčně. Nejvíce navštěvují starší respondenti umělou lezeckou stěnu Ruzyň, Mamut centrum v Holešovicích, umělou venkovní stěnu Gutoffka ve Strašnicích, dále Lokal blok, lezeckou stěnu Palmovka, Boulder bar, několik respondentů uvedlo i skalní oblasti v Hlubočepých, v Dolní Šárce, na Srbsku, Rovišti a skalní stěnu Mařena. Pět respondentů nikdy na žádné jiné umělé stěně mimo Prahu nebylo, jeden respondent žil jeden rok v Českém Krumlově. Až na jednoho respondenta mají všichni stálou skupinu přátel, se kterými chodí lézt. Tyto skupiny čítají od tří do patnácti členů, průměrný věk je cca čtyřicet let. Přesně polovina členů starší generace lezců má přezdívku, kterou používá v okruhu lezců. Tři respondenti se dostali k lezení sami, zbytek přivedli přátelé. Pouze tři respondenti občas lezou na skalách, resp. na umělých stěnách, se svým synem, resp. dcerou.

6. 2. 2 Závěry z druhé části dotazníku

Druhou část dotazníku jsme rozdělili na další dva pomyslné pododdíly. V prvním pododdíle jsme se ptali na lezecké vybavení, které si lezci berou s sebou na skály. Touto otázkou jsme chtěli zjistit rozdílná a společná pojmenování jednotlivých částí lezecké výbavy, která bychom srovnali s odpověďmi mladší generaci.

Společné názvy obou generací se týkají nejpoužívanějšího lezeckého vybavení, a to *sedáku, skob, osmy, karáble, expresek, maglajzu, špága, friendů, lezeček*. Oproti mladší generaci jsme zaznamenali různá pojmenování vaříče (*hush, plyňák, kocher*), spacího pytle (*pytlík, krysa, pepa*), karimatky (*károška, karimáma*).

V druhé otázce jsme se ptali na co nejvíce pojmenování chytů na skále v přírodě a na umělé stěně. U starší generace jsme zaznamenali i některé chyty, resp. skalní útvary, které mladší generace již nezná, např. *rejže, krajka, list, lístek, voština, kyselá ryba*, resp. *rybka, žabovačka, šupina*. U těch lezců, kteří pravidelně lezou i na umělých stěnách, jsme zaznamenali názvy chytů, které aktivně používá i mladší generace, např. *had, mlha, rakev, ponorka, pusinka, vruťák, bočák, spod'ák, díra, dvojprda, madlo, stiskáč*, resp. *stisk*. Z toho vyplývá, že starší generace pojmenovává některé chyty stejně jako mladší generace, resp. přebírá jejich pojmenování od generace synů a dcer.

V další otázce jsme si chtěli ověřit, zda starší lezci znají některé lexikální jednotky typické pro mladší generaci. Do výčtu různých názvů chytů, lezecké obuvi, lezeckého vybavení apod. jsme zahrnuli i lexikální jednotky, o kterých jsme věděli, že jsou typické pro jejich generaci. V tabulce uvádíme, kolik respondentů slova znala (znala jejich význam) a kolik ne. U některých příkladů ve sloupci neznám uvádíme dvě čísla (počet respondentů), z nichž je jedno doplněno vysvětlivkou v závorce. Pokud uvedli alespoň dva lezci shodné vysvětlení, a to takové, které jsme my neznali, považovali jsme je za další možný význam daného slova.

	znám	neznám	nepoužívám, ale znám
ladička	4	4	0
šicí stroj	8	0	0
dřeváky (ve významu dřevěné skoby)	2	4 2 (tvrdá lezecká obuv)	0
fichtle	7	1	0
roštěnka	4	4	0
překližka	8	0	0
fajfky	0	8	0
sokolík	8	0	0
niemand	6	2	0
vykozit	7	1	0
morálová cesta	7	1	0
AFnout	7	1	0
bejčit	8	0	0
rudlovačka (ve významu silová cesta po velkých chytech)	6	2 (těžká cesta)	0

kampus (ve významu s několika lišt) stěny řadami	5	2 (tábořiště, stand na skále) 1 nezná	0
zbraně	8	0	0
statika (ve významu pomalý pohyb)	8	0	0
svině	7	1	0
kosatka	1	7	0
žvejkačky	1	7	0
flashnout	7	0	1
Adr	8	0	0
ádevítka	2	6	0
lapis	2	6	0
piškot	3	5	0
maggi	8	0	0
craspad	1	7	0
mlha	2	6	0
kónus	3	5	0
dvojprda	5	3	0
fakovka	3	5	0
BéBéčko	7	1	0

Počet respondentů znajících význam uvedených lexikálních jednotek, tučně vytištěné jednotky jsou typické pro mladší generaci

Jak vyplývá z tabulky, slova *ladička* a *roštěnka* jsou známa polovině respondentů, většinou těm, kteří se setkávají na umělé stěně s mladší generací, *ádevítka*, *lapis*, *piškot*, *crashpad*, *mlha*, *kónus*, *fakovka* znají tři lezci, kteří chodí na umělé stěny pravidelně a jsou s mladší generací v úzkém kontaktu. Šikmá stěna s několika řadami lišt neboli *kampus* je známa většině starších respondentů, dva lezci uvedli význam kemp, resp. tábořiště nebo stand na skále, jeden lezec toto slovo neznal. I zde platí, že pokud respondent chodí na umělou bouldrovou stěnu, zná toto slovo. U lexikálních jednotek *dřeváky*, *žvejkačky*, *kosatka* jsme se domnívali, že jsou typické pro

starší generaci. Dotazník nám tuto domněnku ale vyvrátil, protože jejich význam znal jeden, resp. dva respondenti.

V druhém pododdíle jsme žádali respondenty, aby nám vyličili nějaký zážitek z lezení tak, jak by jej vyprávěli svému známému, který též leze. Zde jsme očekávali výskyt dalších slangismů, které jsme doposud nezaznamenali. Příběh napsali pouze čtyři respondenti. Výskyt dosud nezaznamenaných slangismů jsme zaznamenali pouze v jednom příběhu. Vysvětlujeme si to tím, že zbylí tři respondenti byli příliš ovlivněni písemnou formou projevu, resp. že mají s písemným projevem spojen spisovný projev.

V předposlední otázce jsme chtěli zjistit, zda si lezci starší generace uvědomují, že používají některé slangismy typické pro mladší generaci. Předpokládali jsme to hlavně u těch, kteří přivedli své děti ke sportovnímu lezení. Celkem sedm lezců uvedlo, že žádné typické pojmy pro mladší generaci nepoužívají, pouze jeden uvedl slovo *hustý*. Do slovníku jsme ho ale nezařadili, protože se domníváme, že je to typické slovo pro mluvu mládeže, a ne pro slang lezců.

Poslední otázkou jsme chtěli zjistit další slangismy, které používají starší respondenti. Tři lezci uvedli několik příkladů, na něž jsme se pak zeptali i ostatních lezců, a pokud je znali, uvedli jsme je ve slovníkové části této práce.

Na dotazníku pro starší generaci jsme si ověřili, že respondenti byli ovlivněni dichotomií spisovnost (pro psaný projev) – nespisovnost (pro ústní neformální projev), resp. v psaném projevu až na jednoho respondenta, který věrohodně převedl mluvený projev do psané podoby, eliminovali např. veškeré nespisovné koncovky adjektiv, nespisovné tvary slovesa být a většinu slangismů, které jsme zde očekávali. Určité omezení písemnou formou pocíťovali i někteří respondenti, kteří byli ve svém celkovém projevu velmi struční. Proto doporučujeme zachycovat slangové projevy spíše na diktafon během rozhovoru o dané zájmové činnosti a písemný dotazník použít pouze pro ověření některých slangismů, jak jsme to učinili u mladší generace.

IV. SLOVNÍKOVÁ ČÁST

1. Charakteristika slovníku

Ve slovníkové části předkládáme 535 slangových pojmenování používaných v relativně malé sociální skupině pražských lezců, konkrétně lezců z Boulder baru v Praze v ulici V Jámě. Do slovníku jsou zahrnuta nejenom slova, ale i slovní spojení a frazémy.

Mezi hesly nalezne čtenář slovník mluvy dvou podskupin vymezených věkově vůči sobě – skupiny nynějších lezců, tedy hlavní zdrojové skupiny, a skupiny jejich otců. U každého hesla je poznámka, o kterou generaci se jedná. Většina slangismů se objevuje u obou skupin. Mezi nimi jsou především pojmenování chytů, jako např. *bočák*, *hodiny*, *sokolík*, *madlo* apod.

Pokud je nám známo, slovník lezců zatím nikdo odborně a podrobně nezpracoval. V zájmové literatuře o lezení a na internetu²³³ se minislovníky slangu lezců vyskytují, nejde ale o odborně zpracované slovníky dle základních lexikografických

²³³ <http://aka.wz.cz/slovník.php> (česko-anglický slovník)

<http://ssar.unas.cz/?sec=slovníček> (česko-anglický slovník)

<http://www.alpv.net/clankv/cl011227.php> (francouzsko-německo-italsko-anglicko-český slovník)

<http://metodika.sakal.stredozem.cz/zaklpojem.html> (česko-český slovník)

www.mujweb.cz/sport/Jakub_Turek/ostat/slovník.htm (česko-český slovník)

www.lkp.cz (česko-český slovník)

pravidel. Tyto slovníky totiž slouží k porozumění textu knihy, a ne pro lingvistické studie.

Musíme upozornit, že v tomto slovníku zachycujeme mluvu jedné z mnoha skupin lezců po celé republice. Je zcela jisté, že jiná skupina lezců používá odlišné výrazy. Nemusí se ani jednat o skupiny z jiné části republiky, může to být i stálá skupina z jiné boulder stěny v Praze. Dokonce i v rámci Boulder baru se vyskytují různé skupiny s různými slovníky. Je též možné, že někdo používá určité označení pro zcela jinou věc, než jak je uvedena v našem slovníku.

1. 1 Struktura slovníku

Slovník je uspořádán dle tematického členění, a to do sedmi tematických okruhů (*I. Pojmenování chytů, II. Pojmenování vybavení, III. Pojmenování lezeckých oblastí, profilů skal, resp. stěn, IV. Styly lezení, V. Lezci a lidé kolem Boulder baru, VI. Lezecké trasy a pojmy s tím spojené, VII. Různé*). Toto členění jsme zvolili kvůli přehlednosti a lepší strukturaci práce. Počítáme zde i s případným laickým čtenářem, který potřebuje zjistit význam určitého slova a netuší, do kterého tematického okruhu hledané slovo patří. Vypracovali jsme proto i abecední rejstřík na konci

práce, ve kterém jednotlivá čísla za slovy odkazují na příslušnou stránku, resp. stránky s přesným vysvětlením.

Pokud je heslem víceslovné pojmenování, je řazeno dle prvního autosémantika.

1. 2 Struktura hesla

Každý heslový odstavec je uvozen lemmatem psaným tučným písmem.

Jednotlivá lemmata jsou uváděna ve své reprezentativní podobě, pokud je možná, tj. substantivum v nominativu singuláru, verbum v infinitivu, adjektivum v nominativu maskulina. U některých substantiv existuje pouze plurálová forma, např. *íbička*, *sportivy*, *fajfteny*.

U substantiv je za čárkou uvedena koncovka genitivu a následně tvar plurálu. Pokud byl zachycen pouze plurálový tvar, uvádíme ho jako lemma. Za plurálovým následuje označení pro rod (f. = femininum, m. = maskulinum, n. = neutrum). Některá substantiva se používají převážně v plurálu, i když singulárový tvar je též možný (nebývá ovšem běžně užíván). Tento fakt označujeme zkratkou **pl.** za informaci o rodové příslušnosti substantiva.

kobry, -er, f., pl.

nazouvací lezecká obuv italské firmy La Sportiva

Pozn: název odvozen od firemního názvu obuvi

Cobra

2. generace

Stejná struktura hesla je u substantiv používaných výhradně v singuláru, pro ty používáme značku **sg**.

lepička, -ky, f., sg.

guma na spodní části lezecké obuvi

Pozn: dříve se používala guma mechovka

1. generace

Pro pluralia tantum je použita zkratka **pomn.** za informací o rodu substantiva.

hodiny, -n, f., pomn.

vyvětraná (většinou pískovcová) skála ve tvaru

sloupku

1. + 2. generace

Některá substantiva jsou nesklonná, což je ve slovníku označeno zkratkou **neskl.** následující za informací o rodu.

gri-gri, n., neskl., sg.

samosvorná jistící pomůcka, kterou má jistič připevněnou k **sedáku**

1. + 2. generace

V případě, že se jedná o slovo s nejasnou výslovností, uvádíme výslovnost v hranatých závorkách za informací o rodu, resp. o čísle a pomnožnosti lemmatu spolu s informací o jazyku, ze kterého bylo slovo přežato.

friend, -y, friendů, m., [frend], ang.

jistící pomůcka do **spáry** využívající dvou **excentrů**

1. + 2. generace

Ve slovníku zaznamenáváme i víceslovné výrazy (spojení substantiva a adjektiva, popř. verba a substantiva, která se vyskytují jednak v ustálených kolokacích, jednak mají tyto kolokace význam jako celek), protože jde o frazémy (alespoň jedna

složka výrazu má přenesený význam), ve slovníku jsou označeny zkratkou **fraz.** = frazém na samostatném řádku.

spára na klíč, -y, spáry, f.

fraz.

větší **spára** na skále, která se leze pomocí zaklíněného ramene a kolene

1. generace

Spojení dvou substantiv je řazeno dle dominujícího substantiva, spojení substantiva a verba nalezneme u lemmatu verba. Předložka nemá na abecední řazení vliv, i když stojí před substantivem.

lízt ruka noha, + 4. pád

fraz.

lézt **bouldr**, resp. **cestu** na umělé lezecké stěně, při čemž se držený chyt stane následně stupem pro nohu, lezec při tomto stylu lezení nesmí použít jiné stupy než ty, které před tím držel

„Ukaž mi ňákej lehkej bouldr. Leze se to ruka noha? Jo, ale můžeš i vruty.“

2. generace

Verba jsou uváděna v infinitivním tvaru, případně uvádíme nejběžnější tvar, ve kterém se užívají.

dobrat, + 4. pád

zahuout
přitažení lana při lezení, když si chce lezec během výstupu odpočinout

„*Dober!! Dober mě!!*“

1. a 2. generace

Za lemmatem verb následuje po čárce informace o jejich rekci. Podobně jako u substantiv je i u víceslovných spojení obsahujících verbum jako řídicí člen frazému uvedena na samostatném řádku zkratka **fraz.**, u cizojazyčných (adaptovaných) sloves je za informací o rekci uvedena výslovnost a jazyk, ze kterého je sloveso přejato.

zamknout lištu

fraz.

uchopit **lištu** tak, že je palec přeložen přes prolomené prsty, a tím jim dodává ještě větší sílu

1. + 2. generace

Adjektiva uvádíme v pozitivu maskulina. Na základě Sukových²³⁴ doporučení o zpracování slangismů ponecháváme nespisovné koncovky.

volezanej (chyt)

chyt na skále, resp. na umělé stěně, který klouže,

též **voklouzanej**

1. + 2. generace

Velmi často nestojí adjektiva samostatně, ale ve spojení se substantivem. Zde je pak na prvním místě substantivum, dle něhož je i spojení abecedně řazeno, po něm následuje dané adjektivum.

ucho sloní, -a, uši, n.

fraz.

velký umělý chyt připomínající svým tvarem ucho

menší slona, též někdy jen **ucho**

2. generace

K některým heslům existují synonyma, která jsou uvedena na konci výkladu významu za slovem též a jsou vytištěna tučně. Ve slovníku figurují též jako samostatná hesla. Výrazy vykládané ve

²³⁴ MALIŠ, O., MACHOVÁ, S., SUK, J. *Současný český jazyk*. Praha : Karolinum, 1997, s. 80

slovníku se mohou vyskytovat i v rámci výkladové části hesla, kde jsou rovněž vytištěna tučně.

vyvádět cestu

fraz.

lézt **cestu** na skalách, resp. na umělé stěně na prvním konci lana, též **lízt na prvním**

1. + 2. generace

U některých hesel následuje na předposledním řádku heslového odstavce příklad, který byl v praxi zaznamenán, popř. je příkladový text vytvořen uměle, ale snaží se reprezentovat běžné užití. Exemplifikace je tištěna kurzívou.

Na posledním, samostatném řádku, po exemplifikační části, uvádíme informaci o užití výrazu u obou zkoumaných generací. *1. generace* značí generaci starší, *2. generace* generaci mladší. Pokud se dané slovo vyskytuje u obou generací, je tato skutečnost označena jako *1. + 2. generace*. U některých lemmat je číslo udávající generaci v závorce, což značí fakt, že ne všichni členové naší sledované skupiny pojem znají, resp. že pojem aktivně užívá jen část respondentů.

vyvádět cestu

fraz.

lézt **cestu** na skalách, resp. na umělé stěně na prvním konci lana, též **lízť na prvním**

1. + 2. generace

Před samotnou exemplifikací odkazujeme čtenáře u polysémních hesel na další kapitoly slovníkové části pomocí odkazu **viz.**

statika, -y, f., sg.

silový způsob lezení bez dynamických pohybů

(viz Slovníková část, kap. II. Pojmenování vybavení)

1. generace

statika, -y, f.

statické lano používané převážně na práci ve výškách, oproti dynamickému lanu (běžné lano pro lezení na skalách) se jeho délka při zatížení tolik nemění

(viz Slovníková část, kap. IV. Styly lezení)

(1.) + 2. generace

U některých hesel je uvedena na samostatném řádku po vysvětlení hesla poznámka (***Pozn.***), která dále zpřesňuje, resp. rozšiřuje předcházející vysvětlení.

batman, -a, batmani, m., [betmen], ang.

umělý chyt ve tvaru netopýra, též **netopýr**

Pozn: název je inspirován komiksovou postavou Batmana, který jako svůj symbol používal siluetu netopýra

2. generace

U nespisovných lexikálních jednotek je nespisovnost ponechána.

1. 3 Problémy s grafickou podobou slangových výrazů

U většiny zachycených slov se nevyskytly problémy s jejich přepisem do grafické podoby. Nastaly až s přepisem adaptovaných (přejatých) slov, popř. zcela nově utvořených slov, která se inspirovala v cizím jazyce. Příkladem je sloveso *AFnout*. Tuto verzi jsme zaznamenali na internetu na serveru www.lezec.cz. Konkrétní text je uveden v příloze s číslem jedna na straně 284.

Chceme proto upozornit, že některé přepisy mluvené podoby nemusí odpovídat představám jiných lezců. Zjišťování této problematiky je věnována poslední stránka dotazníku pro mladší generaci, v níž respondenti rozhodují, která grafická podoba výrazu je podle nich reprezentativní. My uvádíme ty podoby, které jsme buď zachytili v písemné podobě, nebo které lezci vybrali z několika možností v dotazníku (pro mladší generaci). Proto některá lemmata obsahují více grafických variant.

najk, nike, -u, najky, niky, m.

mírně zahnutý chyt připomínající svým tvarem logo sportovní firmy NIKE

2. generace

1. 4 Slovník lezeckého slangu

I. Pojmenování chytů

2d, m., neskl., [dvjede:]

umělý chyt od firmy 2d, též **rad'ousův** (chyt), **rad'ous**

2. generace

a9, f., neskl., [a:devjet]

umělý chyt od firmy a.9, též **ajkso**, **aix**, **andrejův** (chyt), **ádevítka**

2. generace

a9 starej, f., neskl.

fraz.

umělý chyt od firmy a.9 (též **aix**) vyrobený z plastbetonového materiálu, též **aix starej**

2. generace

ádevítka, -y, devítky, f.

umělý chyt od firmy a9, též **ajkso**, **aix**, **andrejův** (chyt), **a9**

(1.) + 2. generace

afrika, -y, afriky, f.

umělý chyt připomínající svým tvarem kontinent Afriku

2. generace

aix, m., neskl., [ajks]

umělý chyt od firmy AIX, též **andrejův** (chyt), **ádevítka**, **ajkso**, **a9**

2. generace

aix novej, m., neskl.

fraz.

umělý chyt od firmy aix (též a9) vyrobený z polyesterového materiálu

2. generace

aix starej, m. neskl.

fraz.

umělý chyt od firmy aix (též a9) vyrobený z plastbetonového materiálu, též **a9 starej**

2. generace

ajkso, -a, ajksa, n.

umělý chyt od firmy AIX, též **andrejův** (chyt), **ádevítka**, **aix**, **a9**

2. generace

anatomik, -u, m., spíše. sg.

umělý chyt podle výrobce Anatomic Juraje Rebčíka

2. generace

backhand, **bekhend**, **bekend**, -u, backhandy, bekhendy, bekhendy, m., [bekent], ang.

boční chyt, též **bek**, **bočák**, **bočar**

1. + 2. generace

banán, -u, banány, m.

umělý chyt ve tvaru banánu

2. generace

hatman, -a, batmani, m., [betmen], ang.

umělý chyt ve tvaru netopýra, též **netopýr**

Pozn: název je inspirován komiksovou postavou Batmana, který jako svůj symbol používal siluetu netopýra

2. generace

bek, -a, beky, m.

boční chyt, též **backhand**, resp. **bekhend**, resp. **bekend**, **bočák**,

bočar

1. + 2. generace

bobek, -ku, bobky, m.

chyt připomínající svým tvarem menší kopeček

1. + 2. generace

bočák, -a, bočáky, m.

chyt, který lze uchopit ze strany

Pozn: podle směru uchopení se rozlišuje pravý bočák a levý bočák

1. + 2. generace

bočar, -~~ta~~, bočary, m.

chyt, který lze uchopit ze strany

Pozn: podle směru uchopení se rozlišuje pravý bočar a levý bočar

1. generace

boule ~~v~~e, boule, f.

větší oblý chyt

1. + 2. generace

bumerang, -u, bumerangy, m.

umělý chyt ve tvaru bumerangu

2. generace

cihla, -y, cihly, f.

hranatý chyt podobný cihle, též **kostka**, **krachle**

(1.) + 2. generace

čůro, -a, čůra, n.

1. dutý podlouhlý, umělý chyt rourovitého tvaru

2. generace

2. umělý chyt připomínající penis

1. + 2. generace

díra, -y, díry, f.

větší chyt s dírou

1. + 2. generace

dirka, -y, dirky, f.

menší chyt s dírou, kterou je možné uchopit pouze jedním prstem, též **fakofka**, **jednodíra**, **jednoprda**, **d'urka**, **jednoprstovka**

1. + 2. generace

d'urka, -y, d'urky, f.

menší chyt s dírou, do které je možné vložit pouze jeden prst, též

dirka, **fakofka**, **jednodíra**, **jednoprda**, **jednoprstovka**

1. + 2. generace

dvoják, -a, dvojáky, m.

umělý chyt, který lze uchopit z obou stran, též **obouruč**, **obouručák**

2. generace

dvoudíra, -y, dvoudíry, f.

menší dírka, kterou je možné uchopit dvěma prsty, též **dvouprda**,
dvouprstovka

1. + 2. generace

dvouprda, -y, dvouprdy, f.

dírka, kterou je možné uchopit pouze dvěma prsty, též **dvoudíra**,
dvouprstovka

2. generace

dvouprstovka, -y, dvouprstovky, f.

menší dírka, kterou je možné uchopit dvěma prsty, též **dvoudíra**,
dvouprda

1. + 2. generace

dvouvruťák, -a, dvouvruťáci, m.

malý **stup** uchycený ke stěně dvěma vruty do dřeva, též **vrut**

(1.) + 2. generace

esičko, -a, ^{el}sička, n.

umělý chyt připomínající svým tvarem písmeno S

2. generace

fakofka, -y, fakovky, f.

menší chyt s dírou, do které je možné vložit pouze jeden prst, též
dirka, **d'urka**, **jednodíra**, **jednoprda**, **jednoprstovka**

2. generace

frnda, -y, frndy, f.

větší dvoudílný umělý chyt, též **pysky**

2. generace

glóbus, -u, glóbusy, m.

středně velký oblý umělý chyt s průlisy připomínající svým tvarem

glóbus

(1.) + 2. generace

gula, -y, guly, f.

středně velký umělý chyt ve tvaru koule, též **koule**

2. generace

had, -a, hadi, m.

chyt podlouhlého tvaru, různé šířky a různého zahnutí

1. + 2. generace

hádek, -ku, hádci, m.

menší **had**

1. + 2. generace

hnida, -y, hnidy, f.

jakýkoli velmi malý chyt, který lze špatně uchopit, též **jebka**,

zmrčka

1. + 2. generace

hodiny, -n, f., pomn.

zvětralá (většinou pískovcová) skála ve tvaru sloupku

1. + 2. generace

houba, -y, houby, f.

umělý chyt připomínající svým tvarem houbu, též **hřib**

2. generace

housenka, -y, housenky, f.

mírně prohnutý strukturovaný umělý chyt připomínající housenku

2. generace

hrana, -y, hrany, f.

1. styk dvou desek na umělé stěně, mezi nimiž je menší úhel než 90°

(1.) + 2. generace

2. (na skále) výrazný pravoúhlý okraj **věže**

1. + 2. generace

hranka, -y, hranky, f.

menší **hrana**

1. + 2. generace

hroch, -a, hroši, m.

středně velký umělý chyt připomínající svým tvarem hrocha

2. generace

hroťák, -a, hroťáky, m.

špičatý chyt na skále

1. generace

hřib, -u, hřiby, m.

umělý chyt připomínající svým tvarem hřib, též **houba**

2. generace

chleba, -a, chleby, m.

velký umělý chyt připomínající svým tvarem bochník chleba postavený na svoji delší hranu

2. generace

chyt, -u, chyty, m.

1. umělý prvek připevněný na umělé lezecké stěně, resp. bouldrové stěně, který se používá k uchopení

2. (na skalách) jakákoli nerovnost, kterou lze uchopit

1. + 2. generace

(chyt) **Andrejův**

umělý chyt od firmy a9, resp. aix

Pozn: název je odvozen od jména majitele firmy Andreje Chrastiny

(1.) + 2. generace

(chyt) **káčkovej**

umělý chyt od firmy Kameny, též **pilkinův**

Pozn: název je odvozen od písmene K vyraženého v každém chytu

2. generace

(chyt) **Pilkinův**

umělý chyt od firmy Kameny, též **káčkovej**

Pozn: název je odvozen od přezdívky (Pilka) majitele firmy; toto označení používají pouze ti lezci, kteří se osobně znají s výrobcem chytu

2. generace

(chyt) **Rad'ousův**

umělý chyt od firmy 2d

Pozn: název je odvozen od přezdívky (Rad'ous) majitele firmy

(1.) + 2. generace

iksko, -a, ikska, n.

umělý chyt ve tvaru písmena X

2. generace

imbusák, -a, imbusáky, m.

chyt připevněný na umělou stěnu imbusovým šroubem

2. generace

jamka, -y, jamky, f.

umělý chyt připomínající svým tvarem malé vhloubení do skály, které lze uchopit pouze **na tření**

1. + 2. generace

jebka, -y, jebky, f.

hnida, též **hnida**

2. generace

jednodíra, -y, jednodíry, f.

menší umělý chyt s dírou, do které je možné vložit pouze jeden prst, též **dirka**, **d'urka**, **fakovka**, **jednoprda**, **jednoprstovka**

1. + 2. generace

jednoprda, -y, jednoprdy, f.

menší umělý chyt s dírou, do které je možné vložit pouze jeden prst, též **dirka**, **d'urka**, **fakovka**, **jednodíra**, **jednoprstovka**

2. generace

jednoprstovka, -y, jednoprstovky, f.

menší chyt s dírou, do které je možné vložit pouze jeden prst, též **dirka**, **d'urka**, **fakovka**, **jednodíra**, **jednoprda**

2. generace

kačenka, -y, kačenky, f.

umělý chyt ve tvaru kachničky

2. generace

káčko, -a, káčka, n.

umělý chyt od firmy Kameny, též **káčkovej** (chyt), **kameny**

Pozn: název je odvozen od písmene K vyraženého v každém chytu

2. generace

kameny, -nů, m., pl.

umělý chyt od firmy Kameny, též (chyt) **káčkovej**, **káčko**

2. generace

kantna, -y, kantny, f.

převážně ostrá hrana na skalách

Pozn: název je odvozen od německého die Kante – hrana

1. generace

kapka, -y, kapky, f.

umělý chyt ve tvaru kapky, též **slza**

2. generace

kapsa, -y, kapsy, f.

chyt s hlubokým úchopem

1. + 2. generace

kel, klu, kly, m.

velký podlouhlý umělý chyt podobající se slonímu klu, mírně se zužující na jedné straně

2. generace

klobouk, -u, klobouky, m.

umělý chyt ve tvaru klobouku

2. generace

kolečko, -a, kolečka, n.

kulatý umělý chyt o poloměru cca 3cm a výšce cca 2cm

(1.) + 2. generace

kónus, -u, kónusy, m.

umělý chyt připevněný šroubem s kónusovou hlavou

2. generace

kost, -i, kosti, f.

umělý chyt ve tvaru kosti

(viz Slovníková část, kap. V. Lezci a lidé kolem Boulder baru)

2. generace

kostka, -y, kostky, f.

hranatý umělý chyt podobný svým tvarem cihle, též **cihla**, **krachle**

1. + 2. generace

koule, -e, koule, f.

umělý chyt ve tvaru koule, též **gula**

1. + 2. generace

kovadlina, -y, kovadliny, f.

velký umělý chyt; jeden z typů **madla**

2. generace

koza, -y, kozy, f.

velký umělý chyt oblého tvaru, který lze uchopit pouze **na tření**
dlaně

(viz Slovníková část, kap. IV. Styly lezení)

2. generace

kozy, koz, f., pl.

velký dvojitý umělý chyt připomínající ženské poprsí

2. generace

krachle, -e, krachle, f.

hranatý chyt podobný svým tvarem cihle, též **cihla**, **kostka**

1. + 2. generace

krajka, -y, krajky, f.

vyvětraná část pískovcové skály se subtilními dírkami

1. generace

krápník, -u, krápníky, m.

chyt na skále připomínající krápník

(viz Slovníková část, kap. III. Pojmenování lezeckých oblastí, profilů skal, resp. stěn)

1. generace

kyzy, kyz, m., pl.

krychlový chyt na pískovcové skále s příměsí železa

1. generace

lajsna, -y, lajsny, f.

užší chyt, který lze uchopit pouze posledními články prstů, též **lišta**

Pozn: název je odvozen z německého die Leiste – lišta

1. + 2. generace

lapis, -u, lapisy, m.

umělý chyt od firmy Lapis

(1.) + 2. generace

list, -u, listy, m.

odštípnutý větší kus skály, který ale neupadne

1. generace

lístek, -ku, lístky, m.

menší **list**

1. generace

lišta, -y, lišty, f.

užší chyt, který lze uchopit pouze posledními články prstů, též

lajsna

1. + 2. generace

lišta micro, -y, lišty, f.

fraz.

velmi malá **lišta**, hluboká cca 0,7cm, též **necht'ák**

2. generace

lištička, -y, lištičky, f.

menší **lišta**

1. + 2. generace

lososovej (chyt)

umělý chyt lososové barvy

2. generace

madlíčko, -a, madlíčka, n.

menší chyt, který lze velmi dobře uchopit

1. + 2. generace

madlo, -a, madla, n.

velký chyt libovolného tvaru, který lze velmi dobře uchopit

Pozn: typem madla je např. **kovadlina**

1. + 2. generace

makak, -a, makaci, m.

umělý chyt od firmy Makak

(1.) + 2. generace

měsíček, -ku, měsíčky, m.

zahnutý chyt připomínající svým tvarem srpeček Měsíce

2. generace

miska, -y, misky, f.

nepříliš hluboký chyt podobný svým tvarem mělké misce

1. + 2. generace

mlha, -y, mlhy, f.

oblý trojúhelníkový umělý chyt, jehož jedna strana je mírně propadlá

Pozn: lze ho uchopit pouze **na tření** dlaně

(1.) + 2. generace

mozek, -ku, mozky, m.

kulatý zvrásněný umělý chyt připomínající svým tvarem lidský mozek

2. generace

mulda, -y, muldy, f.

chyt na skále ve tvaru boule

1. generace

nádor, -u, nádoru, m.

větší koule nepravidelného tvaru s mnoha výrůstky usnadňující její uchopení **na tření**

2. generace

najk, nike, -u, najky, niky, m.

mírně zahnutý umělý chyt připomínající svým tvarem logo firmy NIKE

2. generace

necht'ák, -a, necht'áci, m.

velmi malá **lišta**, hluboká cca 0,7cm, též **lišta micro**

1. + 2. generace

netopýr, -a, netopýři, m.

umělý chyt připomínající svým tvarem siluetu netopýra, též **batman**

2. generace

obláč, -e, obláči, m.

oblý chyt větších rozměrů, též **oblák**

2. generace

oblák, -a, obláky, m.

oblý chyt větších rozměrů, též **obláč**

2. generace

oblina, -y, oblíny, f.

oblý chyt

1. + 2. generace

obouruč, -če, m., sg.

chyt, který lze uchopit z obou stran, též **dvoják**, **obouručák**

2. generace

obouručák, -a, obouručáky, m.

chyt, který lze uchopit z obou stran, též **dvoják**, **obouruč**

2. generace

odštěp, -u, odštěpy, m.

chyt na skále vzniklý odštípnutím její části

1. generace

okap, -u, okapy, m.

místo na skále, kterým je sváděna voda

1. generace

paskvil, -u, paskvily, m.

středně velký chyt neurčitého tvaru

2. generace

pilka novej, -y, pilkové, m.

fraz.

umělý chyt od firmy Kamenny vyrobený z polyesterového materiálu

Pozn: název používají pouze ti lezci, kteří se s výrobcem chytu (Pilkou) osobně znají

2. generace

pilka starej, -y, pilkové, m.

fraz.

umělý chyt od firmy Kameny vyrobený z plastbetonového materiálu

Pozn: název používají pouze ti lezci, kteří se s výrobcem chytu (Pilkou) osobně znají

2. generace

pilkin, -a, pilkini, m.

umělý chyt od firmy Kameny

Pozn: název je odvozen od přezdívky (Pilka) majitele firmy

2. generace

piškot, -u, piškoty, m.

velká opískovaná laminátová **struktura**

(1.) + 2. generace

placka, -y, placky, f.

kulatý nízký oblý umělý chyt, který lze uchopit pouze **na tření** dlaně

1. + 2. generace

ponorka, -y, ponorky, f.

středně velký umělý chyt sesekáný na hranách

(1.) + 2. generace

prasečák, -a, prasečáky, m.

velký chyt na skále

1. generace

prstovka, -y, prstovky, f.

tenká **spára** široká maximálně na výšku prstu

1. generace

přílep, -u, přílepy, m.

odštípnutý kus skály podobný **listu**

Pozn: na rozdíl od listu může zcela upadnout

1. generace

půllitr, -u, půllitry, m.

velký umělý chyt ve tvaru oka, který lze držet jako půllitrovou sklenici, též **tramvaj**

2. generace

pusa, -y, pusy, f.

umělý chyt s podlouhlou dírou ve tvaru pusy, též **pusinka**, **úsměv**

2. generace

pusinka, -y, pusinka, f.

menší **pusa**

(1.) + 2. generace

pyramida, -y, pyramidy, f.

umělý chyt ve tvaru jehlanu

2. generace

pysky, -ků, m., pl.

velký oblý dvojitý umělý chyt, též **frnda**

2. generace

rad'ous, -ové, m.

umělý chyt od firmy 2d

Pozn: název je odvozen od přezdívky (Rad'ous) majitele firmy

(1.) + 2. generace

rakev, -ve, rakve, f.

velká hranatá podlouhlá laminátová **struktura** zužující se na jedné straně

(1.) + 2. generace

rampouch, -u, rampouchy, m.

chyt na skále připomínající svým tvarem rampouch

1. generace

^{-el}
rejže, rejže, f., sg.

povrch na skále, většinou v horizontální poloze, který je jakoby posypán rýží, ve skutečnosti jsou to malé krápníky

1. generace

rohlík, -u, rohlíky, m.

umělý chyt připomínající svým tvarem hodně zahnutý rohlík

2. generace

ryba kyselá, -y, ryby, f.

fraz.

chyt na skále, který se obtížně drží na otevřený stisk a z něhož hrozí pád lezce

1. generace

rysovka, -y, rysovky, f.

přímá dlouhá **spára** na skále

Pozn: odvozeno z německého der Riss - trhlina

1. generace

saturn, -u, saturny, m.

umělý chyt střední velikosti připomínající svým tvarem polovinu planety Saturn

2. generace

sekera, -y, sekery, f.

umělý chyt střední velikosti ve tvaru sekery bez topůrka

2. generace

slizák, -a, slizáci, m.

chyt na skále, který je hladký a při úchopu klouže

1. generace

slizoun, -a, slizouni, m.

chyt většinou oblého tvaru, který je velmi oklouzaný a při úchopu klouže

1. + 2. generace

slza, -y, slzy, f.

umělý chyt ve tvaru kapky, též **kapka**

1. + 2. generace

smrt'ák, -a, smrt'áci, m.

chyt na skále, ze kterého lezec s největší pravděpodobností vypadne

1. generace

smýkavec, -ce, smýkavci, m.

uklouzaný chyt na skále

1. generace

sokol, -a, sokoli, m.

dlouhý boční svislý chyt, po kterém se leze pomocí zapřených
nohou proti rukám, též **sokolík**

1. + 2. generace

sokolík, -a, sokolící, m.

kratší, menší **sokol**

1. + 2. generace

soliváč, -e, m., sg.

jakýkoli chyt na pískovcové skále, který se drolí, též **solivec**

1. generace

solivec, -vce, m., sg.

jakýkoli chyt na pískovcové skále, který se drolí, též **soliváč**

1. generace

sopl, -u, soply, m.

malý krápník na skále

1. generace

spára, -y, spáry, f.

většinou velmi úzká štěrbina ve skále

1. + 2. generace

spára na klíč, -y, spáry, f.

fraz.

větší **spára** na skále, která se lze pomocí zaklíněného ramene a kolene

1. generace

spára na pěst, -y, spáry, f.

fraz.

spára na skále, do které vloží lezec celou pěst a vzpříčí ji

1. generace

spára prstová, -y, spáry, f.

fraz.

spára široká jako výška prstů

1. + 2. generace

spára na žábu, -y, spáry, f.

fraz.

spára na skále, do které lezec vloží celou ruku a hřbet dlaně zapře o jednu stranu a prsty o druhou stranu spáry, též **žabovačka**

1. generace

spermie, -e, spermie, f.

větší, mírně zahnutý podlouhlý umělý chyt, který se na jedné straně sbíhá do špičky a na druhé straně tvoří velkou oblinu

2. generace

spodar, -a, spodary, m.

chyt na skále, který lze uchopit zespodu

Jirka do toho vlít, valí to po hraně, ale za ty spodary to vzal, chvíli cvičil, nahoru dolů, řve, že je to v prdeli.

(1.) generace

spod'ák, -a, spod'áky, m.

chyt na skále či umělé lezecké stěně, který lze uchopit zespodu

1. + 2. generace

srdce, -e, srdce, n.

středně velký, mírně oblý umělý chyt ve tvaru srdce

2. generace

star trek, -u, star reky, m.

umělý chyt připomínající svým tvarem vesmírnou loď

2. generace

stisk, -u, stisky, m.

svislý chyt, který lze uchopit pouze **na stisk**, též **stiskáč**

1. + 2. generace

stiskáč, -e, stiskáče, m.

svislý chyt, který lze uchopit pouze na stisk, též **stisk**

1. + 2. generace

struktura, -y, struktury, f.

nerovný povrch na umělé stěně

(1.) + 2. generace

stup, -u, stupy, m.

1. chyt, který byl ve stylu **lezení ruka noha** nejprve držen a následně se stal oporou pro nohy
(1.) + 2. generace
2. **vrut**, resp. povolený vrut
(1.) + 2. generace
3. (na skále) jakékoli místo pro oporu nohy
1. + 2. generace

svině malá, -ě, svině, f.

fraz.

malý chyt, který lze většinou špatně uchopit

2. generace

svině šikmá, -ě, svině, f.

fraz.

obtěžně lezitelná šikmá **spára** na skále

1. generace

širočina, -y, širočiny, f.

široká **spára** na skále

1. generace

škrabka, -y, škrabky, f.

malá ostrá **lišta**

1. generace

škvíra, -y, škvíry, f.

spára na skále

1. generace

škvírka, -y, škvírky, f.

menší **škvíra**

1. generace

šupina, -y, šupiny, f.

tenouký chyt na skále

1. generace

tanga, -, n., pomn.

umělý chyt připomínající svým tvarem zadní díl spodních kalhotek typu tanga, též **tangáče**

2. generace

tangáče, -ů, m., pomn.

tanga

2. generace

tramvaj, -e, tramvaje, f.

velký umělý chyt ve tvaru oka, který lze držet jako půllitrovou sklenici, též **půllitr**

2. generace

trhlina, -y, trhliny, f.

prasklá skála

1. + 2. generace

trojprda, -y, trojprdy, f.

dírka, kterou je možné uchopit třemi prsty

2. generace

trojprst'ák, -a, trojprst'áky, m.

chyt, který lze uchopit pouze třemi prsty

(1.) + 2. generace

trojúhelník, -u, trojúhelníky, m.

umělý chyt ve tvaru trojúhelníku

2. generace

tyčka, -y, tyčky, f.

delší umělý chyt ve tvaru válce s malou základnou vyčnívající ze stěny

2. generace

ucho, -a, uši, n.

1. středně velký až velký chyt oválného tvaru vystouplý do prostoru, svým tvarem připomíná lidské ucho

2. též **ucho sloní**

2. generace

ucho oslí, -a, uši, n.

fraz.

chyt na skále připomínající svým tvarem oslí ucho

1. generace

ucho sloní, -a, uši, n.

fraz.

středně velký až velký chyt oválného tvaru vystouplý do prostoru připomínající svým tvarem ucho menšího slona, též **ucho** ve významu 2.

2. generace

úsměv, -u, úsměvy, m.

umělý chyt s podlouhlou dírou ve tvaru pusy, též **pusa**, **pusinka**

2. generace

vlnka, -y, vlnky, f.

mírně zvlněný podlouhlý chyt

2. generace

voklouzanej (chyt)

chyt na skále, resp. na umělé stěně, který klouže, též **volezanej**

1. + 2. generace

volant, -u, volanty, m.

kulatý umělý chyt, který je mírně odsazen od stěny, svým tvarem připomíná volant

2. generace

volezanej (chyt)

chyt na skále, resp. na umělé stěně, který klouže, též **voklouzanej** (chyt)

1. + 2. generace

voština, -y, voštiny, f.

chyt na vyvětrané pískovcové skále, který se podobá **krajce**

Pozn: jednotlivé dírky vypadají, jakoby byly v půlce odříznuté

1. generace

vrtule, e-, vrtule, f.

1. třídílný umělý chyt podobný vrtuli

2. velký trojramenný umělý chyt s mírně zatočenými konci

2. generace

vrtulka, -y, vrtulky, f.

menší třídílný umělý chyt podobný **vrtuli**

2. generace

vrut, -u, vruty, m.

malý **stup** používaný většinou jako opora pro nohy na umělé lezecké stěně, též **dvouvruťák**

Pozn: označení je odvozeno od šroubu – vrutu do dřeva, kterým je ke stěně připevněn

1. + 2. generace

vruťák, -a, vruťáky, m.

vrut

(1.) + 2. generace

zaplouvák, -a, zaplouváky, m.

velký chyt na celou ruku, též **madlo**

1. + (2.) generace

zápušťák, -a, zápušťáky, m.

chyt na umělé stěně, který je vsazen pod její úroveň

(1.) + 2. generace

zebra, -y, zebry, f.

pruhovaný umělý chyt

2. generace

zmrdka, -y, zmrdky, f.

velmi malý chyt, který lze špatně uchopit, též **jebka**, **hnida**

2. generace

zrno, -a, zrna, n.

menší umělý chyt elipsového tvaru uprostřed s podélnou prohlubní připomínající kávové zrno, též **zrno kávové**

(1.) + 2. generace

zrno kávové, -a, zrna, n.

fraz.

menší umělý chyt elipsového tvaru uprostřed s podélnou prohlubní připomínající kávové zrno, též **zrno**

(1.) + 2. generace

žabovačka, -y, žabovačky, f.

fraz.

spára na skále, do které lezec vloží celou ruku a hřbet dlaně zapře o jednu stranu a prsty o druhou stranu spáry, též **spára na žábu**

1. generace

žehlička, -y, žehličky, f.

hrnatý umělý chyt připomínající svým tvarem starou kovovou žehličku

2. generace

želva, -y, želvy, f.

středně velký umělý chyt připomínající krunýř želvy

2. generace

žiletka, -y, žiletky, f.

malá ostrá **lišta**

1. + 2. generace

II. Pojmenování vybavení

bong-bong, f., neskl., sg., [bongbong], ang.

skoba ze silného plechu ve tvaru U

Pozn: název vznikl podle zvuku, který skoba vydávala, když byla zatloukána do skály, poprvé použita v Yossemite v USA, dříve se používala do větších **spár**, dnes je nahrazena **friendem**; u nás se nazývá **skoba bongová**

1. generace

borealky, -ek, f., pl.

španělská lezecká obuv značky Boreal

V čem lezeš? Já lezu v borealkách, nejlíp mi seděj.

2. generace

bórek, -ku, bórky, m.

vrták na vrtání děr pro postupové jištění na skalách

Pozn: název vznikl z německého bohren - vrtat

1. + (2.) generace

borhák, -u, borháky, m.

pevné **postupové jištění** vlepené do vyvrtané díry na skále

Pozn: název odvozen od německého der Bohrhaken – vrtaný hák

Co tam je, borháky, nebo nejty? Borháky a končí to řetězem s majlonou.

1. + 2. generace

bota španělská, -y, boty, f.

velmi těsná lezecká obuv

1. + 2. generace

bouldermatka, -y, bouldermatky, f.

skládací matrace o výšce cca 10cm, která se používá při boulderingu pro ztlumení pádu bouldristy na zem, též **crashpad**

2. generace

budka, -y, budky, f.

stan

(1.) generace

buldog, -u, bulldogy, m., [buldok]

natloukací matice pro uchycení šroubu na umělé lezecké stěně

Vyrval chyt i s bulldogem.

2. generace

cajky, -ků, m., pomn.

(veškeré) lezecké vybavení, též **hardware**, **matroš**

1. generace

cooper-head, m., neskl., sg., [koperhet], ang.

měděný váleček na tenkém ocelovém lanku sloužící k **jištění**

Pozn: lezec jej zakládá do **spár** při postupu v **cestě** na skále

2. generace

crashpad, -u, m., sg., [krešpet], ang.

skládací matrace o výšce cca 10cm, která se používá při boulderingu pro ztlumení pádu bouldristy na zem, též

bouldermatka

(1.) + 2. generace

čoky, -ků, m., pl.

vklínělec, **postupové jištění**, které vkládá lezec do spár při postupu v **cestě** nahoru na skále

1. + 2. generace

drát, -u, dráty, m.

tvrdé lano

S tím drátem se nedá lízt, je děsně tvrdej..

1. + 2. generace

dřeváky, -ků, m., pl.

velké dřevěné vklíněnce

1. generace

dužina, -y, dužiny, f.

lezecké lano, též **drát**, **édl**, **édlvajska**, **konopák**, **laso**, **licner**, **sajle**, **špagát**, **špagety**, **špágo**

1. generace

édl, -u, m., sg.

lano firmy Edelweis, též **édlvajska**

Pozn: před rokem 1989 se tak označovalo každé lano bez ohledu na výrobce

1. + (2.) generace

édlvajska, -y, édlvajsky, f.

lano firmy Edelweis, též **édl**

Pozn:. před rokem 1989 se tak označovalo každé lano bez ohledu na výrobce

1. + (2.) generace

excentr, -u, excentry, m.

oválný kotouč, jehož osa otáčení je umístěna mimo střed, součást

friendu

1. + 2. generace

expreska, -y, expresky, f.

jističí pomůcka složená ze dvou karabin spojených silným popruhem, též **hák**, **preska**, **preso**

Vem si devět expresek a do řetězu dej dvě.

1. + 2. generace

fajfky, -ek, f., pl.

lezecká obuv značky 5.10, též **fajfteny**

2. generace

fajfteny, -, f., pl.

lezecká obuv značky 5.10, též **fajfky**

(1.) + 2. generace

fifiháček, -ku, fifiháčky, m.

pomůcka určená pro lezení na laně ve tvaru háčku s držadlem a malým žebříčkem

Pozn: háček se pověsí do skoby na skále, lezec vloží jednu nohu do žebříčku, a tím udělá krok nahoru

1. generace

fichtle, -lí, f. pomn.

skoby

1. generace

footfang, m., neskl., sg. ↻

[fu:tfank], ang.

mačky rámového tvaru bez možnosti nastavení používající se v kolmém **ledu**

2. generace

friend, -u, friendly, m., [frend], ang.

jistící pomůcka do **spáry** využívající dvou **excentrů**

1. + 2. generace

goráč, -e, m., sg.

vodě nepropustný materiál Gore tex

2. generace

goráče, -ů, m., pl.

obuv vyrobená z Gore texu, též **goráčovky**

2. generace

goráčovka, -y, f., sg.

bunda vyrobená z Gore texu

Koupil jsem si goráčovou od Tilaka.

(1.) + 2. generace

goráčovky, -ek, f., pl.

obuv vyrobená z Gore texu, též **goráče**

(1.) + 2. generace

gri-gri, n., neskl., sg., [grigri], ang.

samosvorná jistící pomůcka, kterou má **jistič** připevněnou k **sedáku**

1. + 2. generace

grivel, -u, m., sg.

italský výrobce vybavení pro lezení v ledu

(1.) + 2. generace

háček, -u, háčky, m.

pomůcka při **dělání cest** na skále, kterou má lezec přivázanou na **smyčce** na **sedáku** a dle potřeby zavěšuje na skálu, aby si mohl **odsednout**, též **sky-hooh**

1. + 2. generace

háemeska, -y, háemeska, f.

(trojúhelníková) karabina se šroubovací pojistkou

Pozn: název je odvozen od německé zkratky HMS, která znamená die Halbmastschlinge – půlloďák (uzel), jenž se na tuto karabinu váže

1. + 2. generace

hák, -u, háky, m.

jistící pomůcka složená ze dvou karabin spojených silným popruhem, též **expreska**, **preska**, **preso**

Tak do toho du, vemu háky a od druhý háku je to tu.

2. generace

hajtra, -y, hajtry, f.

označení pro těžký batoh, též **kosatka**, **svině**

1. + 2. generace

hardware, -u, m., sg., [ha:rdwer], ang.

(veškeré) lezecké vybavení, též **cajky**, **matroš**

Pozn.: podle anglického hardware – technické vybavení

2. generace

hasičárna, -y, hasičárny, f.

ocelová karabina

1. + 2. generace

haul-bag, -u, m., sg., [houlbeg], ang.

batoh s odnímatelnými popruhy určený pro **big wall**, též **mrcha**, **mrtvola**, **svině**, **tahačák**

2. generace

hex, -e, hexi (většinou ale jen v sg.), m.

postupové jištění nepravidelného tvaru používané ve **spárách**

1. + 2. generace

hlavička dětská, -y, f., sg.

velký uzel na **lanovici**

1. + 2. generace

husch, -e, husche, m., [huš], nj.

vaříč, též **kocher**, **plyňák**

1. generace

hydra, -y, hydry, f.

větší batoh

2. generace

íbíčka, -ek, f., pl.

první lezecká obuv americké firmy EB

1. generace

jednička, -y, jedničky, f.

plechová **skoba** ve tvaru číslice 1 do velmi úzkých **spár**

1. generace

jištění, -í, jištění, n.

místo na skále, resp. na umělé lezecké stěně, do kterého lezec

zacvakne lano, též **jištění postupový**

Pozn: podle typu se dělí na **borhák, kruh, nejt, skobu**

Byl jsem tři metry nad jištěním, když mi smekla noha a já skončil u prvního presa.

1. + 2. generace

jištění postupový, -í, n.

místo na skále, resp. na umělé lezecké stěně, do kterého lezec

zacvakne lano, též **jištění**

Pozn: podle typu se dělí na **borhák, kruh, nejt, skobu**

1. + 2. generace

karáble, -e, karáble, f.

karabina

1. + 2. generace

karáble drátová, -e, karáble, f.

duralová karabina s drátěným zámkem, která se většinou používá u

exprese

1. + 2. generace

karimáma, -y, karimámy, f.

karimatka, též **károška**

1. + 2. generace

károška, -y, károšky, f.

karimatka, též **karimáma**

1. + 2. generace

kartáč, -e, kartáče, m.

kartáč používaný na očištění skály od mechu, trávy apod., též

kartáček

2. generace

kartáček, -ku, kartáčky, m.

malý kartáč používaný na očištění skály od mechu, trávy apod., též

kartáč

2. generace

kecky, -ek, f. pl.

lezecká obuv

(1.) generace

kevlarka, -y, kevlarky, f.

tenká **smyčka** z kevlarových vláken používaná k výrobě

postupového jištění

2. generace

kladivo na hřebíky, -a, kladiva, n.

fraz.

tvrdá lezecká obuv

Ty moje boty jsou kladiva na hřebíky, vůbec neměknou.

2. generace

kladivocepín, -u, kladivocepíny, m.

cepín s malým kladivem

1. + 2. generace

kobereček, -ku, koberečky, m.

část **crashpadu**, o který si lezec očistí lezeckou obuv

2. generace

kobry, -er, f., pl.

jeden z modelů nazouvací lezecké obuvi firmy La Sportiva typu Cobra

2. generace

koflachy, -ů, m., pl.

plastová dvojitá horolezecká obuv podobající se lyžařské obuvi, též

plasty, skelety

Pozn: pojmenování je odvozeno od firmy Koflach vyrábějící tuto obuv

1. + 2. generace

kocher, -ru, m., sg.

vaříč, též **husch, plyňák**

Pozn.: odvozeno z německého der Kocher – vaříč

1. generace

konopák, -u, m., sg.

lezecké lano, též **drát, dužina, édl, édlvajska, laso, licner, sajle, špagát, špageta, špágo**

1. generace

kovárna, -y, kovárny, f.

masivní **skoba** používaná při prvovýstupu

(1.) generace

kruh, -u, kruhy, m.

typ **postupového jištění** používaný dříve na pískovcových skalách

Stál jsem dva metry nad kruhem a nevěděl jak dál.

1. + 2. generace

krysa¹, -y, krysy, f.

spací pytel, též **pepa**, **pytlík**, **spacoš**

1. generace

krysa², -y, krysy, f.

velký těžký batoh, též **hajtra**, **kosatka**, **svině**

2. generace

křída, -y, f., sg.

bílý prášek užívaný jako pomůcka proti pocení dlaní na skále, resp.

na umělé lezecké stěně, též **máčo**, **maglajz**, **mágo**, **mouka**

1. generace

kšandy, -, f., pomn.

prsni úvazek, dnes již téměř nepoužívaný

1. + 2. generace

kýbl, -u, m., sg.

jistící a slaňovací pomůcka, též **kyblík**

1. + 2. generace

kyblík, -u, m., sg.

jistící a slaňovací pomůcka, též **kýbl**

1. + 2. generace

lanovice, -e, lanovice, f.

smyčka uvázaná z lana

Pozn: používá se převážně na **písku**

1. generace

laso, -a, lasa, n.

lezecké lano, též **drát**, **dužina**, **édl**, **édlvajska**, **licner**, **konopák**,
sajle, **špagát**, **špageta**, **špágo**

1. + 2. generace

lepička, -y, f., sg.

guma na spodní části lezecké obuvi

Pozn:. dříve se používala guma mechovka

1. generace

lezačky, **lezečky**, -ek (většinou v pl., možný i sg.), f.

lezecká obuv, též **lezajdy**, **lezky**, **mučidla**

Pozn: podle tvrdosti rozlišujeme **žvejkačky** – měkká obuv, **kladivo na hřebíky** – velmi tvrdá obuv

Neříká se lezačky, protože se nelezá, ale lezečky, protože se leze.

Lezačky říkaj nýmandi.

1. + 2. generace

lezajdy, - (většinou v pl., možný i sg.), f.

lezecká obuv, též **lezačky**, resp. **lezečky**, **lezky**, **mučidla**

2. generace (ženy)

lezky, -ek, f., pl.

lezecká obuv, též **lezačky**, resp. **lezečky**, **lezajdy**, **mučidla**

2. generace

licner, -u, m., sg.

lezecké lano, též **drát**, **dužina**, **édl**, **édlvajska**, **konopák**, **laso**,
sajle, **špagát**, **špageta**, **špágo**

1. generace

mačky, -ek, f., pl.

stoupací železa určená pro **lezení v ledu** a na zledovatělém terénu

Pozn: skládající se ze dvou libovolně nastavitelných dílů

1. + 2. generace

máčo, -a, n., sg.

bílý prášek užívaný jako pomůcka proti pocení dlaní na skále, resp.
na umělé lezecké stěně, též **křída**, **maglajz**, **mágo**, **mouka**

1. + 2. generace

maglajz, -u, m., sg.

bílý prášek užívaný jako pomůcka proti pocení dlaní na skále, resp.
na umělé lezecké stěně, též **křída**, **máčo**, **mágo**, **mouka**

1. + 2. generace

maglajzák, -u, maglajzáky, m.

sáček na **maglajz**, též **maglajzpytel**, **maglajzpytlík**

Pozn: je uvázaný okolo pasu lezce a visí na jeho zádech

1. + 2. generace

maglajzpytel, -le, maglajzpytle, m.

větší **maglajzák** používaný hlavně při **boulderingu**, též **pytel**

1. + 2. generace

maglajzpytlík, -u, maglajzpytlíky, m.

sáček na **maglajz**, též **maglajzák**

Pozn: je uvázaný okolo pasu lezce a visí na jeho zádech

1. + 2. generace

mágo, -a, n., sg.

bílý prášek užívaný jako pomůcka proti pocení dlaní na skále, resp.

na umělé lezecké stěně, též **křída**, **máčo**, **maglajz**, **mouka**

1. + 2. generace

majlona, -y, majlony, f.

šroubovací spojovací prostředek používaný např. místo jedné karabiny v expresce na umělé lezecké stěně, zajišťující, že se **expreska sama nevycvakne z borháku**

(1.) + 2. generace

matroš, -e, m., sg.

(veškeré) lezecké vybavení, též **cajky**, **hardware**

1. + 2. generace

mjury, -, f., pl.

jeden z modelů lezecké obuvi italské firmy La Sportiva typu Miury

(1.) + 2. generace

monohroty, -ů, m., pl.

rámové **mačky** s jedním předním hrotem

1. + 2. generace

motyka, -y, motyky, f.

cepín

(1.) generace

mouka, -y, f., sg.

bílý prášek užívaný jako pomůcka proti pocení dlaní na skále, resp. na umělé lezecké stěně, též **křída**, **máčo**, **mágo**, **maglajz**

1. generace

mrcha, -y, mrchy, f.

jakýkoli větší batoh, též **mrtvola**, **svině**, **tahačák**

Pozn: používáno též ve smyslu **haul-bag**

1. + 2. generace

mrtvola, -y, mrtvoly, f.

batoh s odnímatelnými popruhy určený pro **big wall**, též **haul-bag**, **mrcha**, **svině**, **tahačák**

1. + 2. generace

nazouvačky, -ek, f., pl.

nazouvací lezecká obuv bez šněrování či suchých zipů

2. generace

nejt, -u, nejty, m.

expanzivní **postupové jištění** do vrtaného otvoru na skále

1. + 2. generace

neprofuky, -ů, m., pomn.

silonové, nebo goretexové nepromokavé kalhoty

(1.) generace

odsedávačka, -y, odsedávačky, f.

smyčka s karabinou, kterou má lezec uvázanou na **sedáku** a která mu umožňuje **odsednout si** na skále, též **odsedka**

1. + 2. generace

odsedka, -y, odsedky, f.

smyčka s karabinou, kterou má lezec uvázanou na **sedáku** a která mu umožňuje **odsednout si** na skále, též **odsedávačka**

1. + 2. generace

osma, -y, osmy, f.

jistící a slaňovací pomůcka ve tvaru čísla 8, kterou vede lano, též **osmička²**

1. + 2. generace

osmička¹, -y, osmičky, f.

navazovací uzel připomínající svým tvarem číslici 8

1. + 2. generace

osmička², -y, osmičky, f.

jistící a slaňovací pomůcka ve tvaru čísla 8, kterou prochází lano, též **osma**

1. + 2. generace

panenka, -y, panenky, f.

smotané a obmotané lano připomínající svým tvarem panenku

1. + 2. generace

pás, -u, pásy, m.

lezecký úvazek, též **sedák**

(ani jedna generace toto označení aktivně neužívá)

pepa, -y, pepové, m.

spací pytel, též **krysa**, **pytlík**, **spacoš**

1. generace

pikl, -u, pikly, m.

cepín užívaný při **lezení v ledu**, též **zbraň**

Pozn.: odvozeno z německého der Pickel - cepín; typ cepínu, kde je naproti cepínu ještě malé kladivo, kladivocepín

1. + 2. generace

planžeta, -y, planžety, f.

typ **skoby**

1. generace

plasty, -ů, m., pl.

plastová dvojitá horolezecká obuv podobná lyžařské, též **koflchy**, **skelety**

Pozn: pojmenování je odvozeno od materiálu, ze kterého je obuv vyrobena

1. + 2. generace

plembák, -u, plembáky, m.

ochranná helma

1. + (2.) generace

plyňák, -u, plyňáky, m.

plynový vaříč, též **husch**, **kocher**

1. generace

prany, -, f., pl.

lezecké kalhoty od americké firmy Prana

2. generace

preska, -y, presky, f.

jistící pomůcka při lezení na skále i na umělé stěně, též **expreska**,

háček, preso

1. + 2. generace

preso, -a, presa, n.

jistící pomůcka při lezení na skále i na umělé stěně, též **expreska**,

háček, preska

1. + 2. generace

prsák, -u, prsáky, m.

hrudní úvazek

1. + 2. generace

prusík, -u, prusíky, m.

uzel na tenké kulaté smyčce používaný při lezení po fixním laně

1. + 2. generace

průvodce, -e, průvodci, m.

publikace s náčrtly, resp. fotografiemi skalních masivů, resp. kamenů a přístupových cest k nim vedoucích, a lezeckých cest, které na těchto masivech, resp. kamenech vedou

1. + 2. generace

pytel, -le, pytle, m.

sáček na magnezium, též **maglajzpytel**

2. generace

pytlík, -u, pytlíky, m.

spací pytel, též **krysa**, **pepa**, **spacoš**

1. generace

řetěz, -u, řetězy, m.

koncové jištění v **cestě** na skalách

1. + 2. generace

sajle, -e, sajle, f.

lezecké lano, též **drát**, **dužina**, **édl**, **édlvajska**, **laso**, **licner**, **špagát**,
špageta, **špágo**

Pozn.: označení používali hlavně **píškaři**; název je odvozen
z německého das Seil – lano

1. generace

sedák, -u, sedáky, m.

lezecký úvazek, též **pás**

1. + 2. generace

skelety, -ů, m., pl.

plastová dvojitá horolezecká obuv podobná lyžařské, též **koflachy**,
plasty

1. + 2. generace

skoba, -y, skoby, f.

jistící bod na skále zatlučený do **spáry**

1. + 2. generace

skoba bongová, -y, skoby, f.

skoba ze silného plechu ve tvaru U, též **bong-bong**

Pozn: název vznikl podle zvuku, který skoba vydávala, když byla zatloukána do skály, dnes je nahrazena **friendem**

1. generace

sky-hook, m., neskl. sg., [skajhu:k], ang.

pomůcka při **dělání cest** na skále, kterou má lezec přivázanou na **smyčce** na **sedáku**, a dle potřeby zavěšuje na skálu, aby si mohl **odsednout**, též **háček**

1. + 2. generace

slaňák, -u, slaňáky, m.

poslední **jištění** na vrcholu skály, resp. na konci lezecké **cesty** určené ke slanění dolů

1. + 2. generace

smyce, -e, smyce, f.

krátký kus tenkého lana s plochým nebo kruhovým průřezem používaný k jištění na pískovcových skalách nebo na prodloužení jištění v horách

1. + 2. generace

smyčka, -y, smyčky, f.

menší průměr lana než u **smyce**

1. + 2. generace

spacoš, -e, spačoši, m.

spací pytel, též **krysa**, **pytlík**, **pepa**

1. generace

sportivy, -, f., pl.

lezečky italské firmy La Sportiva

Pozn.: podle typu se rozlišují **kobry**, **mjury**

1. + 2. generace

statika, -y, statiky, f.

statické lano používané převážně na práci ve výškách

Pozn.: oproti dynamickému lanu (běžné lano pro lezení na skalách)

se jeho délka při zatížení tolik nemění

(viz Slovníková část, kap. IV. Styly lezení)

(1.) + 2. generace

stoper, -u, stopery, m.

hliníkový klín na ocelovém lanku používaný jako dočasná jistící pomůcka do tenkých **spár**

1. generace

sucháče, -ů, m., pl.

lezecká obuv se suchým zipem

2. generace

svině, -ě, svině, f.

batoh s odnímatelnými popruhy určený pro **big wall**, též **haul-bag**,

mrcha, **mrtvola**, **tahačák**

1. + 2. generace

šárlet, -u, šárlety, m.

cepín, nebo **kladivocepín**

Pozn.: pojmenovaný podle výrobce Charlet – Moser

2. generace

šněrovačky, -ek, f., pl.

lezecká obuv se šněrováním

2. generace

špagát, -u, špagáty m.

lezecké lano, též **drát**, **dužina**, **édl**, **édlvajska**, **laso**, **licner**, **sajle**,

špageta, **špágo**

1. + 2. generace

špageta, -y, špagety, f.

lezecké lano, též **drát**, **dužina**, **édl**, **édlvajska**, **laso**, **licner**, **sajle**,

špagát, **špágo**

1. + 2. generace

špágo, -a, špága, n.

lezecké lano, též **drát**, **dužina**, **édl**, **édlvajska**, **laso**, **licner**, **sajle**,

špagát, **špageta**

1. + 2. generace

šroub, -u, šrouby, m.

postupové jištění pro lezení v ledu, které umísťuje **prvolezec**, též **vejvrtka**

1. + 2. generace

šroubovačka, -y, šroubovačky, f.

duralová karabina oválného tvaru se šroubovací pojistkou zamezující její otevření během **jištění**

1. + 2. generace

šťouradlo, -a, šťouradla, n.

pomůcka ve tvaru háčku na odstraňování dočasného jištění, např. **friendů** ze skály

1. + 2. generace

tahačák, -u, tahačáky, m.

batoh s odnímatelnými popruhy určený pro **big wall**, též **haul-bag**, **mrcha**, **mrtvola**, **svině**

1. + 2. generace

těčko, -a, n., většinou sg.

skoba ve tvaru písmena T požívaná do menších **spár**

1. generace

tejpka, -y, tejpky, f.

přibližně 1,5cm široká náplast v metráži používaná pro zpevnění kloubů, resp. části svalů na prstech či pažích, též **tejpovačka**

Pozn: název odvozen z anglického tape – páska, tkanice, stuha

2. generace

tejpovačka, -y, tejpovačky, f.

přibližně 1,5cm široká náplast v metráži používá pro zpevnění kloubů, resp. části svalů na prstech či pažích, též **tejpka**

Pozn.: název odvozen z aglického tape – páska, tkanice, stuha

2. generace

titanka, -y, titanky, f.

titanová karabina většinou ruské výroby

1. generace

tkanička, -y, tkaničky, f.

tenká **smyčka**

1. + 2. generace

účka, -ek, n., pl.

menší **skoby** typu **bong-bong** z U-profilu používané do menších užších **spár**

1. + 2. generace

úvazek celotělový, -ku, úvazky, m.

soustava složená ze **sedáku** a prsního úvazku

1. + 2. generace

věčko, -a, věčka, n.

skoba ve tvaru písmene V používaná do menších **spár**

1. + 2. generace

vejvrtka, -y, vejvrtky f.

postupové jištění pro lezení v ledu, které umísťuje **prvolezec**, též **šroub**

1. + 2. generace

vkliněnec, -ce, vkliněnce, m.

jistící pomůcka do **spáry**

1. + 2. generace

zbraň¹, -ě, zbraně, f.

cepín, též **pikl**

Pozn: používá se při **lezení v ledu**

1. + 2. generace

zbraně², -í, f., většinou pl.

lezecká obuv

(1.) + 2. generace

žvejkačky, -ek, f., pl.

velmi měkká lezecká obuv

2. generace

III. Pojmenování lezeckých oblastí, profilů skal, resp. stěn

A) Pojmenování lezeckých oblastí, resp. stěn

Ádr, -u, m., sg.

Adršpašsko-teplické skalní město, též **Adršpach**

Jedu lízt do Ádru, jedeš taky?

1. + 2. generace

Adršpach, -u, m., sg.

Adršpašsko-teplické skalní město, též **Ádr**

1. + 2. generace

Arco, -a, n., sg., [arko]

lezecká oblast v Itálii u jezera Lago di Garda

(1.) + 2. generace

BBso, BÉBéso, -a, n., sg., [bbso]

Boulder Bar, též **béběčko**, resp. **BÉBěčko**

Pozn.: název využívá počátečních hlásek z názvu baru, resp. se mluvčí inspirovali logem baru BB

Kde se sejdem? V BÉBésu v pět hodin na stěně.

2. generace

béběčko, BÉBěčko, -a, n., sg.

Boulder Bar, též **BBso, BÉBeso**

(1.) + 2. generace

big wall, wallu, wally, m., [bik wo:l], ang.

mnohadélková skalní cesta

2. generace

Boulder Bar, -u, m., sg., [boldr bar]

bar a bouldrová stěna umístěná dříve v ulici V Jámě 6, dnes přesunuta do Holešovic, též **BBso**, **BéBéčko**, **BéBeso**

(1.) + 2. generace

bouldrovka, -y, bouldrovky, f., [boldrovka], ang.

umělá lezecká stěna uzpůsobená pro lezení bez lana

(1.) + 2. generace

Brumlovka, -y, f., sg.

dnes již neexistující umělá lezecká stěna, která se nacházela v Praze na Pankráci

1. + 2. generace

(břeh) **levej, pravej**

rozdělení lezecké oblasti Labských pískovců podle břehů Labe
Na levej nechod', tam si nezalezeš. Na pravym jsou lehčí cesty.

1. + 2. generace

Buoux, n., sg., správná výslovnost [bju:ks], fr., všichni ale vyslovují [bju:]

lezecká oblast v jižní Francii

(1.) + 2. generace

Ceredo, -a, n., sg., [čeredo]

lezecká oblast v Itálii nedaleko Lago di Garda

(1.) + 2. generace

Finale, -e, n., sg., [fina:le]

lezecká oblast u města Finale Ligure v Itálii nedaleko Janova

(1.) + 2. generace

Hrubice, -e, f., sg.

pískovcové skály pod zámek Hrubá skála, též **Skalák**

Kde ste byli lízt? Na Hrubici.

1. + 2. generace

Jura, -y, f., sg.

lezecká oblast Frankenjura v Německu nedaleko Šumavy

Na víkend jedem do Jury.

1. + 2. generace

Kamík, -y, m., sg.

lezecká oblast u Příbrami

Byli sme na Kamiku, bylo tam strašně lidí.

1. + 2. generace

Labák, -u, m., sg.

lezecká oblast Labské pískovce ležící na obou březích Labe nedaleko Děčína

Byl sem v Labáku na pravym a vylezl sem Bílá oblaka.

1. + 2. generace

Lokal, -u, m., sg.

umělá lezecká stěna uzpůsobená pro bouldrování v Praze u Anděla,

též **Lokal blok**

(1.) + 2. generace

Lokal blok, -u, m., sg.

umělá lezecká stěna uzpůsobená pro bouldrování v Praze u Anděla,

též **Lokal**

(1.) + 2. generace

Mamut, -a, m., sg.

umělá lezecká stěna pro bouldrování a lezení na laně v Praze Holešovicích

Kam jdete liz? Jdem do Mamuta.

(1.) + 2. generace

Mařena, -y, f., sg.

skalní stěna nad vodním dílem Štěchovice nedaleko obce Slapy, též

Mařka

1. generace

Mařka, -y, f., sg.

skalní stěna nad vodním dílem Štěchovice nedaleko obce Slapy, též

Mařena

1. generace

oblast lezecká, -i, oblasti, f.

skalnatá oblast, kde se leze na skalách

1. + 2. generace

Osp, -u, m., sg.

lezecká oblast ve Slovinsku nedaleko Terstu

(1.) + 2. generace

Pant'ák, -u, m., sg.

skalní oblast u města Malá Skála

Na Pant'áku nelezu, tam se to sype.

1. + 2. generace

písek, -ku, písky, m.

pískovcové skály

Labák to je jen písek.

1. + 2. generace

překližka, -y, překližky, f.

vysoká umělá lezecká stěna

Nemůžeš lízt jen na překližce, musíš vylízt i něco venku.

1. + 2. generace

Ruzyň, -ě, f., sg.

umělá lezecká stěna pro lezení na laně v Praze v Ruzyni

V zimě chodíme na Ruzyň, když je teplo, tak lezem spíš venku.

1. + 2. generace

Semmering, -u, m., sg., [zemerink], nj.

lezecká oblast ve středním Rakousku

2. generace

Skalák, -u, m., sg.

pískovcové skály pod zámkem Hrubá Skála, též **Hrubice**

1. generace

Sušky, -ek, f., pl.

skalní oblast u města Malá Skála

1. + 2. generace

Tarn, -u, m., sg.

lezecká oblast v jižní Francii

1. + 2. generace

Tisá, -ý, f., sg.

pískovcová oblast u Děčína

1. + 2. generace

vápno, -y, n., sg.

skála z vápence

Nelezu na písku, na to nemám morál, mám radši vápno nebo žulu.

1. + 2. generace

Verdon, -u, m., sg., [verdon]

kaňon a lezecká oblast v jižní Francii

2. generace

Žleb, -u, m., sg.

lezecká oblast Labské pískovce ležící na levém břehu Labe nedaleko Děčína, součást **Labáku**

Pozn: odvozeno od názvu tamější vesnice Dolní Žleb

1. + 2. generace

žula, -y, f., sg.

skála ze žuly

1. + 2. generace

B) Pojmenování profilů skal, resp. stěn

bečka, -y, bečky, f.

část umělé lezecké stěny v lezeckém centru TJ Ruzyně

Ta oranžová sedmička vede přes bečku, stropem a za hranu.

(1.) + 2. generace

břicho, -a, břicha, n.

velký zaoblený profil na umělé lezecké stěně, nebo venku na skále

1. + 2. generace

dach, -y, dachy, m.

převís, též **střecha**

Pozn.: přejato z němčiny z das Dach – střecha

1. + (2.) generace

kampus, -u, kampusy, m.

mírně převislá deska na umělé stěně s několika řadami **lišť** používající se na posílení prstů

(viz Slovníková část, kap. V. Různé)

(1.) + 2. generace

kolmice, -e, kolmice, f.

kolmý profil na umělé stěně nebo na skále

Dám si ňáskou kolmici.

1. + 2. generace

kolmoška, -ky, kolmošky, f.

kolmý profil na umělé stěně

1. + 2. generace

komín, -u, komíny, m.

místo na skále, ve kterém se **leze rozporem**, též **rozporák**

1. + 2. generace

koutek, -ku, koutky, m.

vhloubené místo na skále vymezené dvěma stěnami svírajícími tupý úhel

1. + 2. generace

krápník, -u, krápníky, m.

část umělé lezecké stěny **Ruzyně**, která je umístěná ve stropě a svým tvarem připomíná mohutnější krápník

(viz Slovníková část, kap. I. Pojmenování chytů)

1. + 2. generace

plotna, -y, plotny, f.

hladké místo na skále

1. + 2. generace

police, -e, police, f.

výrazné horizontální místo na skále

1. + 2. generace

převis, -u, převisy, m.

část stěny, která se s přibývajícím výškou vychyluje od kolmice, též

dach

1. + 2. generace

rajbák, -u, rajbáky, m.

ukloněné hladké místo na pískovcové skále, též **rajbas**, **rajbuňk**

Pozn: odvozeno z německého die Reibung – tření

1. generace

rajbas, -u, rajbasy, m.

ukloněné hladké místo na pískovcové skále, též **rajbák**, **rajbuňk**

Pozn: odvozeno z německého die Reibung – tření

Nahoře je už jen rajbas, tak dej bacha.

1. + 2. generace

rajbuňk, -u, m. sg.

téměř hladké místo na skále, kde je možné **lézt** pouze **na tření**, též

rajbák, **rajbas**

Pozn: odvozeno z německého die Reibung – tření

1. generace

rozporák, -u, rozporáky, m.

komín na skále, který se leze rozporem

1. generace

rudlovačka, -y, rudlovačky, f.

úsek na skále s namáhavým lezením

(viz Slovníková část, kap. IV. Styly lezení)

1. generace

římsa, -y, římsy, f.

menší **police**

1. + 2. generace

schody, -ů, f., pl.

1. lehký terén na skále, popř. velmi lehká **cesta** na umělé stěně

1. + 2. generace

2. část umělé stěny na lezecké stěně Ruzyně

(1.) + 2. generace

střecha, -y, střechy, f.

střechový **převis**, též **dach**

1. + 2. generace

věž, -e, věže, f.

skála připomínající svým tvarem věž

1. + 2. generace

IV. Styly lezení

AFnout, afnout, + 4. pád

fraz.

vylézt lezeckou **cestu s odsednutím**; AF = alles frei, all free (vše volné)

No vidíš, jak to pěkně afla. Anis tam moc dlouho neseďla.

1. + 2. generace

bejčit

vyvinout velkou sílu, resp. silově lézt po chytech, které se dají velmi dobře uchopit

Pozn: většinou používáno v imperativu

Bejči!

1. + 2. generace

na beka

fraz.

způsob uchopení bočního chytu, při němž je chyt natočen nalevo a lezec ho uchopí pravou rukou a naopak, též **na bekhend**

Pozn: odvozeno z anglického backhand

2. generace

na bekhend

fraz.

způsob uchopení bočního chytu, při němž je chyt natočen nalevo a lezec ho uchopí pravou rukou a naopak, též **na beka**

Pozn: odvozeno z anglického backhand

1. + 2. generace

na bočáka

fraz.

způsob uchopení chytu, při němž je chyt natočen nalevo a lezec jej uchopí levou rukou a naopak

1. + 2. generace

bouldering, -u, m., sg., [bolderink], ang.

styl lezení bez jištění na kamenech v malých výškách

Pozn: z anglického boulder – balvan

1. + 2. generace

dát, + 4. pád

vylézt **cestu**, resp. **boulder**

1. + 2. generace

dát na on sight, on-sight, onsajt, + 4. pád, [onsajt], ang.

fraz.

vylézt **cestu** bez předešlého trénování či jakékoli znalosti jednotlivých **kroků**, resp. bez rad jiného lezce, též **dát kukem, dát na OS, dát na on šicht, vyonsajtovat**

(1.) + 2. generace

dát na on šicht, + 4. pád

fraz.

vylézt **cestu** bez předešlého trénování či jakékoli znalosti jednotlivých **kroků**, resp. bez rad jiného lezce, též **dát kukem, na OS, na onsajt, na on sight, na on-sight, vyonsajtovat**

2. generace (toto označení používají pouze dva lezci, kteří spolu trénují)

dát na OS, + 4. pád, [na o:es]

fraz.

vylézt **cestu** bez předešlého trénování či jakékoli znalosti jednotlivých **kroků**, resp. bez rad jiného lezce, též **dát kukem**, **dát na onsajt**, **dát na on sight**, **dát na on-sight**, **dát na on šicht**, **vyonsajtovat**

2. generace

dát na flash, fleš, + 4. pád, [fleš], ang.

fraz.

vylézt **cestu** díky radám jiného lezce, který tuto **cestu** zná, popř. vylézt **cestu** díky tomu, že lezec vidí v **cestě** někoho před tím lézt, též **flashnout**, **flešnout**

(1.) + 2. generace

dát kukem, + 4. pád

fraz.

vylézt **cestu** bez předešlého trénování či jakékoli znalosti jednotlivých **kroků**, resp. bez rad jiného lezce, též **dát na OS**, **dát na onsajt**, **dát na on sight**, **dát na on-sight**, **dát na on šicht**, **vyonsajtovat**

2. generace

dát to na statiku

fraz.

udělat krok v **cestě**, resp. bouldru pomalým pohybem, též **statika**

1. + 2. generace

fix, -u, fixy, m.

zpevnění paže, resp. celého těla

To nedám, to je strašnej fix, to neudržim.

1. + 2. generace

fixovat, + 4. pád

zpevnit tělo

(1.) + 2. generace

flash, **fleš**, -e, flashe, fleše, m., [fleš], ang.

situace, kdy jeden lezec radí druhému lezci na skále, kde jsou **chyty**
a **stupy**

Takhle vypadá Rad'ousův flash, ten ti totiž řekne, kde ty chyty přesně jsou, jak berou a kam si máš postavit nohy. Ten tu cestu tak dlouho drtí, až ji umí i poslepu.

(1.) + 2. generace

flashnout, **flešnout**, + 4. pád

vylézt cestu díky radám jiného lezce, který tuto cestu zná, popř.
vylézt cestu díky tomu, že lezec vidí v cestě někoho před tím lézt,
též **dát na flash**, **flešh**

(1.) + 2. generace

hákováčka, -y, hákovačky, f.

lezení pomocí cepínů po již osázených **skobách**

1. + 2. generace

hodit vrata, + v 6.pád

fraz.

vypadnout z lezecké **cesty**, resp. z **bouldru** tak, že se lezec přetočí ke skále zády

Dívej, jak teď hodí vrata.

1. + 2. generace

chodák, -ku, chodáky m.

velmi lehká **cesta**

To nelez, to je chodák, dej si něco těžšího.

1. + 2. generace

chyt bere

fraz.

místo, kde se nejlépe chyt uchopí a kde nejlépe drží

Kde ten chyt bere? Bere zleva, na beka.

1. + 2. generace

jistit, + 4. pád

zajišťovat bezpečnost druhého lezce při lezení na laně

Pozn: při boulderingu se používá slovo sejfovat

Můžeš lízt, jistim.

1. + 2. generace

jistit na rybu, + 4. pád

fraz.

jistit lezce, který leze na druhým

1. + 2. generace

koza, -y, kozy, f.

zalomená noha pod lezce

Pozn: díky této poloze nohy se dostane lezcovo těžiště blíže ke stěně

Vidělas tu kozu v tom předposledním chytu, ta byla ukázková.

(viz Slovníková část, kap. I. Pojmenování chytů)

1. + 2. generace

kříž, -e, kříže, m.

překřížení rukou

Jdeš pravou na bočáka a pak je levou kříž na takovou malou lištu, nastoupáš a vališ dál.

1. + 2. generace

ladička, -y, ladičky, f.

technické lezení **cesty** na skále, resp. **bouldru**

Tam nahoře je to už taková ladička, skoro tam nejsou chyty.

(1.) + 2. generace

ladit, + v 6. pád, resp. + 4. pád

překonat technicky náročné místo na skále, resp. v **bouldru**

(1.) + 2. generace

lízt na dvojáka, + 4. pád

fraz.

používat během lezení na skále dvě lana

1. generace

lízt na druhym, + 4. pád

fraz.

lézt na laně, které je již protažené posledním **jištěním**, opak **lízt na prvním**, též **lízt s horním**

Hele, dej si to radši na druhym, není to zas tak lehký.

1. + 2. generace

lízt komín

fraz.

lézt ve velmi široké **spáře** postupným posouváním se vpřed

1. generace

lízt ledy

fraz.

lézt v ledopádu

1. + 2. generace

lízt na písku

fraz.

lézt na pískovcových skalách

1. + 2. generace

lízt PP, + 4. pád, [pe:pe:]

fraz.

lézt na skále, při čemž lezec leze **cestu**, ve které jsou již **zacvakány expresky**

Pozn: PP = pink point

1. + 2. generace

lízt na prvním, + 4. pád

fraz.

lízt na skále, resp. umělé stěně, při čemž lezec **zacvakává** lano do všech **jištění** na skále, opak **lízt na druhým**

1. + 2. generace

lízt rozporem, + 4.pád

fraz.

lízt na skále, při čemž se lezec zapírá zády o jednu stěnu **komínu** a horními i dolními končetinami o protilehlou stěnu

1. + 2. generace

lízt RP, + 4. pád, [erpe:]

fraz.

lízt bez odpočinku **cestu** na skále, ve které nejsou **zacvakány expresky**

Pozn: RP = red point

1. + 2. generace

lízt ruka noha, + 4. pád

fraz.

lízt **bouldr**, resp. **cestu** na umělé lezecké stěně, při čemž se držený chyt stane následně stupem pro nohu, lezec při tomto stylu lezení nesmí použít jiné **stupy** než ty, které před tím držel

Hele, ukážu ti krásnej bouldr. Je to ruka noha a nesmiš tu horní hranu.

(1.) + 2. generace

lízt ruka noha a stupy, + 4. pád

fraz.

lízt **bouldr**, resp. **cestu** na umělé lezecké stěně, při čemž se držený chyt stane následně stupem pro nohu, lezec může při tomto stylu lezení použít jako **stupy** pro nohy nejenom před tím držené chyty, ale i **vruty**

(1.) + 2. generace

lízt s horním, + 4. pád

fraz.

lízt na laně, které je již protaženo posledním **jištěním**, opak **lízt na prvním**, též **lízt na druhým**

1. + 2. generace

lízt na sokolika, + 4. pád

fraz.

lízt koutovou **spáru** způsobem, kdy se lezec zapírá nohama proti rukám

1. + 2. generace

lízt sólo, + 4. pád

fraz.

lízt na skále bez lana nahoru i dolů

1. + 2. generace

lízt na tření

fraz.

lízt na skále, resp. umělé stěně způsobem, kdy lezec nestojí na žádných stupech, ale využívá pouze přilnavosti gumové podrážky lezecké obuv na stěně

1. + 2. generace

ložit, + na 6. pád

lézt na skále, resp. na kameni, resp. na umělé stěně

(v poslední době užívání tohoto verba ustupuje)

2. generace

na malíkovku

fraz.

způsob uchopení chytu, při němž leží na chytu nejbliže ke stěně malíková hrana ruky

2. generace

mít nachozený, + 4. pád

fraz.

znát lezeckou **cestu**, resp. **bouldr** téměř nazpaměť

No jo, ten to má nachozený, tomu se to leze, když ví, kde jsou chyty.

2. generace

nacvakat, + 4. pád

umístit karabiny do pevných jisticích bodů na skále

Já ti to nacvakám a ty si to dáš na druhym.

1. + 2. generace

nastoupit do cesty

fraz.

začít lézt **cestu**

1. + 2. generace

nastřílet, + 4. pád

nacvakat expresky do cesty

Tak já ti to nastřílim a ty si to dáš na prvnim.

2. generace

nohy po všem

fraz.

způsob lezení, při kterém není lezec vázaný danými **stupy**, opak **lízt ruka noha, resp. lízt ruka noha a stupy**

Dej si tohle na rozlez a dej si to s nohama po všem.

(1.) + 2. generace

odkrokovat, + 4. pád

nacvičit jednotlivé **kroky** v obtížné lezecké **cestě**, resp. v bouldru

2. generace

odsednout si, (+ v 6. pád)

odpočinout si během lezení na skále u jistícího bodu, resp. umělé stěně, též **sednout si**

Hele, dober mě a já si odsednu.

1. + 2. generace

pendltraverz, -u, pendltraverzy, m.

styl lezení na skále, při kterém se využívá **kyvadlový traverz**

1. generace

pěst, -i, f., sg.

způsob lezení širší **spáry** na skalách vložním zaťaté pěsti, též

spára na pěst

1. generace

prolomit lištu

fraz.

uchopit **lištu** způsobem, při němž předposlední články prstů svírají s lištou téměř pravý úhel

1. + 2. generace

přelízt

přelízt někoho – vylézt v **cestě**, resp. **bouldru** dál než druzí

1. + 2. generace

přelízt něco – vylézt **cestu**, resp. **bouldr**, též **dát**

1. + 2. generace

rudlovačka, -y, rudlovačky, f.

lezení po **madlech** v převislé **cestě**

(viz Slovníková část, kap. III. Pojmenování lezeckých oblastí, profilů, skal, resp. stěn)

(1.) + 2. generace

sednout si, + v 6. pád

fraz.

odpočinout si během lezení na skále u jistícího bodu, resp. umělé stěně, též **odsednout si**

1. + 2. generace

sejfovat, + 4. pád

zabezpečovat, aby **bouldrista** nespádl mimo **bouldrmatku**

2. generace

na sokolíka

fraz.

styl lezení, při němž lezec drží svislý chyt na **bočáka** oběma rukama a zapírá se proti nim nohama

1. + 2. generace

spára na klíč, -y, spáry, f.

fraz.

styl lezení **spáry**, během něhož lezec zasune do široké spáry předloktí, resp. rameno a koleno, resp. holeň a tímto způsobem se posouvá vpřed

1. generace

spára na pěst, -y, spáry, f.

fraz.

styl lezení **spáry**, během něhož lezec vzpříčí ve spáře svoji pěst

1. generace

spára na žábu, -y, spáry, f.

fraz.

styl lezení **spáry**, při němž lezec vloží do spáry celou ruku a zapře její hřbet o jednu stranu spáry a prsty o druhou, a tím zamezí vyklouznutí ruky ze spáry

1. + 2. generace

na spod'áka

fraz.

způsob uchopení chytu zespoda

Jdeš do andrejova bočáku, pak je ten rad'ousův a ten vem na spod'áka, bere tak líp.

1. + 2. generace

statika, -y, f., sg.

silový způsob lezení bez dynamických pohybů

(viz Slovníková část, kap. II. Pojmenování vybavení)

1. + 2. generace

tahat cestu

fraz.

lízt na prvním

1. + 2. generace

traverz kyvadlový, -u, traverzy, m.

způsob překonání obtížného místa na skále zhoupnutím se v laně do místa jednoduššího

1. + (2.) generace

valit

pokračovat v lezecké cestě

Val to za hranou a až budeš stát na tom rajbáku, máš vyhráno.

1. + 2. generace

vochcat, + 4. pád

vylézt cestu jiným způsobem, než bylo myšleno, též **vojebat,**

voprasit

Tam jsem to vochcal, dal jsem tam patičku a dal jsem to naprosto v pohodě.

2. generace

vojebat, + 4. pád

vylézt cestu jiným způsobem, než bylo myšleno, též **vochcat,**

voprasit

2. generace

voprasit, + 4. pád

vylézt cestu jiným způsobem, než bylo myšleno, též **vochcat,**

vojebat

2. generace

vybrat cestu

fraz.

vyndat expresky ze všech **jištění v cestě** na skále, resp. na umělé lezecké stěně

2. generace

vycvakávat expresky

fraz.

vyndávat lano z **expresek**, většinou když **leze lezec na druhým**

1. + 2. generace

vykozit (nohu)

pohyb, při kterém lezec vtočí jednu nohu pod sebe, a tím dostane těžiště svého těla blíže ke stěně

Nee, tam vykoz, to je lepší než to fixovat.

1. + 2. generace

vyonsajtovat, + 4. pád

vylézt **cestu** bez předešlého trénování či jakékoli znalosti jednotlivých **kroků**, resp. bez rad jiného lezce, též **dát kukem, dát na OS, dát na onsajt, dát na on sight, dát na on-sight, dát na on šicht**

2. generace

vysmahnout¹, + z 2. pád

vypadnout z **cesty**, resp. **bouldru**, též **vyvlát**

2. generace

vysmahnout², + 4. pád

vylézt bez problému **cestu** na skále

(1.) generace

vyvádět cestu

fraz.

lézt **cestu** na skalách, resp. na umělé stěně na prvním konci lana, též

lízt na prvním

1. + 2. generace

vyvlát, + z 2. pád

vypadnout z **cesty**, resp. z **bouldru**, též **vysmahnout**¹

2. generace

vzít na rychlo, + 4. pád

jistit spolulezce způsobem, kdy lano neprochází zcela kolem **osmy**, ale je spolu s ní uchyceno do karabiny

Vem mě na rychlo, to bude lepší, tohle lano to už má za sebou.

2. generace

zafixovat, + 4. pád

zpevnit paži v určité poloze

1. + 2. generace

zamknout lištu

fraz.

uchopit **lištu** tak, že je palec přeložen přes prolomené prsty a tím jim dodává ještě větší sílu

1. + 2. generace

zapatičkovat, + 4. pád

položít na **stup**, resp. chyt místo špičky patu

1. + 2. generace

zašpičkovat, + 4. pád

zasunout pod chyt špičku nohy

1. + 2. generace

žába, sg., f.

fraz.

styl lezení široké **spáry**, při němž lezec vloží do spáry celou ruku a zapře její hřbet o jednu stranu spáry a prsty o druhou, a tím zamezí vyklouznutí ruky ze spáry, též **spára na žábu**

1. + 2. generace

V. Lezci a lidé kolem Boulder baru

baba, -y, baby, f.

pěkná dívka, též **buchta**, **gazela**, **kočička**, **kost**, **kus**, **lízátko**,
prcátko, **roštěnka**, **roští**,

To je ale baba.

1. + 2. generace

bouldrista, -y, bouldristi, m., [boldrista], ang.

lezec věnující se převážně lezení bouldrů

Je to bouldrista, nemá žádnou vytrvalost.

2. generace

buchta, -y, buchty, f.

pěkná dívka, též **baba**, **gazela**, **kočička**, **kost**, **kus**, **lízátko**,
prcátko, **roštěnka**, **roští**

2. generace

druholezec, -zce, druholezci, m.

lezec, který **nastupuje do cesty** jako druhý v pořadí

1. + 2. generace

exot, -a, exoti, m.

lezec, který se nechová způsobem uznávaným ve skupině

2. generace

gazela, -y, gazely, f.

pěkná dívka, též **baba**, **buchta**, **kočička**, **kost**, **kus**, **lízátko**,
prcátko, **roštěnka**, **roští**

2. generace

jistič, -če, jističi, m.

osoba uvázaná na volném konci, která jistí lezce v lezecké cestě

Pozn.: označení se užívá pro muže i ženu

1. + 2. generace

kočička, -y, kočičky, f.

pěkná dívka, též **baba, buchta, gazela, kost, kus, lízátko, precátko, roštěnka, roští**

2. generace

kost, -i, f., sg.

pěkná dívka, též **baba, buchta, gazela, kočička, kus, lízátko, precátko, roštěnka, roští**

2. generace

kus, -u, m., sg.

pěkná dívka, též **baba, buchta, gazela, kočička, kost, lízátko, precátko, roštěnka, roští**

To je ale kus.

1. + 2. generace

lízátko, -a, lízátko, n.

pěkná dívka, též **baba, buchta, gazela, kočička, kost, kus, precátko, roštěnka, roští**

2. generace

nemand, -a, nemandi, m., [ne:mant], [e:] je vyslovováno hodně otevřeně, téměř jako německé Ä, nj.

nováček v lezeckém sportu, též **nemo, niemand, nýmand**

Podívej se jak jistí, to je nemand.

2. generace

némo, -a, m., sg.

nováček v lezeckém sportu, též **némand**, **niemand**, **nýmand**

Pozn: pokud je takto nazván zkušený lezec, je toto pojmenování myšleno jako urážka s přídechem výsměchu

Ty jseš ale némo, vid'.

2. generace

niemand, **nýmand** -da, niemandi, nýmandi, m., [ni:mant], nj.

nováček v lezeckém sportu, též **némo**, **némand**, **nýmand**

Pozn.: pokud je takto označen zkušený lezec, je toto pojmenování myšleno jako částečná urážka

Ty jseš ale niemand, jak ses to navázal.

(1.) + 2. generace

píškař, -e, píškaři, m.

lezec, který leze převážně na pískovcových skalách

1. + 2. generace

píškařka, -y, píškařky, f.

lezkyně, která leze převážně na pískovcových skalách

1. + 2. generace

prcátko, -a, prcátka, n.

pěkná dívka, též **baba**, **buchta**, **gazela**, **kočička**, **kost**, **kus**, **lízátko**,
roštěnka, **roští**

2. generace

prvolezec, -zce, prvolezci, m.

lezec, který **vyvádí cestu**

1. + 2. generace

překližkář, -e, překližkáři, m.

lezec, resp. lezkyně věnující se lezení převážně na umělé lezecké stěně

Je to překližkář, na skalách toho moc nenaleze.

1. + 2. generace

roštěnka, -y, roštěnky, f.

pěkná dívka, též **baba, buchta, gazela, kočička, kost, kus, lízátko, precátko, roští**

Hele, tamhle jde nějaká roštěnka.

2. generace

roští, -í, n., sg.

pěkná dívka, též **baba, buchta, gazela, kočička, kost, kus, lízátko, precátko, roštěnka**

2. generace

skutr, -a, skutři, m.

malý lezec mající problémy v některých lezeckých cestách

Pozn: zkratkové slovo utvořené ze slov skurvený (psáno ve skupině se S) a trpaslík

Tohle není pro mě, já jsem skutr, tohle je pro mě morfo boulder.

2. generace

sociál¹, -a, m., sg.

označení pro lezce, který je lepší než jiný lezec

Pozn: myšleno jako uznání; používáno velmi zřídka

Podívej se na něj, to je sociál, on to přelezl.

2. generace

sociál², -a, sociálové, m.

lezec, který má nedostatek financí na zakoupení vlastního lezeckého vybavení, a musí si ho tudíž půjčovat

2. generace

VI. Lezecké trasy a pojmy s tím spojené

bouldr, -u, bouldry, m., [boldr], ang.

krátká **cesta** na kamenech nebo na umělé stěně menší výšky, ve které lezec nepoužívá lano ani jiné jistící pomůcky

1. + 2. generace

bouldr morfo, -u, bouldry, m., [boldr], ang.

krátká, obtížná lezecká **cesta** o menším počtu chytů vedoucí na kamenech, resp. umělé stěně bez **jištění**, která je hůře ležitelná pro lezce menšího vzrůstu

Na to sem malej, to je pro mě morfo boulder.

2. generace

cesta, -y, cesty, f.

trasa na skále nebo na umělé stěně vytyčená **postupovým jištěním**
Koliks dal dneska cest? Sedm a jsem úplně kantáre.

1. + 2. generace

cesta morálová, -y, cesty, f.

trasa na skále, na které není mnoho **postupových jištění**

1. + 2. generace

cesta několikadýlková, -y, cesty, f.

trasa na skále, která vyžaduje více **šťandů**

1. + 2. generace

dát si na rozlez, + 4. pád

fraz.

zahřát svaly v nějaké lehké **cestě**, resp. **bouldru**

Dám si tu šestku na rozlez.

1. + 2. generace

dělat cestu

fraz.

umísťovat chyty na umělé stěně, (na skalách) umístit jednotlivé jistící body, popř. zlepšit určitá místa, aby se dala lépe uchopit

1. + 2. generace

kampus, -u, kampusy, m.

štrand

(viz Slovníková část, kap. III. Pojmenování lezeckých oblastí, profilů skal, resp. stěn, a kap. VII. Různé)

1. generace

nástup, -u, nástupy, m.

začátek **cesty**, nebo **bouldru**

1. + 2. generace

postavit cestu

fraz.

na umělé lezecké stěně též **dělat cestu**, na skalách zlepšit při **dělání cesty** určitá místa, aby se dala lépe uchopit

1. + 2. generace

štrand, -y, m.

místo pro jištění ve vícedélkové **cestě**, též **kampus**

Pozn.: přejato z německého der Stand – stání, postoj

V týchle cestě jsou tři štrandy.

1. + 2. generace

VII. Různé

bandasky, -ek, f., pl.

překrvené ztvrdlé předloktí, též **bandy**, **konve**

1. + 2. generace

bandy, -, f., pl.

překrvené ztvrdlé předloktí, též **bandasky**, **konve**

2. generace

boty prolezený, -, f., pl.

děravá lezecká obuv

1. + 2. generace

čéháesko, sg., n.

Český horolezecký svaz

Pozn: název odvozen od oficiální zkratky ČHS

2. generace

dát podlahu

fraz.

spadnout až na zem

Ulomil chyt a dal podlahu.

1. + 2. generace

dolejt magi

fraz.

nabrat sílu a energii do výstupu

1. generace

kampus, -u, kampusy, m.

tábořiště

(viz Slovníková část, kap. III. Pojmenování lezeckých oblastí, profilů skal, resp. stěn, a kap. VI. Lezecké trasy a pojmy s tím spojené)

1. generace

konve, -ví, f., pl.

překrvené ztvrdlé předloktí, též **bandasky**, **bandy**

2. generace

křídla, -el, n., pl.

vypracované zádové svalstvo

2. generace

kůže prolezená, -e, f., sg.

velmi citlivé konečky prstů kvůli sedřené svrchní vrstvě kůže, též

prst prolezenej

1. + 2. generace

lišej skalní, -eje, lišeje, m.

ruce odřené ze spár

1. generace

magi, n., neskl., sg.

síla

1. generace

mít bandasky

fraz.

(o lezci) mít překrvené a ztvrdlé předloktí, též **mít bandy, mít nateklo**

Mám strašně nateklý bandasky, už nelezu.

1. + 2. generace

mít bandy

fraz.

(o lezci) mít překrvené a ztvrdlé předloktí, též **mít bandasky, mít nateklo**

Mám bandy.

2. generace

mít nateklo

fraz.

(o lezci) mít překrvené a ztvrdlé předloktí, též **mít bandasky, mít bandy**

Mám nateklo.

1. + 2. generace

morál, sg., m.

odvaha

V týchle cestě jsem teďka trénoval morál.

1. + 2. generace

paknout, + na 4. p.

spadnout

1. generace

pešek, sg., m.

smůla

Pozn: z německého das Pech - smůla

Ten měl ale pešek, spadl pod řetězem, jinak by to dal na on sajt.

2. generace

prst prolezenej, -u, prsty, m.

velmi citlivé konečky prstů kvůli sedřené svrchní vrstvě kůže, též

kůže prolezená

Už nelezu, mám prolezený prsty.

1. + 2. generace

slabej jak čajíček, jak čaj

fraz.

téměř zcela vysílený lezec

Už jsem se vydal, sem slabej jak čajíček.

1. + 2. generace

stroj šicí, -e, m., sg.

křeč v noze způsobená delším setrváním na malém **stupu**

Tak dlouho tam stál, až dostal šicí stroj.

1. + 2. generace

zatejpovat, + 4. p.

stáhnout šlachy na prstech, resp. části předloktí pomocí **tejpky**

2. generace

V. ZÁVĚR

V naší práci jsme se zabývali lezeckým slangem dvou generací, generace otců (1. generace) a generace synů a dcer (2. generace). Naším cílem bylo srovnat slangy obou generací lezců, čím se liší, resp. co mají společné, a tyto odchylky, resp. společné znaky okomentovat z diachronně-synchronního hlediska.

Lezecký slang chápeme jako nespisovnou vrstvu národního jazyka, která je charakteristická pro neoficiální komunikaci mezi lezci a bouldristy na umělých stěnách a na skalách v přírodě a která obsahuje jednotlivá pojmenování denotátu úzce spjatých nejenom se speciální činností, tedy lezením a bouldrováním, ale i se speciálním prostředím, tedy umělými lezeckými stěnami a skalami v přírodě.

Lezecký slang vykazuje nejenom znaky zájmového slangu, např. bohatou synonymii u některých lexikálních jednotek, jazykovou hravost, ale i znaky profesionální mluvy, tedy výrazovou explicitnost a jazykovou ekonomii. Tento fakt souvisí se samotnou speciální činností, která velmi často probíhá ve vypjatých situacích, a proto vyžaduje jasnou a stručnou nomenklaturu. Mimo samotný akt lezení již zaznamenáme charakteristické znaky zájmového slangu, jako je výše zmíněná bohatá synonymičnost, např. u pojmenování atraktivních slečen. Lezecký slang se ale pro některé členy sledované skupiny stal profesionální mluvou, protože

vyrábějí umělé chyty nebo prodávají v obchodě s lezeckým vybavením. Přesto primárně chápeme lezecký slang jako slang zájmový, protože jej většina mluvčích užívá pouze v komunikaci během lezení, resp. o lezení, tedy během provozování své sportovní záliby.

Podobně jako argot je jakýkoli slang, nejenom slang lezecký, nestrukturním útvarem národního jazyka, nedisponuje tedy vlastním plně rozvinutým a autonomním jazykovým systémem, tj. rovinou hláskovou a gramatickou. Obě tyto jazykové roviny přebírá z obecné češtiny, která je pro pražské prostředí typická. Na druhou stranu ale určité specifičnosti, které se jeví jako marginální, v něm lze nalézt, např. výslovnost slova *niemand*.

Rozšiřování a obohacování slovní zásoby lezeckého slangu se děje stejnými onomaziologickými postupy jako u spisovné vrstvy národního jazyka. Z transformačních postupů je produktivní odvozování, konkrétně sufixace a prefixace, prefixačně-sufixační postup je omezeně produktivní, příklad konverze jsme vůbec nezaznamenali. Omezeně produktivním transformačním postupem je skládání a zkracování, zde zvláště tvoření zkratkových slov. Z transpozičních postupů je nejproduktivnější sémantické tvoření, konkrétně metaforizace, zvláště u pojmenování chytů a vybavení, a metaforizace, též u pojmenování některých chytů. Specifikace a generalizace jsou omezeně produktivní. Tvoření víceslovných názvů

je v lezeckém slangu omezeně produktivní, nalezneme je hlavně mezi pojmenováními různých stylů lezení, jištění a chytů. Co se týče přejímání z cizích jazyků, je pro lezecký slang starší generace charakteristické přejímání z němčiny, u mladší generace lezců z angličtiny. Do transformačně-transpozičních postupů jsme zařadili nejenom mechanické krácení, které je v lezeckém slangu obou generací omezeně produktivní, a překrucování, pro něž jsme žádný příklad v nashromážděném materiálu nenalezli, ale i univerbizaci, která je u obou generací velmi produktivní, což svědčí o tendenci k jazykové ekonomii charakteristické pro každou slangovou slovní zásobu. Ve slovní zásobě lezeckého slangu jsme též zaznamenali několik zvláštních případů grafické podoby slov, konkrétně spojení číslice a písmena.

Pro slovní zásobu jakéhokoli slangu, nejenom lezeckého, je charakteristická nespisovnost, expresivita, hojná metaforičnost, synonymičnost a jazyková hra. Slangové výrazy vyjadřují citový vztah mluvčích k danému prostředí, stávají se ale i nutností, pokud je třeba význam specifikovat, tedy když je význam příliš obecný (př. *chyt – bočák, spod'ák, stisk*). Pro zájmové prostředí jsou typické i přezdívky, které vznikají během členství mluvčího v dané zájmové skupině. U některých členů mladší generace lezců jsme zaznamenali i několik přezdívek. Pokud členové starší generace přezdívku mají, mají jen jednu.

Slovní zásoba lezeckého slangu se skládá pouze z plnovýznamových slov. Nejvíce jsou zastoupena substantiva, méně již verba a adjektiva. Nejvíce je v lezeckém slangu jednoslovných pojmenování, omezeně jsme zaznamenali i víceslovná spojení.

Jak píšeme v úvodu, srovnáváme v naší práci lezecký slang dvou generací. Jedním z dílčích úkolů bylo zjistit, jak se promítá lezecký slang starší generace do slangu mladší generace lezců a naopak. Zde jsme zjistili, že na jednu stranu mladší generace přejala jádro slovní zásoby slangu starší generace lezců, na druhou stranu přejímají ti starší lezci, kteří se stále lezení aktivně věnují, nejužívanější slangismy mladší generace. K tomuto závěru jsme došli na základě dotazníku, který jsme zadali starší generaci lezců. Mladší generaci lezců byl též zadán dotazník, ten měl pouze ověřovací charakter. Na základě tohoto dotazníku jsme mimo jiné zjistili různý stupeň asimilace přejatých slov z angličtiny do češtiny, hlavně co se týče grafické stránky jazyka.

Druhá část naší diplomní práce obsahuje slovník čítající téměř 500 slangových výrazů, které jsou dále rozděleny do sedmi tematických skupin. Tento slovník zachycuje nejfrekventovanější slangismy obou generací lezců, konkrétně zachycuje slang lezců z pražské bouldrové stěny Boulder bar a slang jejich otců. Přesto si uvědomujeme, že slovník není úplný, což není ani možné, protože

se lezecký slang, hlavně mladší generace lezců, neustále rozvíjí a obohacuje. Zároveň si uvědomujeme, že lezci z jiných měst, ale i z jiné pražské umělé lezecké, resp. bouldrové stěny mohou některé slangismy znát pod jinými významy, resp. že některé denotáty pojmenovávají odlišně. I tento fakt je charakteristický pro jakýkoli slang, jak zájmový, tak profesionální.

BAUKO, J. Mikrooslovník v budovalských skalách. In: *Varia XIII*, Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovítu Štúra, 2006, s. 26 - 33.

BEČKA, J. V. Slangy, ročníky jejich vzniku a vývoje. In: *Stavba přírodních a 1. konference o slangu a argotu v Pizně 22. - 23. 4. 1977*, Pizeň: PedF Západočeské univerzity, 1978, s. 2 - 7.

BEČKA, J. V. Co je slang a co není slang. In: *Stavba II. konference o slangu a argotu v Pizně 23. - 25. 9. 1980*, Pizeň: PedF Západočeské univerzity, 1983, s. 3 - 4.

BEČKA, J. V. Slang. In: *Stavba III. konference o slangu a argotu v Pizně 24. - 27. 1. 1984*, Pizeň: PedF Západočeské univerzity, 1987, s. 4 - 10.

VI. POUŽITÁ LITERATURA

A) Literatura

AKADEMICKÝ SLOVNÍK CIZÍCH SLOV, Praha : Academia, 1998

BAUKO, J. Mikroonymá v Suľovských skalách. In: *Varia XIII*, Bratislava : Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra, 2006, s. 26 - 33

BEČKA, J. V. Slangy, podmínky jejich vzniku a vývoje. In: *Sborník přednášek z I. konference o slangu a argotu v Plzni 22. – 23. 9. 1977*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1978, s. 2 – 7

BEČKA, J. V. Co je slang a co není slang. In: *Sborník z II. konference o slangu a argotu v Plzni 23. – 26. 9. 1980*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1983, s. 5 – 8

BEČKA, J. V. Slang a diferenciace v běžně mluvené řeči. In: *Sborník z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24. – 27. 1. 1984*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1987, s. 4 – 10

BEČKA, J. V. Slang, argot a expresivnost v běžně mluvené řeči. In: *Sborník z IV. konference o slangu a argotu v Plzni 9. – 12. 2. 1988*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1989, s. 351 - 354

BENEŠ, J. Některé informace vyplývající z našich příjmení. In: *ZMK ČSAV*, r. 21, č. 2-3-4-5, část první, ÚJC ČSAV Praha, 1980, s. 194-199

BENEŠ, J. *O českých příjmeních*. Praha : Nakl. ČSAV, 1962

CURÍN, F. Několik poznámek k argotu a slangu. In: *Sborník z I. konference o slangu a argotu v Plzni 22. – 23. 9. 1977*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1978, s. 8 – 9

ČECHOVÁ, M. a kol. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha : ISV, 2000

DRŠATOVÁ, J., LOUŽENSKÁ, A. Vztah přezdivek a hypokoristik. In: *Sborník z V. konference o slangu a argotu v Plzni 7. – 9. 2. 1995*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1995, s. 60 - 66

DVONČ, L. K otázce sociálních „nářečí“. In: *SaS*, 1957, roč. 18, č. 3, s. 180-183

ENCYKLOPEDICKÝ SLOVNÍK ČEŠTINY, Praha : Nakl. Lidové noviny, 2002

HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. 1. vydání, Praha : SPN, 1980

HAUSER, P. Přezdívky jako součást slangu. In: *Sborník z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24. – 27. 1. 1984*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1987, s. 77 – 83

HRONEK, J. *Obecná čeština*. Praha : UK, 1972

HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangů*. Praha : PedF Ostrava SPN, 1971, 78 s.

HUBÁČEK, J. Aspekty slangu. In: *Sborník přednášek z I. konference o slangu a argotu v Plzni 22. – 23. 9. 1977*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1978, s. 10 – 14

HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*. Ostrava : Profil, 1979

HUBÁČEK, J. K onomaziologickým postupům ve slovní zásobě slangů. In: *Sborník z II. konference o slangu a argotu v Plzni 23. – 26. 9. 1980*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1983, s. 36 - 43

HUBÁČEK, J. K vnitřní diferenciaci slangu. In: *Sborník z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24. – 27. 1. 1984*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1987, s. 12 – 19

HUBÁČEK, J. K metodologii zkoumání slangů. In: *Sborník z IV. konference o slangu a argotu v Plzni 9. – 12. 2. 1988*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1989, s. 5 – 13

HUBÁČEK, J. K aktuálnosti sociolektů, zejména slangu. In: *Sborník z V. konference o slangu a argotu v Plzni 7. – 9. 2. 1995*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1995, s. 18 – 21

HUBÁČEK, J. *Výběrový slovník českých slangů*. Ostrava : FF Ostravské univerzity, 2003

HŮLKOVÁ, R. *Muzikantský slang*. Praha : UK PedF, 2005

JAKLOVÁ, A. Budeme argot nově definovat? In: *SaS*, 1999, roč. 60, č. 4, s. 293 – 300

KLIMEŠ, L. Slangová vlastní jména. In: *ZMK ČSAV*, r. 9, č. 3, ÚJC ČSAV 1968, s. 363-373

KLIMEŠ, L. Několik netradičních pohledů na přezdívky plzeňských vysokoškoláků. Seminář Onymické systémy v regionech. In: *Sborník příspěvků z V. semináře „Onomastika a škola“ konaného 12. – 14. 1. 1993 v Hradci Králové*, Gaudeamus, 1995, s. 121-122

KLIMEŠ, L. *Komentovaný přehled výzkumu slangu v Československu, v České republice a ve Slovenské republice v letech 1920 – 1996*, Plzeň : Západočeská univerzita, 1997

KNAPPOVÁ, M. O přezdívkách v současné češtině. In: *Přednášky z XLI. běhu Letní školy slovanských studií*, UK Praha, 1998, s. 47-53

KRČMOVÁ, M. Funkce slangu. In: *Sborník z IV. konference o slangu a argotu v Plzni 9. – 12. 2. 1988*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1989, s. 79 – 91

KŘÍSTEK, V. Poznámky k problematice argotu a slangů. In: *SaS*, 1973, r. 34, č. 1, s. 98 - 103

MALIŠ, O., MACHOVÁ, S., SUK, J. *Současný český jazyk-Lexikologie*, Praha : Karolinum, 1997

MÁLKOVÁ, J. Horolezecký slang. In: *Sborník přednášek z VI. konference o slangu a argotu v Plzni 15. – 16. září 1998*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1998, s. 103 - 109

NEKVAPIL, J. Některé sociolingvistické aspekty výzkumu slangů. In: *Sborník z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24. – 27. 1. 1984*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1987, s. 27 – 35

OBERPFALCER, FR. Slang a argot. In: *Jazykozpyt*, Praha : Jednota čes. filologů, 1932, s. 26 – 31

OBERPFALCER, FR. Argot a slang. In: *Československá vlastivěda*, díl III. – Jazyk, Praha : Sfinx Bohumil Janda, 1934, s. 311 - 375

OUŘEDNÍK, P.: *Šmírbuch jazyka českého*, Praha : Ivo Železný, 1992

PŘÍRUČNÍ MLUVNICE ČEŠTINY, 2. vyd. Praha : Nakl. Lidové noviny, 2001

~~P~~
PŘÍRUČNÍ SLOVNÍK JAZYKA ČESKÉHO, Praha : SPN, 1953 - 1955

ROMPORTL, M. Poznámky k zvukové stránce projevů v slangu a v profesionální mluvě. In: *Sborník z konference o slangu a argotu v Plzni 23. – 26. 9. 1980*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1983, s. 31 – 36

SCHEINOSTOVÁ, A. Přezdívání mezi mládeží. In: *Čeština doma a ve světě*, 1999, roč. VII., č. 2., s. 113-115

SLOVNÍK SPISOVNÉ ČEŠTINY PRO ŠKOLU A VEŘEJNOST, 2. vyd. Praha : Academia, 1994

SLOVNÍK SPISOVNÉHO JAZYKA ČESKÉHO, 1. vyd. Praha : Academia, 1960 – 1966

SPAL, J. Slangová vlastní jména. In: *Sborník z II. konference o slangu a argotu v Plzni 23. – 26. 9. 1980*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1983, s. 61 - 65

SUK, J. *Několik slangových slovníků*. Praha : Inverze, 1993

SUK, J. Skupinová mluva a její výzkum. In: *Sborník z V. konference o slangu a argotu v Plzni 7. – 9. 2. 1995*, Plzeň : PedF Západočeské univerzity, 1995, s. 23 – 27

SVOBODA, J. *Staročeská osobní jména a naše příjmení*. Praha : Nakl. ČSAV, 1964

TICHÁ, Z., SKOPEC, L.: *Tři slangové slovníky*, Praha : Karolinum, 2001

ŠMILAUER, V. *Zásoba slovní a význam slov*. Praha : SPN, 1953

TROST, P. Argot a slang. In: TROST, P. *Studie o jazyce a literatuře*, přel. a uspořádal Jar. Povejšil, Praha : Torst, 1995a, s. 10-13

TROST, P. O pražském argotizování. In: TROST, P. *Studie o jazycích a literatuře*, přel. a uspořádal Jar. Povejšil, Praha : TORST, 1995b, s. 7-9

UTĚŠENÝ, S. K dnešním žakovským přezdívám. In: *ZMK ČSAV*, 1980, roč. 21, č. 2-3-4-5, část druhá, s. 698-712

ZIMA, J. *Expresivita slova v současné češtině*. Praha : Nakl. ČSAV, 1961

B) Prameny

DIEŠKA, I. *Horolezectví zblízka*. Bratislava : Šport, 1984

VOMÁČKO, S., BOŠTÍKOVÁ, S.: *Lezení na umělých stěnách*.
Praha : Grada, 2003

C) Internetové zdroje

www.lezec.cz

<http://aka.wz.cz/slovník.php>

<http://ssar.unas.cz/?sec=slovníček>

<http://www.alpy.net/clanky/cl011227.php>

<http://sakal.stredozem.cz/metodika/metodika.htm>

[www.mujiweb.cz/sport/Jakub Turek/ostat/slovník.htm](http://www.mujiweb.cz/sport/Jakub_Turek/ostat/slovník.htm)

www.lkp.cz, záložka Slovník

<http://www.sweb.cz/martin.ru/slang.htm>

VII. SEZNAM ZKRATEK

Zkratky jazyků

ang.	anglický jazyk
nj.	německý jazyk

Zkratky slovníků

PS	Příruční slovník jazyka českého
SSJC	Slovník spisovního jazyka českého

Zkratky použité ve slovníkové části

f.	femininum
m.	maskulinum
n.	neutrum
pl.	plurál
sg.	singulár
pomn.	pomnožné číslo
neskl.	nesklonné substantivum
fraz.	frazém
kap.	kapitola
<i>Pozn:</i>	poznámka

VIII. REJSTRÍK SLANGOVÝCH VÝRAZŮ ZE SLOVNÍKOVÉ

ČÁSTI

2d	171	bouldrista	252
a9	171, 172	bouldrovka	226
a9 starej	171	boule	173
ádevítka	171, 172	Brumlovka	226
Ádr	225	(břeh) levej, pravej	226
Adršpach	225	břicho	231
AFnout, afnout	235	budka	202
afrika	171	buchta	252, 253, 254, 255
aix	171, 172	buldog	201
aix novej	172	bumerang	174
aix starej	171, 172	Buoux	226
ajkso	171, 171	cajky	205, 201, 213
anatomik	172	Ceredo	226
Arco	225	cesta	257
baba	252, 253, 254, 255	cesta morálová	257
backhand, bekhend, bekend	172	cesta několikadýlková	257
banán	172	cihla	174, 181, 182
batman	173, 185	cooper-head	201
bandy	258, 260	crashpad	201, 209
bandasky	258, 260	čéháesko	259
BBso	225	čoky	202
BéBéčko, bebéčko	225	čůro	174
BéBeso	225	dach	231, 232, 234
bečka	231	dát	236, 246
bejčit	235	dát na on sight	236, 237, 249
bek	172, 173	dát podlahu	259
na beka	235	dát na OS	236, 237, 249
na bekhend	235	dát na flasch, fleš	237, 238
big wall	206, 225	dát kukem	236, 237, 249
bobek	173	dát si na rozlez	257
bočák	172, 173	dát on šicht	236, 237, 249
bočar	172, 173	dát to na statiku	237
na bočáka	236	dělat cestu	258
bong-bong	200, 219	díra	174
borealky	200	dirka	174, 175, 179
bórek	200	dolejt magi	259
borhák	200, 207	drát	202, 209, 211, 212, 218, 221
bota španělská	200	druholec	252
boty prolezený	250	dřeváky	202
boulidr	257	d'urka	174, 175, 179
Boulder bar	227	dužina	202, 209, 211, 212, 221
boulidr morfo	257	dvoják	174, 186
bouldering	236		
boulderatka	252		

dvoudíra	175	housenka	177
dvouprda	175	hrana	177
dvouprstovka	175	hranka	177
dvouvruťák	175, 198	hroch	177
édl	202, 209, 211, 212, 218, 221	hroťák	177
édlvajska	202, 209, 211, 212, 218, 221	Hrubice	227, 229
esíčko	175	hřib	177
excentr	203, 204	husch	206, 209, 216
exot	252	hydra	206
expreska	203, 205, 207, 217	chleba	177
fajfky	203	chyt	178
fajfteny	203	(chyt) andrejův	171, 172, 178
fakofka	174, 175, 179	(chyt) káčkovej	178, 180
fifiháček	203	(chyt) pilkinův	178
fichtle	203	(chyt) rad'ousův	171, 178
Finale	226	choďák	239
fix	238	chyt bere	239
fixovat	238	íbíčka	206
flash, fleš	238	iksko	178
flashnout, flešnout	237, 238	imbusák	179
footfang	204	jamka	179
friend	200, 203, 206, 219, 222	jebka	176, 179, 198
frnda	175, 188	jednička	207
gazela	252, 253, 254	jednodíra	174, 175, 179
glóbus	176	jednoprda	174, 175, 179
goráč	204	jednoprstovka	174, 175, 179
goráče	204	jistič	252
goráčovka	204	jistit	239
goráčovky	204	jistit na rybu	239
gri-gri	204	jištění	207
grivel	204	jištění postupový	200, 202, 207, 210, 214
gula	175, 181	Jura	227
háček	205, 219	kačenka	179
had	176	káčko	180
hádek	176	kameny	180
háemeska	205	Kamík	227
hák	203, 205, 217	kampus	231, 257, 258, 260
hákovačka	238	kantna	180
hajtra	205, 210	kapka	180, 190
hardware	201, 205, 213	kapsa	180
hasičárna	205	karáble	207
haul-bag	205, 214, 220, 222	karáble drátová	207
hex	206	karimáma	207, 208
hlavička dětská	206	károška	207, 208
hnida	176, 179, 198	kartáč	208
hodiny	176	kartáček	208
hodit vrata	239	kecky	208
houba	176, 177	kel	180

kevlarka	208	lezajdy	211, 212
kladivo na hřebíky	208, 211	lezky	211, 212
kladivocepín	209, 220	licner	202, 209, 211, 212, 218, 221
klobouk	180	list	183, 188
kobereček	209	lístek	183
kobry	209, 220	lišej skalní	260
kočička	252, 253, 254	lišta	182, 183
koflachy	209, 216, 218	lišta micro	183, 185
kocher	206, 209, 216	lištička	183
kolečko	181	lízátko	252, 253, 254, 255
kolmice	231	lízt na dvojáka	240
kolmoška	231	lízt na druhym	239, 241
komín	232, 233	lízt komín	241
konopák	202, 209, 211, 212, 221	lízt ledy	241
kónus	181	lízt na písku	241
konve	259, 260	lízt PP	214
kosatka	205, 210	lízt na prvním	241, 242, 248, 250
kost	181, 252, 252, 254, 255	lízt rozporem	232, 242
kostka	174, 181, 182	lízt RP	242
koule	181	lízt ruka noha	194, 242, 245
koutek	232	lízt ruka noha a stupy	243, 245
kovadlina	181, 184	lízt s horním	241, 243
kovárna	210	lízt na sokolíka	243
koza	181, 240	lízt sólo	243
kozy	182	lízt na tření	179, 181, 184, 185, 243
krachle	174, 181, 182	Lokal	227
krajka	182, 197	Lokal blok	227
krápník	182, 232	lososovej (chyt)	183
křídla	260	lozit	244
kříž	240	mačky	204, 212, 213
kruh	207, 210	máčo	210, 212, 213, 214
krysa	210, 216, 218, 219	madlíčko	183
křída	210, 212, 213, 214	madlo	181, 184, 198
kšandy	210	magi	260
kus	252, 253, 254, 255	maglajz	210, 212, 213, 214
kůže prolezená	260, 262	maglajzák	212, 213
kýbl	210, 211	maglajzpytel	212, 213, 217
kyblík	210, 211	maglajzpytlík	212, 213
kyzy	182	mágo	210, 212, 213, 214
Labák	227	majlona	213
ladička	240	makak	184
ladit	240	na malíkovku	244
lajsna	182, 183	Mamut	228
lanovice	206, 211		
lapis	182		
laso	202, 209, 211, 212, 218, 221		
lepička	211		
lezačky	211, 212		
lezečky	211, 212		

Mařena	228	Osp	228
Mařka	228	paknout	261
matroř	201, 205, 213	panenka	215
měsíček	184	Panták	228
miska	184	pás	215, 218
mít nachozený	244	paskvil	186
mít bandasky	261	pepa	210, 216, 218, 219
mít bandy	261	pendltraverz	245
mít nateklo	261	pešek	262
mjury	213, 220	pěst	245
mlha	184	pikl	215, 223
monohroty	213	pilka novej	186
morál	261	pilka starej	187
motyka	214	pilkin	187
mouka	210, 212, 213, 214	písek	229
mozek	184	píškař	218, 254
mrcha	206, 214, 220, 222	píškařka	254
mrtvola	206, 214, 220, 222	piškot	187
mučidla	211, 212	placka	187
mulda	184	planžeta	216
nacvakat	244	plasty	209, 216, 218
nádor	185	plembák	215
najk, nike	185	plotna	232
nastoupit do cesty	244	plyňák	206, 209, 216
nastřílet	244	police	232
nástup	258	ponorka	187
nazouvačky	214	postavit cestu	258
nechták	183, 185	prany	217
nejt	207, 214	prasečák	187
němand	253, 254	prcátko	252, 253, 254, 255
némo	253, 254	preska	203, 205, 217
neprofuky	214	preso	203, 205, 217
netopýr	173, 185	prolomit lištu	245
niemand	253, 254	prsák	217
nohy po všem	245	prst prolezenej	260, 262
nýmand	253, 254	prstovka	188
obláč	185	prusík	217
oblák	185	průvodce	217
oblast lezecká	228	prvolezec	217
oblina	185	překližka	229
obouruč	174, 186	překližkář	255
obouručák	174, 186	přelízt	246
odkrokovat	245	převis	231, 232, 234
odsedávačka	215	přílep	188
odsedka	215	půllitr	188, 195
odsednout si	245	pusa	188, 197
odštěp	186	pusinka	188, 197
okap	186	pyramida	188
osma	215		
osmička	215		

pysky	175, 182	sopl	191
pytel	213, 217	spacoš	210, 216, 218, 219
pytlík	210, 215, 218, 219	spára	191
rad'ous	171, 189	spára na klíč	192, 247
rajbák	233	spára na pěst	192, 245, 247
rajbas	233	spára na žábu	192, 247
rajbuňk	233	spára prstová	192
rakev	189	spára na žábu	192, 199
rampouch	189	spermie	192
rejže	189	spodar	193
rohlík	189	spod'ák	193
roštěnka	252, 253, 254, 255	na spod'áka	247
roští	252, 253, 254, 255	sportivy	220
rozporák	232, 233	srdce	193
rudlovačka	233, 246	star trek	193
ryba kyselá	189	statika	220, 237, 247
rysovka	190	stisk	193
Ruzyň	229	stiskáč	193
řetěz	218	stoper	220
římša	233	stroj šicí	262
sajle	202, 209, 211, 212, 218, 221	struktura	187, 189, 193
saturn	190	stup	175, 194
sedák	215, 218	střecha	231, 232, 234
sednout si	245, 246	sucháče	220
sejfovat	239, 246	Sušky	229
sekera	190	svině	205, 206, 210, 214, 220
Semmering	229	svině malá	194
schody	234	svině šikmá	194
Skalák	227, 229	šárlet	220
skelety	209, 216, 218	širočina	194
skoba	203, 207	škrabka	194
skoba bongová	200, 219	škvíra	194, 195
skutr	255	škvírka	195
sky-hook	205, 219	šněrovačky	221
slabej jak čajíček, jak čaj	262	špagát	202, 209, 211, 212, 218, 221
slaňák	219	špageta	202, 209, 211, 212, 218, 221
slizák	190	špágo	202, 209, 211, 212, 218, 221
slizoun	190	šroub	221
slza	180, 190	šroubovačka	221
smrt'ák	190	štanď	257, 258
smyce	219	š'ouradlo	222
smyčka	208, 211, 219, 223	šupina	195
smýkavec	191	tahačák	206, 214, 220, 222
sociál	255, 256	tahat cestu	248
sokol	191		
sokolík	191		
na sokolíka	246		
soliváč	191		
solivec	191		

tanga	195	voprasit	248
tangáče	195	voština	197
Tarn	229	vrtule	197, 198
téčko	222	vrtulka	198
tejpka	222	vrut	194, 198
tejpovačka	222	vrut'ák	198
Tisá	230	vybrat cestu	249
titanka	222	vycvakávat expresky	249
tkanička	223	vykozit	249
tramvaj	188, 195	vyonsajtovat	236, 249
traverz kyvadlový	245, 248	vysmahnout	249
trhlina	195	vyvádět cestu	250
trojprda	195	vyvlát	250
trojprst'ák	196	vzít na rychlo	250
trojúhelník	196	zafixovat	250
tyčka	196	zamknout lištu	250
účko	223	zapatičkovat	250
ucho	196	zaplouvák	198
ucho oslí	196	zápušť'ák	198
ucho sloní	196	zašpičkovat	251
úsměv	188, 197	zatejповat	262
úvazek celotělový	223	zebra	198
valit	248	zbraň	216, 223, 226
vápno	230	zmrdka	176, 198
véčko	223	zrno	199
vejvrtka	223	zrno kávové	199
Verdon	230	žába	251
věž	177, 234	žabovačka	192, 199
vklíně nec	223	žehlička	199
vlnka	197	želva	199
vochat	248	žiletka	199
vojebat	248	Žleb	230
voklouzanej (chyt)	197	žula	230
volant	197	žvejkačky	211, 226
volezenej (chyt)	197		